

**JOURNALISTIK, MEDIER
OCH KOMMUNIKATION**

DET MOTSTÅNDSKRAFTIGA FÖRTROENDET

Kriser och institutionellt förtroende i
Sverige 1986-2017

Tim Segerberg

JMG

DET MOTSTÅNDSKRAFTIGA FÖRTROENDET

Kriser och institutionellt förtroende i
Sverige 1986-2017

Tim Segerberg

ISSN 1101-4679

2020-04-03

Institutionen för journalistik, medier och kommunikation

Göteborgs universitet

www.jmg.gu.se

INNEHÅLL

Förord.....	5
Inledning	5
Vad är en kris?	5
Institutioners och förtroendets funktion under kriser.....	6
Krisers påverkan på förtroendet för institutioner.....	7
Förtroende i ett multipublikt samhälle.....	8
Förtroende för politiken, medier, myndigheter och organisationer	9
Förtroende fördelat efter ålder, kön, utbildning, politisk ideologi och uppväxtland.....	10
Svenska kriser 1986-2017.....	10
Material	13
Variabler	14
Redovisning av resultat.....	15
Rapportens struktur.....	15
Allmänhetens förtroende för institutioner.....	16
Det politiska förtroendet	17
Förtroendet för medierna	18
Förtroendet för sjukvården, polisen och bankerna.....	18
Sammanfattningsvis: Bankerna undantaget i stabiliteten	19
Förtroendet inom olika samhällsgrupper	23
Förtroende och ålder	23
Förtroende och kön	29
Förtroende och utbildningsnivå	34
Förtroende och politisk ideologi.....	39
Förtroende och uppväxtland	45
Sammanfattningsvis: Stabilt förtroende med antydning om polarisering.....	50

Förtroendet i samband med kriser.....	52
Orkanen Gudrun 2005.....	54
Skogsbranden i Västmanland 2014.....	55
Flodvågskatastrofen 2004.....	58
H1N1-utbrottet 2009.....	59
Flyktingkrisen 1989.....	62
Estoniakatastrofen 1994.....	63
Mordet på Anna Lindh 2003.....	64
Bombdåden i Stockholm 2010.....	65
Flyktingkrisen 2015.....	67
Diskoteksbranden i Göteborg 1998.....	71
Terrorattacken i Stockholm 2017.....	72
Finanskrisen 1990-1994.....	76
Finanskrisen 2008-2009.....	77
Kriser på andra nivåer och av annan natur.....	79
Sammanfattningsvis: Ett motståndskraftigt förtroende.....	79
Avslutande diskussion.....	81
Referenser.....	83

Förord

Coronakrisen har aktualiserat det som samhällsforskare, och inte minst krisforskare, länge haft i fokus – betydelsen av förtroende och tillit i ett samhälle. Debatten går hög om olika länders strategier för att hantera pandemin. Sveriges strategi, att lita på medborgarnas vilja och förmåga att ta till sig och följa politikernas och myndigheters rekommendationer, väcker både förundran och ilska. För Sverige sticker ut i detta avseende, även jämfört med andra höglitalarländer som våra nordiska grannar. Vissa menar att strategin är naiv och riskabel, medan andra menar att det får tiden utvisa. Är det mer hållbart att lita till medborgarnas solidaritet med varandra och med samhället än att styra med tvång och förbud? Som sagt, först när krisen är över kan åtgärdernas effektivitet bedömas.

I de mätningar som hittills gjorts i Sverige verkar dock förtroendet vara intakt. Visst hörs det kritiska röster mot hur svenska politiker och myndigheter agerar, men de siffror som presenterats indikerar inte att allmänhetens förtroende gröpts ur. Snarare tvärtom. Regeringen Löfven verkar än så länge ha opinionen på sin sida, detsamma gäller för Folkhälsomyndigheten med statsepidemiolog Anders Tegnell i spetsen. Frågan är bara om det håller i sig eller om krisen i slutändan leder till att förtroendet för politiker och myndigheter urholkas?

Forskningsprojektet KRISAMS (Kriskommunikation och samhällsförtroende i det multipublika samhället) vid JMG finansieras av MSB och studerar relationen mellan kriskommunikation och samhällsförtroende, både för hur förtroende påverkar synen på kriskommunikation och hur kriskommunikation påverkar förtroende. I skrivande stund håller vi på att samla in material om hur hanteringen och kommunikationen om Coronakrisen påverkar förtroende för politiker, myndigheter och medier. Genom att också titta på hur tidigare kriser påverkat det svenska samhällsförtroendet kan vi få en bättre förståelse för dagens situation.

Tim Segerbergs rapport *Det motståndskraftiga förtroendet – kriser och institutionellt förtroende i Sverige 1986-2017* använder de årliga SOM-undersökningarna som material för att ge en värdefull överblick av hur det svenska samhällsförtroendet utvecklats sedan mitten av 1980-talet fram till idag. I rapporten skissas de långsiktiga trenderna, hur utvecklingen ser ut i olika befolkningsgrupper och framförallt om det går att se några förtroendeförändringar i samband med samhällskriser. Resultaten visar att förtroendet för samhällsinstitutionerna är stabilt, även om det finns några dramatiska undantag.

Bengt Johansson
Projektledare KRISAMS

Inledning

När en kris drabbar ett samhälle kan det förtroende som medborgarna har för sina institutioner påverka hur väl samhället klarar av att hantera krisen. I en krissituation är förtroende för institutioner viktigt för att medborgarna ska lita på kriskommunikationen från myndigheter, politiker och medier. Även när en kris är över är förtroende viktigt för att samhället ska hålla samman och kunna lämna krisen bakom sig. Samtidigt innebär kriser att medborgarnas förtroende för institutioner kan påverkas. Antingen genom att rasera en tillit som byggts upp under lång tid eller genom att förtroendet för sättet institutioner utför sitt arbete på stärks (Odén, Djerf-Pierre, Ghersetti & Johansson, 2016).

Rapportens första del visar hur svenskarnas förtroende för institutioner ser ut och hur förtroendet har förändrats över tid. Analysen bygger på SOM-institutets nationella undersökningar, som sedan 1986 årligen har frågat ett representativt urval av den svenska befolkningen om deras förtroende för en rad institutioner. Materialet är unik källa till information om allmänhetens förtroende för institutioner och hur detta har förändrats under de senaste dryga trettio åren. Det stora urvalet av deltagare gör också att rapporten kan visa hur olika samhällsgruppers förtroende för institutioner ser ut och hur dessa grupper förtroende har förändrats över tid.

Rapportens andra del visar hur allmänhetens förtroende för institutioner påverkats av de kriser som drabbat Sverige under de senaste trettio åren. Mellan 1986 och 2017 identifierar rapporten 13 nationella kriser som hotat det svenska samhällets grundläggande humanitära, symboliska eller materiella värden. Krisernas natur varierar, men har gemensamt att de inneburit stora konsekvenser för både de direkt och indirekt drabbade samt att de alla varit föremål för en krishantering på nationell nivå. Dessutom lever de flesta kriserna kvar i det kollektiva minnet. Ibland som en samlingspunkt över samhällets skiljelinjer, ibland som en konflikt med motstridiga beskrivningar om vad som hände och vem som var ansvarig

Vad är en kris?

Det är inte självklart vilka händelser som ska betecknas som kriser. För det första är kris ett begrepp som kan betyda olika saker. En skiljelinje består i vilket perspektiv krisen förstås ur. Enskilda människor, organisationer och medborgarna som helhet har olika intressen att skydda (Odén, Djerf-Pierre, Ghersetti & Johansson, 2016). Därmed varierar också de händelser som är att definiera som en kris. För det andra så gör människor olika tolkningar av händelser som sker i samhället. Faktorer som påverkar tolkningen kan vara hur drabbad man

är eller vilken information man tagit del av. Dessutom är kris ett laddat begrepp där aktörer kan ha motstridiga intressen av att en händelse definieras som en kris eller inte. För det tredje så kan krisers natur vara svår att definiera. Det kan handla om när en händelse blev till en kris, när krisen började och slutade, vad orsaken var, och var det huvudsakliga ansvaret för krishanteringen låg.

Definitionen av vad en kris är blir således avgörande för de händelser vi studerar. Rapportens utgångspunkt är att analysera kriser ur ett medborgarperspektiv. Det innebär att en kris är en händelse där medborgarnas intressen hotas. Institutioners uppgift som krishanterare är vidare att skydda medborgarnas intressen. Definitionen behöver även ta hänsyn till att händelser kan tolkas olika, från krisens natur till tidsperioden och ansvarsfördelningen.

Kris definieras här som en händelse som *rubbar sättet samhället normalt fungerar på*. En kris består vidare av tre komponenter. För det första består en kris av ett *hot* mot samhällets grundläggande humanitära, materiella eller symboliska värden. För det andra påkallar en kris att beslutsfattare agerar *skyndsamt* under tidspress. För det tredje präglas en kris av ett visst mått av *osäkerhet* kring krisens natur, orsak och konsekvenser (Boin, 't Hart, Stern & Sundelius, 2005).

Därtill kommer urvalet av kriser begränsas till att bara bestå av de med *nationell angelägenhet*. Vad som är en lokal, nationell respektive internationell kris är inte en enkel gräns att dra. Särskilt när globaliseringen i ökad takt sammanlänkar vår värld. Rapportens utgångspunkt är att en kris är av nationell angelägenhet är när krishanteringen främst påkallas av institutioner på nationell nivå. De nationella SOM-undersökningarna fyller det syftet väl. Med över trettio år långa tidsserier av jämförbara frågor baserat på ett representativt urval ger materialet möjlighet att analysera hur de stora händelserna under de senaste decennierna påverkat svenskarnas förtroende för de samhällsbärande institutionerna.

Institutioners och förtroendets funktion under kriser

Ur ett medborgarperspektiv har institutioner flera viktiga uppgifter att fylla i en krissituation. Under krisen behöver allmänhetens informationsbehov tillgodoses genom kriskommunikation. Allmänheten behöver få korrekt information om vad som sker, hur krisen hanteras och vilka konsekvenser som kan följa av krisen. I den efterföljande processen har allmänheten också rätt att granska institutioners krishantering. Frågor som vad som orsakade krisen och hur den hanterades av institutioner behöver besvaras för att allmänheten ska kunna göra sin egen bedömning om händelseförloppet. Slutligen har samhällets

institutioner också en viktig uppgift att skapa förutsättningar för att kunna gå vidare efter en samhällskris. Detta sker genom ett ledarskap som kan stärka sammanhållningen och samhällets förmåga att klara av framtida kriser. Det kan handla om att politiker och myndigheter behöver ge människor det stöd de behöver eller att de drabbade behöver erkännas och synliggöras för att kunna få upprättelse (Odén m.fl., 2016).

Allmänhetens förtroende för hur institutioner utför sitt arbete är centralt i samtliga av dessa funktioner. Dels kan förtroendet påverka hur väl allmänhetens informationsbehov under kriser uppfylls. Litar man inte på det som kommuniceras, försvåras möjligheten för institutioner att krishantera utifrån ett medborgarperspektiv. Dels kan sättet institutioner agerar på under en kris påverka allmänhetens förtroende. Detta kan vidare påverka möjligheten att gå vidare efter en kris, där ett sedan lång tid uppbyggt förtroende riskerar att raseras (Odén m.fl., 2016).

Krisers påverkan på förtroendet för institutioner

Det finns flera förklaringar till hur förtroende skapas mellan individer och institutioner. Holmberg och Weibull (2013) lyfter fram ett antal förtroendeskapande faktorer, där de anger bedömningen av institutioners förmåga att fylla sina syften och den upplevda värdegemenskapen som särskilt viktiga. De menar vidare att allmänhetens förtroende främjas av att institutioner agerar med integritet och empati, genom att vara transparenta och agera i personers närhet (Holmberg & Weibull, 2013). Vi vet även att människors förtroende för institutioner skiljer sig åt (Holmberg & Weibull, 2017). Människor bär på olika erfarenheter, tar del av olika information och har olika tolkningar av händelser i vår samtid vilket kan ha betydelse för hur man bedömer sitt förtroende för institutioner.

Om kriser påverkar allmänhetens förtroende för institutioner, och i så fall i vilken riktning, beror på en rad faktorer. Putnam, Pharr och Dalton (2000) menar att den viktigaste faktorn som förklarar hur förtroende påverkas är allmänhetens bild av krishanteringen. Allmänhetens bild påverkas i sin tur av dels hur den faktiska krishanteringen gått till, dels av den tillgängliga information om krishanteringen samt av vilka kriterier som använts för att bedöma aktörernas agerande (Putnam, 2000).

Kriskommunikationen är således central för att förstå hur människors förtroende påverkas av en kris. Särskilt viktig är vidare sättet medier rapporterar om krisen. Dels genom att kriser är medialiserade händelser där människors kunskap om krishanteringen främst kommer från medias rapportering (Nord & Shehata, 2013; Strömbäck, 2008). Dels genom att medier har en

primingeffekt, vilket innebär att de genom att fokusera på vissa frågor påverkar vilka kriterier som allmänheten använder för att bedöma institutioners krishantering (Nord & Shehata, 2013; Iyengar, 2018). Betydelsen som krishanteringen har för hur allmänheten bedömer sitt förtroende för institutioner kan vidare bero på hur nära krisen ligger i personens medvetande (Zaller, 1992). Viktiga faktorer som kan spela in för detta är bland annat den tidsperiod som förflutit mellan krisen och när personen tillfrågas om sitt förtroende, hur utbredd medias rapportering var eller i den utsträckning man själv drabbades av krisen (Zaller, 1992).

En slutsats vi kan dra från tidigare forskning är således att allmänhetens förtroende för institutioner i samband med kriser i stor utsträckning förväntas bero på sättet relevanta aktörer kommunicerar om krisen (Iyengar, 2018; Nord & Shehata, 2013; Strömbäck, 2008; Zaller, 1992). Desto mer samstämmig bild som förmedlas av institutioner, ju mer kan vi förvänta oss att allmänhetens förtroende påverkas i en tydlig riktning. Av samma anledning kan vi förvänta oss större variation i hur förtroendet påverkas i de fall där det förmedlas motstridiga bilder av krisens orsak, ansvarsfördelning och konsekvenser för framtiden.

Graden av samstämmighet i kommunikationen varierar mellan kriser. I vissa fall är krisens orsak tydlig och det saknas intresse bland aktörer att förmedla alternativa tolkningar av händelseförloppet. I andra fall blir kriser föremål för debatt, med ansvar för krisens orsak och hantering i fokus. Det är heller alltid som alla är överens om att det faktiskt föreligger en kris. Då blir kommunikationen istället fokuserad på en kamp mellan verklighetsbeskrivningar, där aktörer har intresse av att kommunicera den egna tolkningen av sakernas tillstånd (Odén m.fl., 2016).

Människor har också anledningar att uppfatta institutioners krishantering på olika sätt. Människor drabbas olika mycket av en kris, tar del av olika information om krishanteringen och tolkar händelser olika. Dessutom har människor olika erfarenheter av institutioner och skiljer sig åt i vilket förtroende de hade innan krisen utbröt. Vi kan därmed förvänta oss att förtroendet påverkar människor olika, och att hur förtroendet påverkas kan bero på en rad faktorer från krisens natur till vilken information man tog del av om krisen.

Förtroende i ett multipublikt samhälle

Vad händer då med allmänhetens förtroende för institutioner när skillnaderna mellan samhällsgrupper ökar? Svenska samhället är idag att beteckna som multipublikt. Med det menas att samhället präglas av social, kulturell och demografisk mångfald som består av samhällsgrupper som skiljer sig åt i egenskaper, intressen och resurser (Ohlsson m.fl., 2016).

Vilka medier man tar del av, och i vilken utsträckning, är också någonting som i ökad grad skiljer människor åt fördelat efter bland annat ålder, utbildningsnivå, etnicitet och politisk hemvist (Ohlsson m.fl., 2016; Strömbäck m.fl., 2013).

Svenskarnas förtroende för institutioner och vilka faktorer som påverkar dessa har studerats och analyserats utförligt sedan SOM-institutets mätningar började (Se bland andra: Andersson, 2018; 2019a; Holmberg & Weibull, 2013; 2017). En systematisk och lättåtkomlig presentation av hur olika samhällsgruppers förtroende för institutioner har förändrats över tid finns emellertid inte. Vidare har ingen tidigare studie använt SOM-institutets mätserier för att se huruvida kriser har långsiktiga effekter på det institutionella förtroendet.

Samhällsutvecklingen mot ökade skillnader mellan grupper kan även innebära att det förtroende allmänheten har för institutioner skiljer sig i ökad grad mellan samhällsgrupper. Det är vidare tänkbart att människors förtroende påverkas olika i samband med en kris, där grupper uppfattar krishanteringerna olika beroende på vilken information man tagit del av eller från vilken position man tolkar informationen. Mot den ovan presenterade bakgrunden ska tre frågeställningar besvaras i denna rapport.

- Vilket förtroende har allmänheten för samhällets institutioner och hur har det utvecklats över tid?
  1. Skiljer sig samhällsgrupper åt i vilket förtroende de har för samhällets institutioner och har det förändrats över tid?
  2. Går det att hitta några effekter på förtroendet i samband med samhällskriser? Hur ser dessa effekter i så fall ut? Påverkas vissa samhällsgrupper mer än andra?

Förtroende för politiken, medier, myndigheter och organisationer

Rapporten fokuserar på förtroendet för totalt sju stycken institutioner som på olika sätt är viktiga aktörer i samband med kriser. Ur ett medborgarperspektiv är också allmänhetens förtroende för institutionerna centrala för krishanteringerna. Dels för att kunna fylla allmänhetens informationsbehov under en kris, dels som sätt att bedöma hur väl institutionerna skötte krishanteringerna samt som en del i att återhämta sig och lämna krisen bakom sig.

De tre första institutionerna *riksdagen*, *de politiska partierna* och *svenska politiker* representerar olika dimensioner av den institutionella politiska makten. Politiken är central

vid samhällskriser. Dels genom att politiken förväntas kriskommunicera och ge politiska lösningar, dels genom att politiken granskas och utkrävs på ansvar.

Vidare analyseras även förtroendet för *radio/tv* vilket representerar medieförtroendet. Ur ett medborgarperspektiv är public service-bolagen viktiga aktörer för att tillgodose allmänhetens informationsbehov vid kriser. Detta eftersom det ligger i deras uppdrag att vara allmänhetens officiella kanal för kriskommunikation. Förtroendet för radio/tv är således ett viktigt mått på hur allmänheten anser att institutionen sköter detta uppdrag. Vidare kan allmänhetens förtroende för radio/tv tänkas påverkas beroende av hur institutionen agerar som förmedlare av krisinformation.

Beroende på krisens natur är det även intressant att inkludera ett ytterligare antal krishanterande institutioner. *Polisen* och *sjukvården* är två centrala institutioner vid många kriser där brott kan tänkas ligga bakom och där människors hälsa riskeras. Dessa institutioners handlingsutrymme kan påverkas av det förtroende de har hos allmänheten, och deras agerande i kriser kan tänkas påverka allmänhetens förtroende.

Kriser där materiella värden hotas representeras i rapporten främst av de två finanskriser som inträffat under den analyserande perioden. I ekonomiska kriser har *bankerna* varit centrala krishanterande institutioner. Mot bakgrund av att allmänhetens förtroende för bankerna både kan påverka krisens omfattning och påverkas av bankernas agerande inkluderar rapporten även bankerna som en krishanterande institution.

Förtroende fördelat efter ålder, kön, utbildning, politisk ideologi och uppväxtland

För att fånga det multipublika samhället präglat av social, kulturell och demografisk mångfald med ökande skillnader sett till vilka resurser, intressen och egenskaper samhällsgrupper har, kommer förtroendet för institutionerna analyseras efter fem skiljelinjer. De fem skiljelinjerna är ålder, kön, utbildningsnivå, politisk ideologi efter vänster-högerskalan och uppväxtland. Kategorierna inom respektive skiljelinje skulle kunna representera grupper som varierar i sitt förtroende för institutioner, både över tid och i samband med krissituationer.

Svenska kriser 1986-2017

I tabell 1 ser vi en lista på totalt 13 kriser som drabbat det svenska samhället under perioden 1986-2017.

Tabell 1. Kriser av nationell angelägenhet 1986-2017

<i>Krisens namn</i>	<i>Datum för krisen</i>	<i>Krishanterande institutioner</i>
Flyktingkrisen 1989/Luciabeslutet	Hösten/vintern 1989	Politiska institutioner, medierna, polisen
Finanskrisen 1990-1994	Oktober 1990 – 1994	Politiska institutioner, medierna, bankerna
Estoniakatastrofen	1994-09-28	Politiska institutioner, medierna, polisen
Diskoteksbranden i Göteborg	1998-10-29	Politiska institutioner, medierna, sjukvården, polisen
Mordet på Anna Lindh	2003-09-10	Politiska institutioner, medierna, polisen
Flodvågskatastrofen	2004-12-26	Politiska institutioner, medierna, sjukvården
Orkanen Gudrun	2005-01-08 – 2005-01-09	Politiska institutioner, medierna
Finanskrisen 2008-2009	Hösten 2008 – 2009	Politiska institutioner, medierna, bankerna
H1N1-utbrottet/Svininfluensan	Våren 2009 – 2010	Politiska institutioner, medierna, sjukvården
Bombdåden i Stockholm 2010	2010-12-11	Politiska institutioner, medierna, polisen
Skogsbranden i Västmanland 2014	2014-07-31 – 2014-08-11	Politiska institutioner, medierna
Flyktingkrisen 2015	April 2015 – 2016	Politiska institutioner, medierna, polisen
Terrordådet i Stockholm 2017	2017-04-07	Politiska institutioner, medierna, sjukvården, polisen

De är utvalda för att de dels uppfyller definitionen av en kris i det att de rubbar sättet samhället normalt fungerar på genom de tre komponenterna *hot* mot humanitära, materiella eller symboliska värden, *skyndsam* hantering av beslutsfattare och inslag av *osäkerhet* kring

krisens natur, orsak och konsekvenser (Boin m.fl., 2005). Därtill är de även att se som kriser av nationell angelägenhet, i det att krishanteringens påkallades av institutioner på nationell nivå.

Samtliga kriser passar in i rapportens krisdefinition men varierar i hur allvarligt de drabbade allmänheten. Några av kriserna behöver inte någon närmare redogörelse. Dit hör de båda finanskriserna, terrordåden 2010 och 2017, Estonia- respektive flodvågskatastrofen, H1N1-utbrottet och mordet på Anna Lindh. Samtliga bestod av hot mot samhällets grundläggande humanitära, materiella eller symboliska värden, krävde skyndsamt hantering av institutioner på nationell nivå och präglades av stor osäkerhet kring krisernas natur, orsak eller konsekvenser.

Några av kriserna kräver dock ytterligare precisering utifrån rapportens definition av en kris. Att de båda flyktingkriserna är att beteckna som kriser är inte självklart. Argumenten för är att båda händelserna bestod av ett hot mot materiella värden genom att de offentliga institutionerna utsattes för påfrestning av de många människor som sökte sig till landet. De påkallade också beslutsfattare att agera på nationell nivå, vilket båda gångerna ledde till tvära omläggningar av migrationspolitiken (Esaiasson, Martinsson & Sohlberg, 2016; Johansson, 2005; Regeringen, 2015). Att politiken lades om motiverades vidare i båda fallen med att det rådde stor osäkerhet kring vilka konsekvenserna för samhället annars skulle bli (Riksdagens protokoll 1989/90:46, § 9; Regeringen, 2015).

Samtidigt finns det argument som talar emot. Ett berör i vilken utsträckning dessa händelser skiljer ut sig från andra perioder där antalet asylsökande också varit högt. 1989 ansökte drygt 30 000 människor asyl i Sverige, vilket kan jämföras med åren 2012, 2013 och 2014 då antalet asylsökande varierade mellan 40 000 och 80 000 stycken (Migrationsverket, 2019). Bara baserat på antalet asylsökande borde rimligen situationen i Sverige 2012 vara mer av en kris än vad den var år 1989.

Vad detta argument inte tar hänsyn till är krisdefinitionens utgångspunkt att en kris markerar ett avbrott från hur samhället normalt fungerar. Detta manifesteras dels i att båda händelserna, i sin respektive kontext, sticker ut i antalet flyktingar (10 000 fler 1989 än 1988; 80 000 fler 2015 än 2014) (Migrationsverket, 2019). Dels i att dessa händelser sticker ut i det att de påkallade politiker att krishantera genom att tvärt lägga om migrationspolitiken med hänvisning till att det rådde en krissituation (Johansson, 2005; Regeringen, 2015).

Valet av diskoteksbranden i Göteborg, orkanen Gudrun och skogsbranden i Västmanland är inte heller självklart. För det första på grund av att kriserna möjligen är att beteckna som lokala/regionala, snarare än nationella, angelägenheter. Båda drabbade geografiskt begränsade platser där lokala myndigheter var de huvudsakliga krishanterande institutionerna. För det andra så har det under perioden inträffat flertalet kriser av liknande karaktär, såväl brandkatastrofer som stormar och skogsbränder, med omfattande konsekvenser.

Argumentet för att ändå definiera dessa kriser som nationella angelägenheter, och exkludera liknande kriser, bygger på krisernas omfattning. Jämfört med andra kriser sticker de tre kriserna ut. Diskoteksbranden är den brand med flest dödsoffer i svensk modern tid (SOU, 1999:68). Orkanen Gudrun är den naturkatastrof med i särklass störst materiella skador (Eriksson, 2017). Skogsbranden i Västmanland avviker också från andra skogsbränder i det att den "[...]utvecklades till den största skogsbrand som inträffat i Sverige i modern tid" (Sjökvist, 2015:1). Baserat på krisernas omfattning görs därmed valet att de, till skillnad från andra lokala/regionala kriser, är att beteckna som kriser av nationell angelägenhet.

Eftersom syftet är att urskilja de kriser med störst potential att påverka allmänhetens förtroende har vissa kriser exkluderats från analysen. Dit hör till exempel kriser med begränsad nationell angelägenhet såsom upploppen i Husby 2013, knivattacken i Trollhättan 2015 eller de många terrordåd som under åren skett utanför landets gränser. Dels händelser som tydligt varit nationella angelägenheter men där allvaret i hotet mot humanitära, materiella eller symboliska skador varit mer begränsade. Några exempel på sådana kriser är IT-kraschen runt millennieskiftet och de regeringskriser som inträffade i december 2014 och hösten 2018.

Material

De nationella undersökningarna från SOM-institutet erbjuder ett unikt material över hur svenska folkets förtroende för samhällets institutioner förändrats över tid inom olika samhällsgrupper. Sedan 1986 har SOM-institutet varje höst frågat ett slumpmässigt urval svenskar om deras åsikter, attityder och vanor. Urvalet är representativt för den svenska befolkningen och består av personer med fast adress i Sverige, såväl svenska som utländska medborgare, mellan 16 och 85 år (Tipple, 2018).

En viktig faktor för att materialet ska vara representativt för populationen är att bortfallet inte är för stort och systematiskt inom vissa grupper. Den genomsnittliga svarsfrekvensen för de

nationella SOM-undersökningarna har mellan 1986 och 2018 legat på 63 procent (Tipple & Weissenbilder, 2019). Bortfallet har emellertid ökat inom vissa grupper de senaste åren. Särskilt tydligt är detta i olika åldersgrupper, där särskilt de yngre i lägre utsträckning än förut svarar på enkäterna. En annan systematisk trend är att kvinnor i något större utsträckning än män svarar (Tipple, 2018).

Samtidigt erbjuder de nationella SOM-undersökningarna en utmärkt möjlighet att följa utvecklingen av förtroende över tid. För att jämförelse över tid ska vara meningsfull förutsätter att urvalet är representativt för befolkningen i stort. Trots visst bortfall visar studier att SOM-institutets slumpmässiga sannolikhetsurval ger mer exakta resultat än alternativa metoder, såsom självrekryterade internetpaneler (Sohlberg, Giljam & Martinsson, 2017). Dessutom ger de långa tidsserierna av jämförbara frågor en unik möjlighet att följa förtroendeutvecklingen över tid.

Variabler

Frågeformuleringarna som använts för att mäta respondenternas förtroende för institutionerna är nästintill identiska. För att mäta förtroendet för *riksdagen, de politiska partierna, polisen, sjukvården, radio/tv* och *bankerna* ställdes 1986-2008 frågan ”[h]ur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner och grupper sköter sitt arbete?”. Sedan 2009 ställs istället frågan ”[h]ur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande institutioner och grupper sköter sitt arbete?”. Fem svarsalternativ har funnits: ”mycket stort förtroende”, ”ganska stort förtroende”, ”varken stort eller litet förtroende”, ”ganska litet förtroende”, ”mycket litet förtroende” (SOM-institutet, 2018).

För att mäta förtroendet för *svenska politiker* har följande fråga använts: ”[a]llmänt sett, hur stort förtroende har du för svenska politiker?”. Fyra svarsalternativ har funnits: ”mycket stort förtroende”, ”ganska stort förtroende”, ”ganska litet förtroende” och ”mycket litet förtroende” (SOM-institutet, 2018).

För att mäta förtroendet inom olika samhällsgrupper har följande variabler använts. För *ålder* har en fyrdelad kategorisering använts: 16-29 år; 30-49 år; 50-64 år och 65-85 år. *Kön* har kategoriserats efter kvinna och man. För *utbildning* har en tredelad kategorisering använts där låg utbildning motsvarar maximalt grundskoleutbildning eller motsvarande, medelhög utbildning motsvarar all utbildning över grundskola, dock inte högskola eller universitet, och hög utbildning motsvarar studier eller examen från högskola eller universitet.

För att mäta *politisk ideologi* har följande fråga använts: ”[m]an talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera in dig själv på en sådan skala?”. Fem svarsalternativ har funnits: ”klart till vänster”, ”något till vänster”, ”varken till vänster eller till höger”, ”något till vänster” och ”klart till höger” (SOM-institutet, 2018). I analysen har alternativen slagits ihop så att de till vänster ideologiskt motsvarar de som svarat ”klart till vänster” och ”något till vänster”, de varken till vänster eller höger motsvarar de som svarat ”varken till vänster eller till höger” och de till höger ideologiskt motsvarar de som svarat ”klart till höger” och ”något till höger”.

För att mäta *uppväxtland* har en tredelad kategorisering använts. Dels uppväxt i Sverige, dels uppväxt i ett annat europeiskt land, inklusive Norden, dels uppväxt i ett land utanför Europa.

Redovisning av resultat

Resultatredovisningen kan påverka tolkningen. I denna rapport redovisas förtroendenivåerna som balansmått. Balansmättet får man fram genom att ta andelen med mycket och ganska stort förtroende minus andelen med mycket och ganska litet förtroende. Procentbasen är samtliga svarande. Balansmättet kan anta värden mellan +100, om alla har mycket eller ganska stort förtroende, och -100, om alla har mycket eller ganska litet förtroende.

Rapportens struktur

Rapportens tre frågeställningar besvaras i varsitt avsnitt. Det inledande avsnittet fokuserar på det övergripande förtroendet för institutionerna. Här presenteras hur svenska befolkningens förtroendet för de olika institutionerna förändrats över tid. Det andra avsnittet bryter ner förtroendet på gruppnivå och visar hur olika samhällsgruppers förtroende skiljer sig åt och hur dessa skillnader har förändrats över tid. Det tredje avsnittet analyserar hur förtroendeutvecklingen relaterar till de kriser som inträffat mellan 1986 och 2017. Dels genom att se till den övergripande förtroendeutvecklingen och dels genom att se till hur olika samhällsgruppers förtroende förändrats. Hur resultaten kan kopplas till tidigare forskning om förtroende och kriser lyfts fram löpande i anslutning till de olika analyserna

Allmänhetens förtroende för institutioner

Allmänhetens förtroende för institutioner, organisationer och yrkesgrupper har undersökts av SOM-institutet sedan mätningarnas start 1986. Om förtroendenivåerna generellt kan sägas att de är tämligen stabila och följer vissa systematiska mönster (Holmberg & Weibull, 2013). Ett exempel är att människors nivå av förtroende för olika institutioner tenderar att ordna sig efter vissa dimensioner. Vi bedömer vårt förtroende för de politiska institutionerna på likartat sätt, liksom olika medier och offentliga myndigheter. Dessutom tenderar människors nivå av förtroende för en institution att vara representativ för dennes generella nivå av institutionsförtroende (Holmberg & Weibull, 2013).

Bland de institutioner som har högst förtroende bland befolkningen är majoriteten offentliga myndigheter såsom sjukvården, polisen, riksbanken, domstolarna, samt universitet och högskolor. När det kommer till mediernas trovärdighet så skiljer sig allmänhetens förtroende för radio/tv och dagspressen åt. Radio/tv har bland det högsta förtroendet bland institutionerna, medan dagspressen istället ligger i mellanskiktet förtroendemässigt. I mellanskiktet hittar vi även institutioner som riksdagen, regeringen, kungahuset och försvaret. De institutioner som vidare har det lägsta förtroendet bland allmänheten är dels bankerna och storföretagen men även vissa politiska institutioner såsom EU-kommissionen, Europaparlamentet och de politiska partierna (Holmberg & Weibull, 2017; Martinsson & Andersson, 2019).

På grund av att materialet från 2018 års SOM-undersökning inte är tillgängligt i skrivande stund täcker rapporten bara perioden fram till och med 2017 års undersökning. De huvudsakliga resultaten från 2018 års mätning har emellertid presenterats och analyserats i olika form av SOM-institutet. Dels i antologin *Storm och stiltje* (Andersson m.fl., 2019), dels i presentationen *Svenska trender 1986-2018* (Martinsson & Andersson, 2019).

Från det presenterade materialet kan man inte se att 2018 års SOM-undersökning på ett avgörande sätt avviker från den bild som presenteras i rapporten. Riksdagsvalet innebar en generell ökning av förtroendet för institutionerna, särskilt manifesterat i en ökning av förtroendet för de politiska institutionerna (Holmberg & Weibull, 2019). Förtroendet för medierna var även det stabilt 2018 och polariseringen mellan vänster och höger samt mellan unga och gamla (som vi i rapporten kommer beskriva närmare) fortsätter att vara den huvudsakliga skiljelinjen (Andersson, 2019a).

Det politiska förtroendet

I figur 1 ser vi hur allmänhetens politiska förtroende förändrats över tid. Förtroendet för riksdagen har mätts sedan 1986, de politiska partierna sedan 1997 och svenska politiker sedan 1998. Vi kan först notera att allmänheten genomgående bedömer sitt förtroende för riksdagen som högre än för de politiska partierna och svenska politiker. Under 20 av de totalt 31 mätillfällena har andelen med positivt förtroende för riksdagen varit i majoritet. Förtroendet för de politiska partierna och svenska politiker har istället konsekvent legat på ett negativt balansmått.

Det långsiktiga förändringsmönstret i förtroendet för riksdagen har varierat sedan mätningarna började. Fram till och med 1993 gick riktningen i positiv riktning för att sedan vara negativ till och med 2010. Sedan dess ser vi hur förtroendet åter sjunker (Holmberg & Weibull, 2017). Liknande utveckling ser vi med förtroendet för de politiska partierna, där förtroendet ökade fram till 2010 för att sedan sjunka (Holmberg & Weibull, 2017)

Att förtroendet för institutionerna följer varandra åt kan förklaras med att människor bedömer sitt förtroende för liknande institutioner likartat. Holmberg och Weibull (2013) visar hur institutionsförtroendet går att dela upp efter ett antal dimensioner. Ett högt förtroende för en politisk institution brukar därmed också innebära ett liknande förtroende för andra politiska institutioner och vice versa (Holmberg & Weibull, 2013; 2017).

Den tydligaste gemensamma trenden är att förtroendet för samtliga politiska institutioner går upp åren för riksdagsval. Denna valårseffekt är väldokumenterad och går att hitta i alla SOM-institutets mätningar sedan starten 1986 i alla åldersgrupper, utbildningsnivåer och samhällsklasser (Holmberg & Weibull, 2013; Strömbäck & Johansson, 2007).

Det finns emellertid ett undantag där institutionernas förtroendemätningar inte ser ut att följa varandra. Under perioden 1998 till 2003 ser vi hur förtroendet för riksdagen och de politiska partierna har en svagt uppåtgående trend medan förtroendet för svenska politiker istället sjunker. Det samma gäller vid valåret 2014, där förtroendet för svenska politiker sjönk jämfört med 2013 års mätning. Det verkar således som att det finns perioder där allmänheten skiljer de politiska institutionerna från politiker som yrkesgrupp, och bedömer sitt förtroende för dessa olika.

Förtroendet för medierna

I figur 2 ser vi vidare hur förtroendet för radio/tv förändrats de gångna drygt trettio åren. Två saker är tydligt när vi ser allmänhetens förtroendenivåer för radio/tv. För det första att förtroendet genomgående är högt. Som mest ligger balansmättet på +53 vid 1992 års mätning och som minst på +35 vid 2002 års mätning. För det andra att förtroendet är stabilt. Endast ett fåtal mättillfällen sticker ut, dels de tillfälliga uppgångarna i förtroende 1992 och 2014, dels två års nedgång i förtroende 2001 och 2002.

En möjlig förklaring till 1992 års ökning i förtroende för radio/tv kan vara att TV4 började sända via det analoga marknätet i mars samma år, ett halvår innan SOM-institutet började sin datainsamling. Det minskade förtroendet vid 2002 års mätning ligger i linje med vad Strömbäck och Johansson (2007) hittar när de undersöker riksdagsvalens mobiliserande effekter. I motsats till deras hypotes finner de då att trenden av minskat medieförtroende stärks under valår (Strömbäck & Johansson, 2007). Detta motsägs emellertid när vi ser att förtroendet för radio/tv ökade under super-valåret 2014. Möjligen uppfattades medierapporteringen som särskilt god under valåret 2014, vilket i så fall kan ha bidragit till ett ökat förtroende för sättet institutionen skötte sitt uppdrag.

Förtroendet för sjukvården, polisen och bankerna

I figur 3 ser vi utvecklingen av allmänhetens förtroende för polisen, sjukvården och bankerna. En första anblick säger oss att sjukvården genomgående har högst trovärdighet hos allmänheten. Sedan 1991 års mätning har polisen allmänhetens näst högsta förtroende, följt av bankerna som sedan dess har betydligt lägre trovärdighet.

Vi ser även hur polisen och sjukvården följer varandra i de flesta upp- och nedgångarna, där förtroendet gick upp under första hälften av 1990-talet, för att sedan gå ner under andra hälften. Sedan millennieskiftet har förtroendet för de två institutionerna legat på relativt stabila nivåer, med balansmått som varierat mellan +30 och +58. En sak att notera är emellertid att förtroendet för sjukvården visar på något mer stabilitet än vad förtroendet för polisen gör. En tänkbar anledning till denna skillnad är att enskilda händelser har större inverkan på hur allmänheten bedömer sitt förtroende för polisen än vad det har för sjukvården, vilket i så fall skulle förklara de mer hastiga förändringarna i förtroende mellan mättillfällena.

Allmänhetens förtroende för bankerna är det som visar på de mest dramatiska förändringarna över tid. Det största förtroendetappet infaller i samband med Sveriges finanskris 1990-1994.

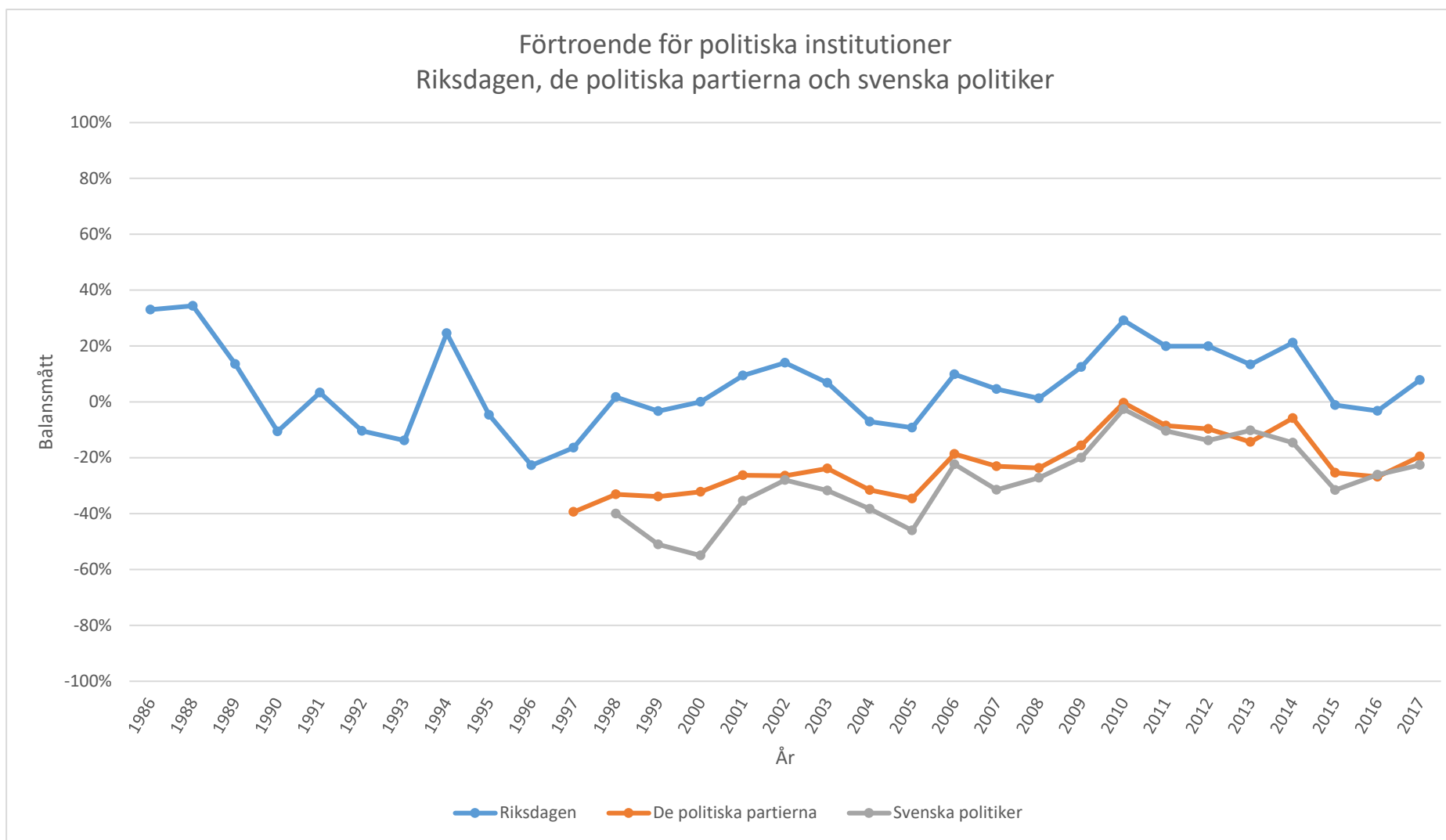
Nästa nedgång går att spåra till IT-bubblan i slutet av 1990-talet, följt av finanskrisen 2008-2009. Mot bakgrund av dessa händelsers tydliga påverkan på allmänhetens förtroende är det intressant att notera hur förtroendet återhämtat sig efter kriserna. Även om förtroendet aldrig nått upp till de höga nivåer som bankerna hade på 1980-talet, så ser vi hur allmänhetens förtroende stadigt ökade efter de två första kriserna på 1990-talet. Liknande utveckling ser vi emellertid inte efter finanskrisen 2008-2009. Istället ser vi en trend av sjunkande förtroende under 2010-talet, även i frånvaro av stora ekonomiska kriser.

Sammanfattningsvis: Bankerna undantaget i stabiliteten

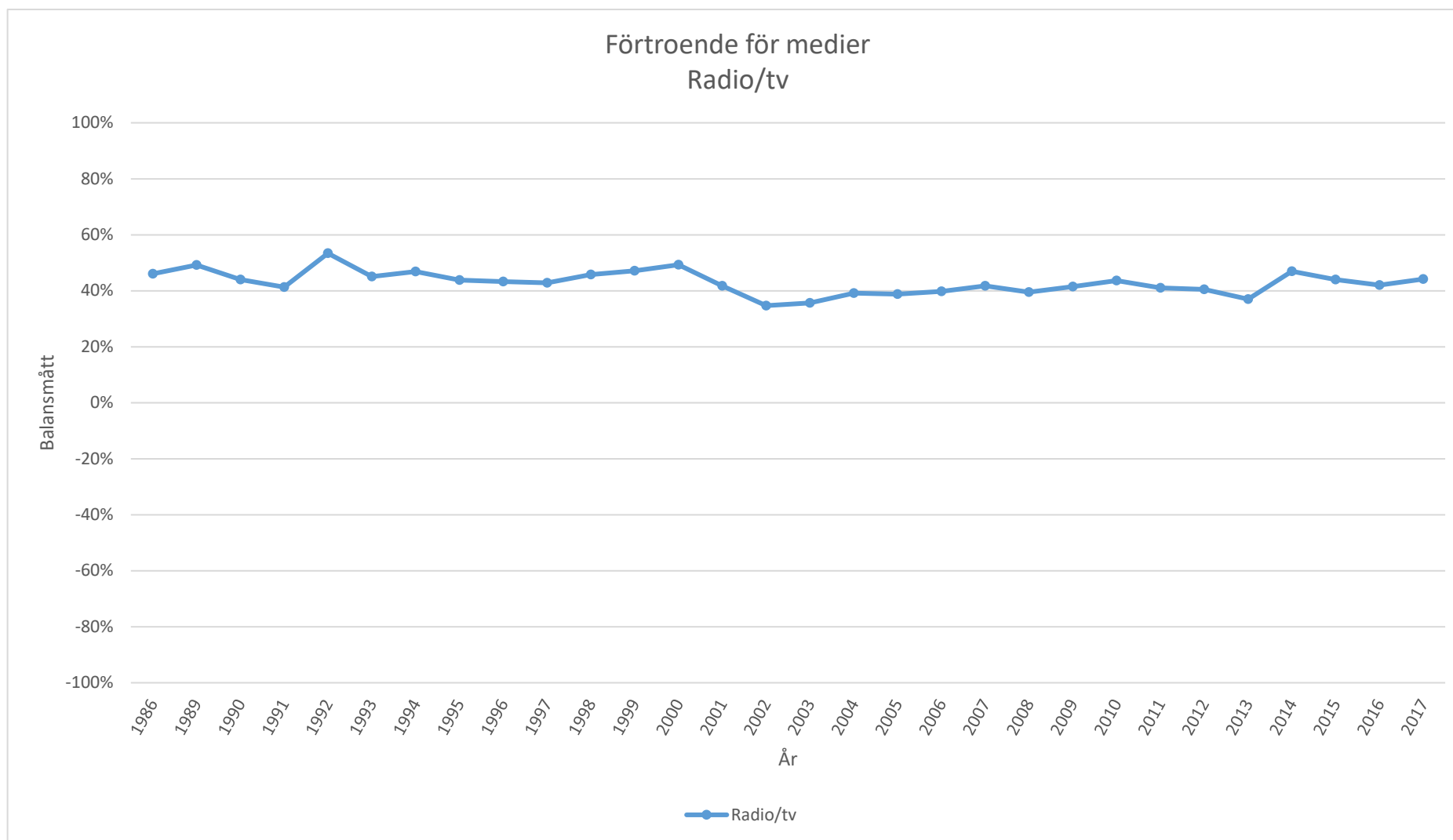
När vi ser till svenska folkets sammanlagda förtroende över tid så är den enskilt största förändringen hur bankernas förtroende raserades på kort tid och att de inte lyckats bygga upp den tilltro de hade innan förlusten. Från att i slutet på 1980-talet ha legat på förtroendenivåer högre än såväl radio/tv som riksdagen har bankerna sedan 1990-talets början varit en av de institutionerna med minst förtroende hos allmänheten. Vi ska återkomma till den roll som 1990-talets finanskris hade för den dramatiska förändringen och kan här konstatera att allmänhetens uppfattning om bankerna som institution förändrats i grunden under de senaste trettio åren.

Ingen annan institution har på liknande sätt förändrats i hur allmänheten bedömer sitt förtroende för sättet de utför sitt arbete på. Förtroendet för radio/tv sticker ut som exceptionellt stabilt. Även förtroendet för sjukvården och polisen är stabilt, även om vissa upp- och nedgångar går att skönja över tid. När det kommer till det politiska förtroendet så är detta väldigt förutsägbart i de återkommande uppgångarna i samband med valåren.

Förtroende för politiska institutioner Riksdagen, de politiska partierna och svenska politiker

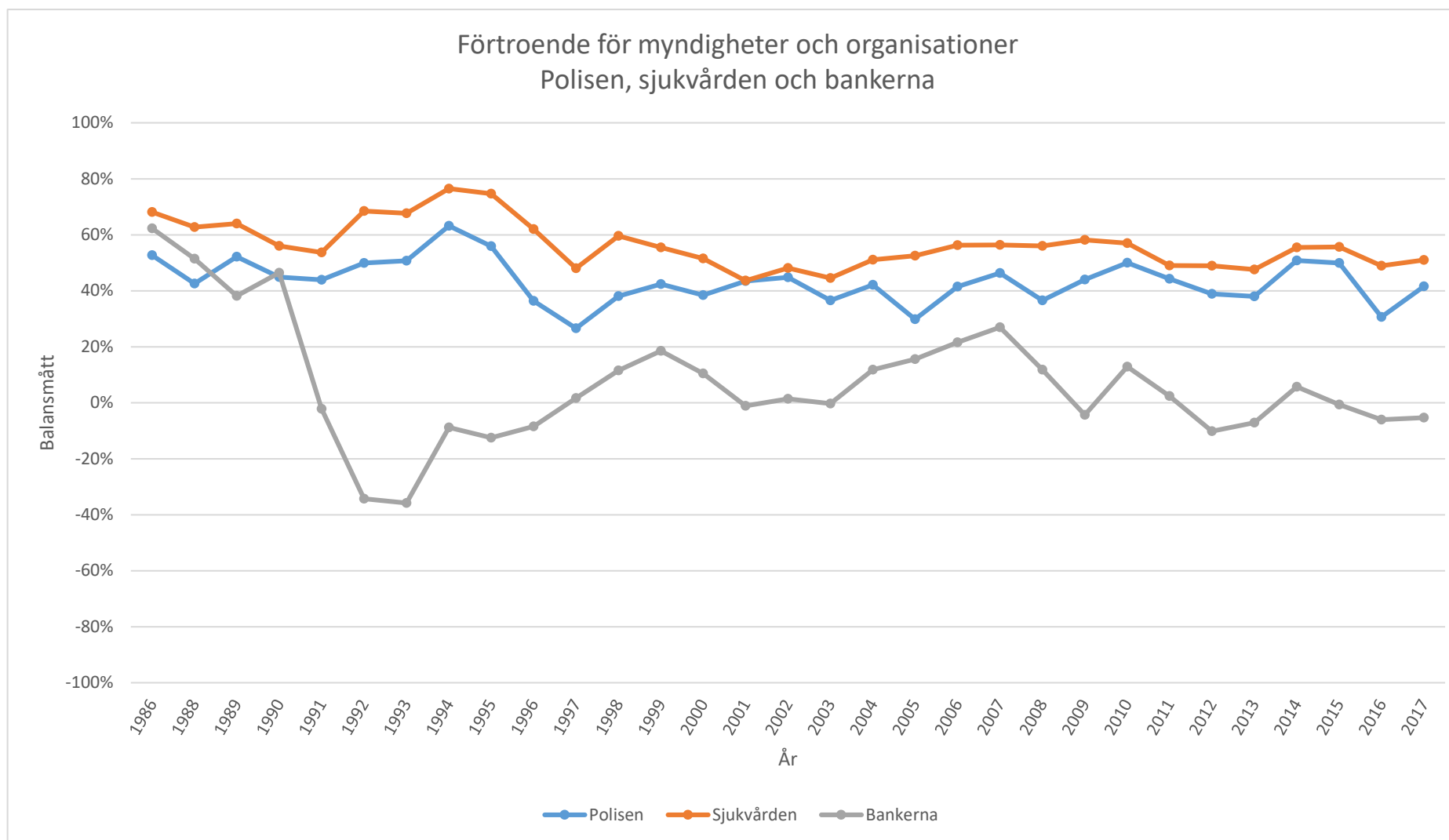

Figur 1. Kommentar: Frågeformulering är dels "hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner och grupper sköter sitt arbete?" följt av alternativen "riksdagen" samt "de politiska partierna" med svarsalternativen "mycket stort förtroende", "ganska stort förtroende", "varken stort eller litet förtroende", "ganska litet förtroende" samt "mycket litet förtroende" dels "allmänt sett, hur stort förtroende har du för svenska politiker" med svarsalternativen "mycket stort förtroende", "ganska stort förtroende", "ganska litet förtroende" samt "mycket litet förtroende". Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2017.

Figur 2. Kommentar: Frågeformulering är "Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner och grupper sköter sitt arbete?" följt av alternativet "radio och tv" med svarsalternativen "mycket stort förtroende", "ganska stort förtroende", "varken stort eller litet förtroende", "ganska litet förtroende" samt "mycket litet förtroende". Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2017.

Figur 3. Kommentar: Frågeformulering är "Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner och grupper sköter sitt arbete?" följt av alternativen "sjukvården", "polisen" samt "bankerna" med svarsalternativen "mycket stort förtroende", "ganska stort förtroende", "varken stort eller litet förtroende", "ganska litet förtroende" samt "mycket litet förtroende". Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2017.

Förtroendet inom olika samhällsgrupper

Rapporten fortsätter nu att redogöra för förtroendet för de sju institutionerna i olika samhällsgrupper. Inledningsvis genom att dela upp dem i fyra olika ålderskategorier, kön och utbildningsnivå. Vidare ser vi också hur förtroendet skiljer sig beroende på hur man identifierar sig ideologiskt efter vänster-högerskalan. Slutligen sker också en uppdelning efter uppväxtland, där rapporten skiljer på de som är uppväxta i Sverige, de som är uppväxta i ett annat europeiskt land och de som är uppväxta i ett land utanför Europa.

Förtroende och ålder

Det finns flera anledningar till att ålder kan vara en faktor som skiljer människor åt i vilket förtroende de har för samhällets institutioner. Olika generationer har byggt upp sitt förtroende under olika samhällsförhållanden vilket kan innebära att erfarenheter av, och uppfattningar om, institutioner skiljer sig åt. Detta gäller även kriser, där vissa åldersgrupper saknar erfarenhet eller kunskap om händelser bakåt i tiden. Slutligen kan ålder också vara en faktor som särskiljer hur kriser påverkar förtroendet för institutioner i dag. Det kan bero på att åldersgrupper drabbas olika av kriser, prioriterar olika saker i krishantering och således uppfattar krishantering olika.

I figurerna 4-10 ser vi förtroendet för de sju institutionerna fördelat efter ålder i kategorierna: 16-29 år; 30-49 år; 50-64 år samt 65-85 år. Om vi börjar med det politiska förtroendet så ser vi hur åldersgrupperna bedömer sitt förtroende relativt samstämmigt. Förtroendet för riksdagen är för de flesta åren högst i den äldsta åldersgruppen medan förtroendet för de politiska partierna under 2000-talet är högst i den yngsta åldersgruppen. Förtroendet för svenska politiker är vidare högst bland de mellan 30-49 år, under merparten av 2010-talet.

En intressant trend i hur åldersgrupperna bedömer sitt förtroende för de politiska partierna och svenska politiker, är att vi de senaste åren ser en utveckling mot ökad samstämmighet mellan generationerna. Förtroendet för de politiska partierna har mellan 1999 och 2014 en tydlig skiljelinje med högre förtroende bland de yngre och lägre förtroende bland de äldre. När det kommer till förtroendet för svenska politiker, så är det istället åldersgruppen mellan 30-49 som sticker ut som gruppen med högst förtroende, under perioden mellan 2008 och 2015. Mot bakgrund av den multipublika samhällsutvecklingen, där ålder är en viktig faktor för att förklara ökade skillnader i medieanvändning, är detta en intressant utveckling som talar emot att parallella publikationer skulle ha en polariserande effekt. De olika åldersgrupperna verkar nämligen bedöma förtroendet tämligen likadant och blir mer samstämmiga över tid.

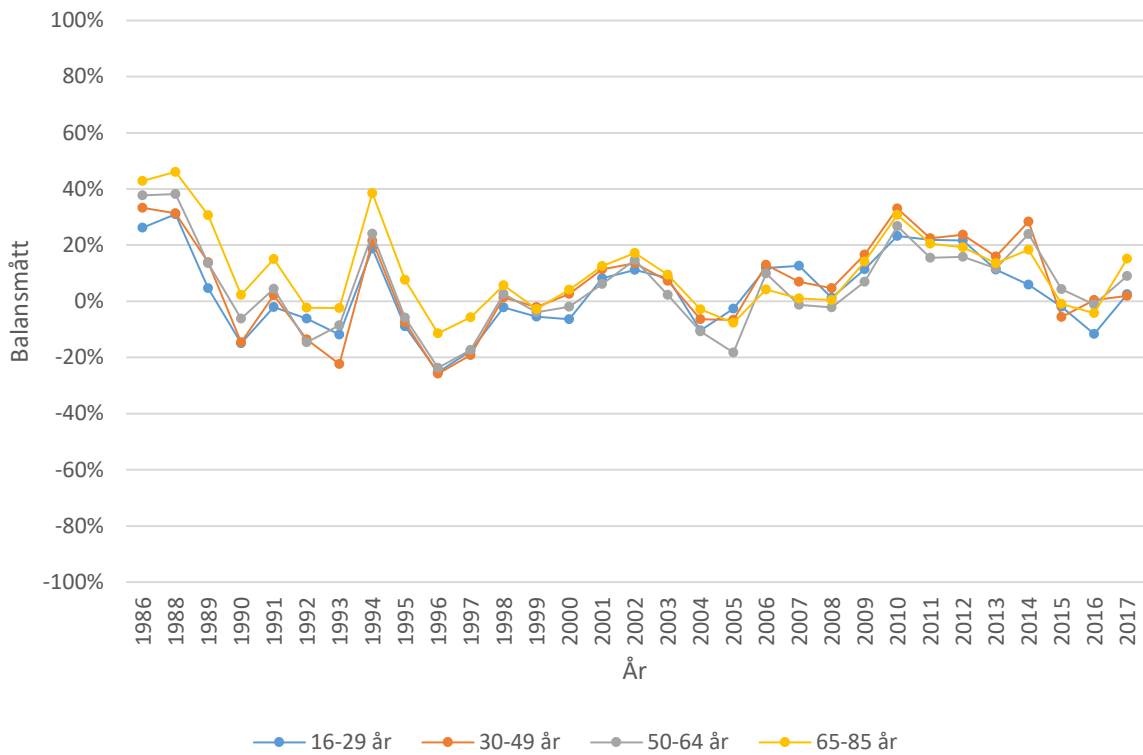
Trenden av ökad samstämmighet finns emellertid inte när vi ser till hur de olika åldersgrupperna bedömer sitt förtroende för radio/tv. De senaste tio åren ser vi den motsatta utvecklingen, där de yngsta minskat i sitt förtroende medan de äldsta ökat i sitt. Förtroendet i mellanskiktet är stabilt, även om vi ser ett något högre förtroende i gruppen 50-64 år än vi ser i gruppen 30-49 år. Den troligaste förklaringen till den polariserande utvecklingen i medieförtroende är att det hör samman med de ökande klyftorna i medieanvändning som följd av digitaliseringen av medielandskapet (Andersson, 2019b; Prior, 2007).

Förtroendet för både polisen och sjukvården är väldigt stabilt över tid inom de olika åldersgrupperna. Ett trendbrott gällande förtroendet för polisen ska dock noteras, nämligen att den äldsta åldersgruppen gått från att ha högst förtroende till att de senaste tio åren, tillsammans med gruppen mellan 50-64 år, ha det lägsta förtroendet för sättet polisen utför sitt arbete på. En möjlig förklaring till utvecklingen är den ökande oron för brottslighet som noterats i Brås årliga nationella trygghetsundersökningar (Brå, 2018). Ökningen av gängrelaterad brottslighet med dödlig utgång som Sverige upplevt de senaste åren kan också vara en bidragande faktor till att förtroendet för polisen minskat i den äldsta åldersgruppen (Sturup m.fl., 2019).

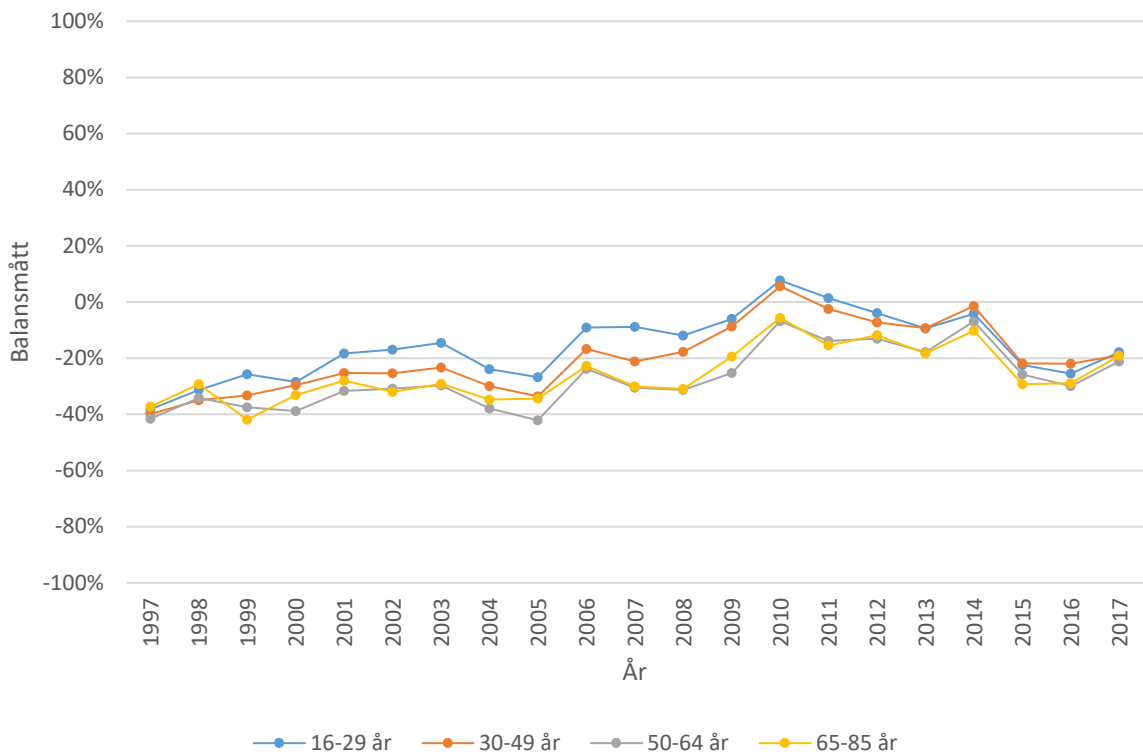
Förtroendet för bankerna visar på större variation mellan åldersgrupperna. Tydligast blir skillnaderna när vi ser utvecklingen efter 1999 års mätning. Sedan dess har den yngsta gruppen konsekvent högre förtroende än de andra grupperna. Dessutom visar 2017 års mätning på en polarisering i förtroende, där den yngsta gruppen ökade sitt förtroende medan de övriga tre grupperna minskade sitt förtroende.

I och med att vi tidigare kunde konstatera en tydlig koppling mellan förtroendet för bankerna och de ekonomiska kriser som drabbat Sverige, är det möjligt att åldersvariationen hör samman med vilken erfarenhet man har av dessa kriser. Det är tänkbart att uppgången vid millennieskiftet kan förklaras med att de yngsta personerna inte hade kunskap om finanskrisen mellan 1990 och 1994. Detsamma kan tänkas vara orsaken till uppgången 2017. Det förklarar emellertid inte varför gruppen 65-85 har det näst högsta förtroende sedan millennieskiftet. En förklaring till detta skulle kunna vara att den åldersgruppen drabbades i mindre grad av de ekonomiska kriserna, genom sin frånvaro på arbetsmarknaden.

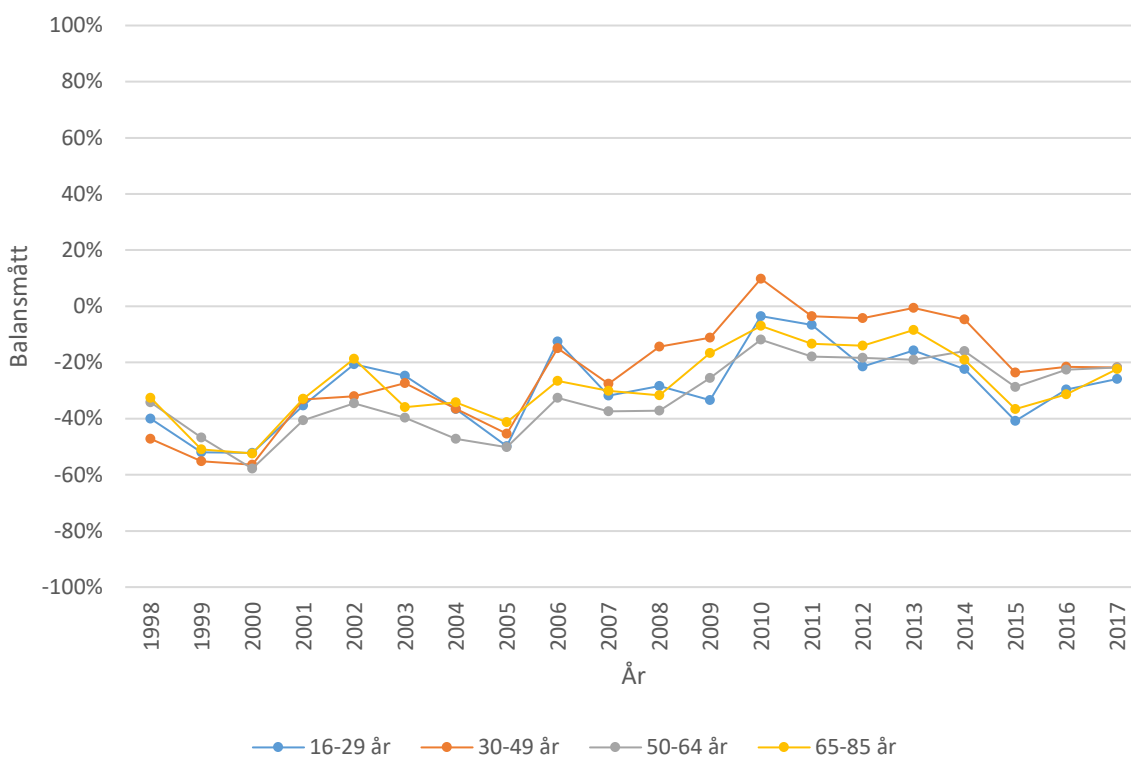
Figur 4. Förtroende för riksdagen fördelat efter ålder

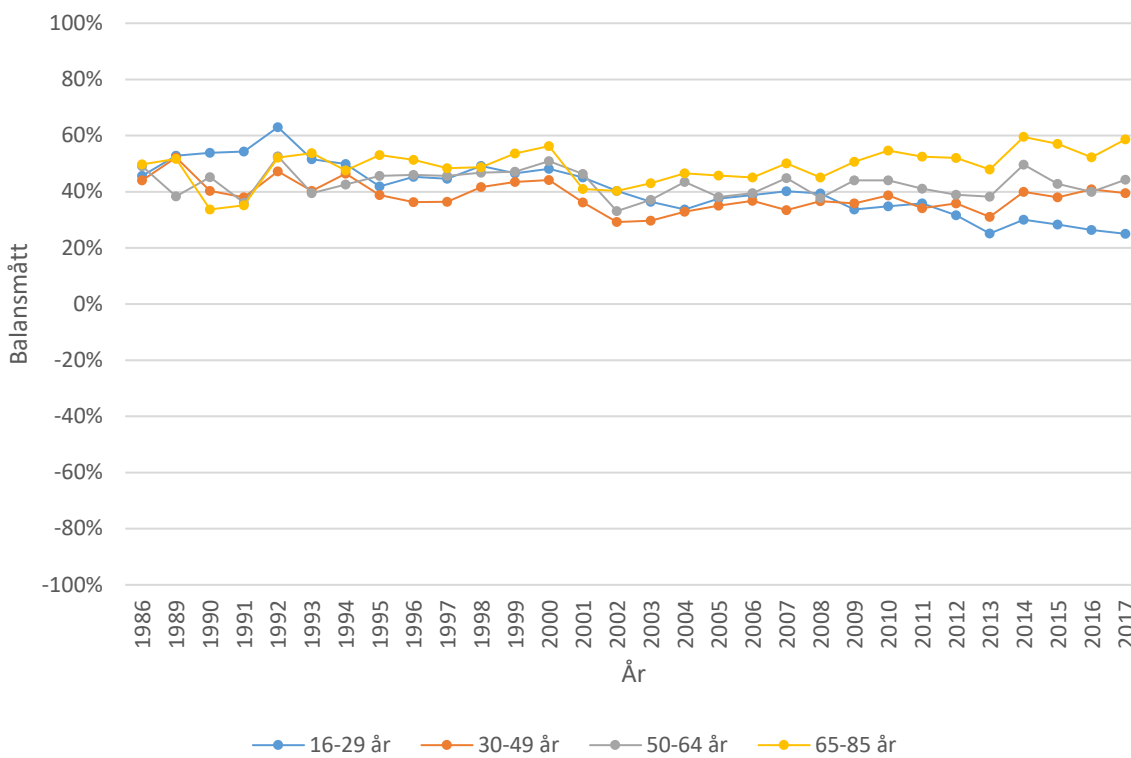
Figur 5. Förtroendet för de politiska partierna fördelat efter ålder

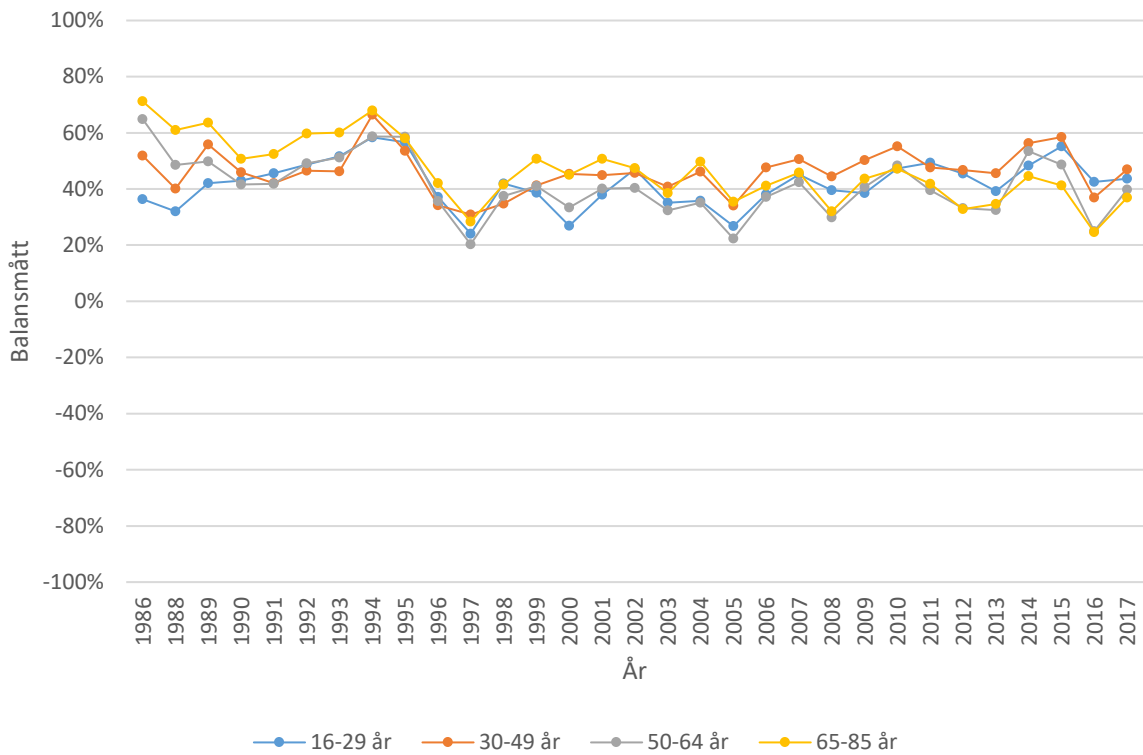
Figur 6. Förtroende för svenska politiker fördelat efter ålder

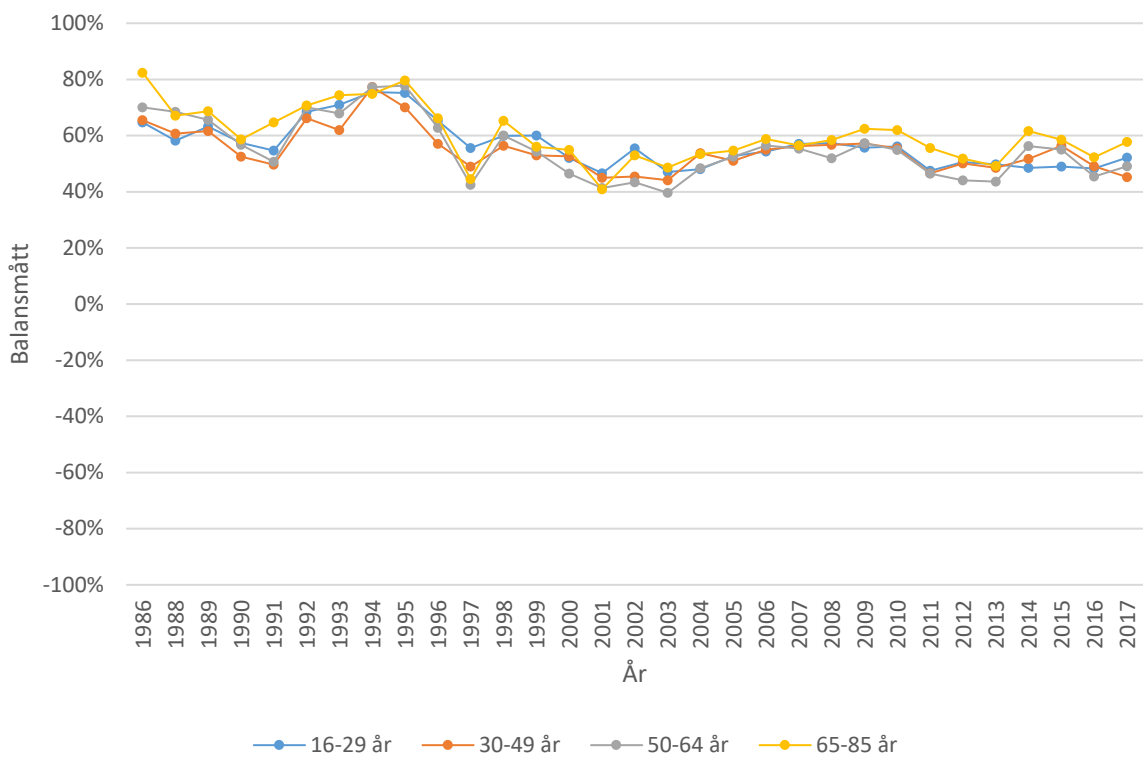
Figur 7. Förtroende för radio/tv fördelat efter ålder

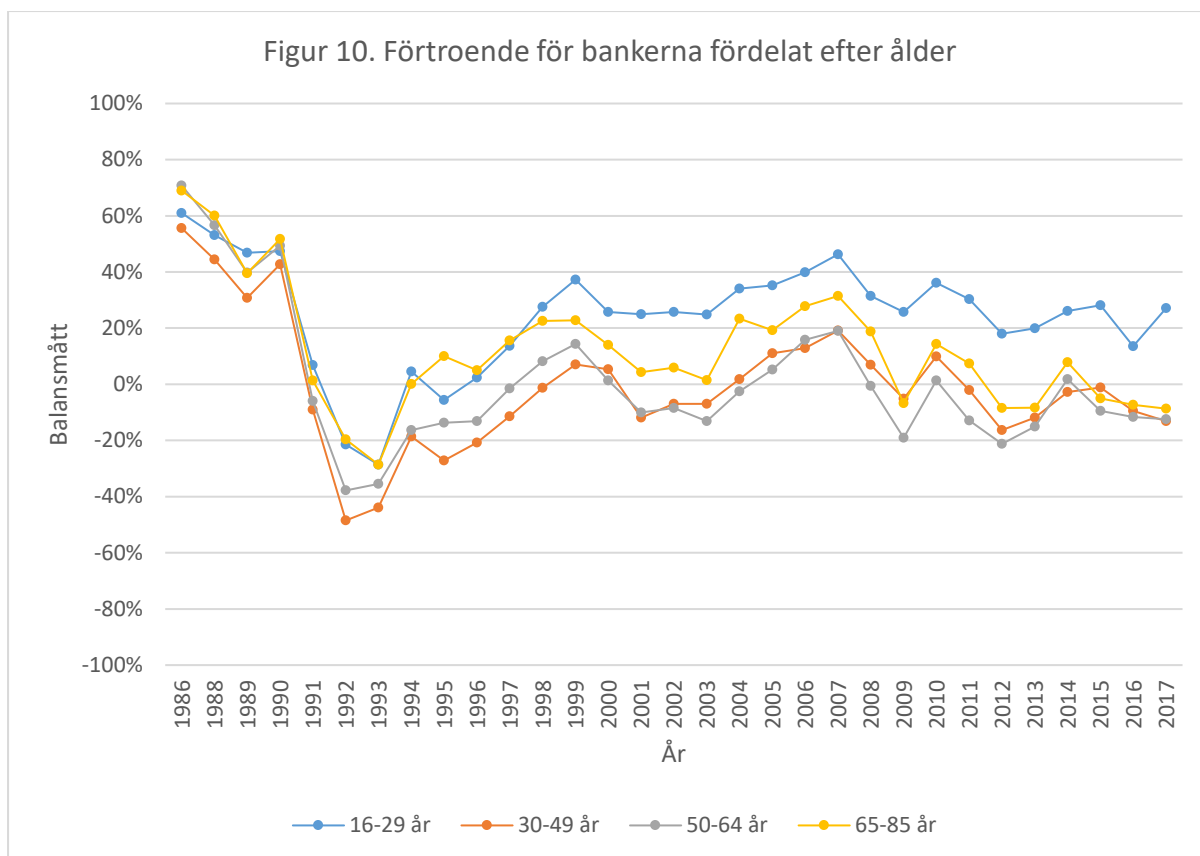

Figur 8. Förtroende för polisen fördelat efter ålder

Figur 9. Förtroende för sjukvården fördelat efter ålder

Figur 4-10. Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2017

Förtroende och kön

Hur kvinnor respektive män tänker och agerar politiskt är en väl undersökt skiljelinje inom samhällsvetenskapen (Oskarsson & Rohdén, 2002; Oskarsson & Wängnerud, 2013; Oskarsson & Holmberg, 2016). I den senaste publikationen från SOM-institutet visar Elin Naurin och Patrik Öhberg (2019) hur identifiering efter vänster-högerskalan och flyktingfrågan är två särskiljande faktorer mellan könen. Kvinnor identifierar sig i allt högre grad som vänster och är mer positivt inställda till flyktingmottagande och vice versa. Samtidigt visar de också hur kvinnor och män blivit mer samstämmiga när det kommer till bland annat jämställdhet och hur stor den offentliga sektorn ska vara (Naurin & Öhberg, 2019).

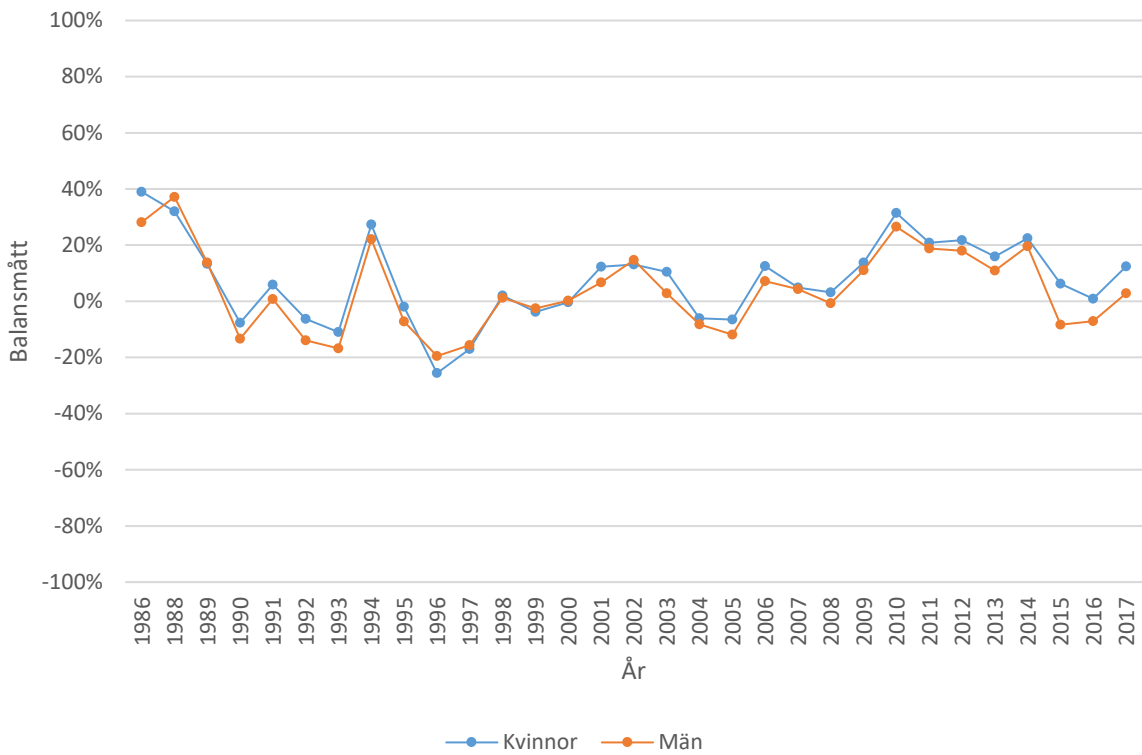
Ser vi då några skillnader i hur kvinnor och män bedömer sitt förtroende för de sju institutionerna? Om vi inleder med det politiska förtroendet i figurerna 11-17 så ser vi hur kvinnor under de flesta åren har ett högre förtroende för riksdagen och de politiska partierna än vad män har. Denna tendens återfinns också i förtroendet för svenska politiker, men är inte lika konsekvent. Vi kan också se att skillnaderna i kvinnors och mäns förtroende har ökat något de senaste åren. Särskilt tydligt är dessa skillnader när vi ser till männens förtroendetapp för riksdagen mellan 2014 och 2015 samt hur skillnaderna i förtroende för de politiska partierna successivt har ökat mellan könen sedan 2010.

Skillnaderna har vidare även ökat mellan könen när det kommer till vilket förtroende man har för radio/tv. Sedan mätningarnas start har kvinnor haft något högre förtroende för institutionen än män, men under de senaste 5-6 åren ser vi hur skillnaderna ökat något. Vi ser emellertid inte den polarisering i förtroende som vi noterade mellan åldersgrupperna. Även om skillnaderna ökat, så följer könen varandra i förtroendeutvecklingens riktning.

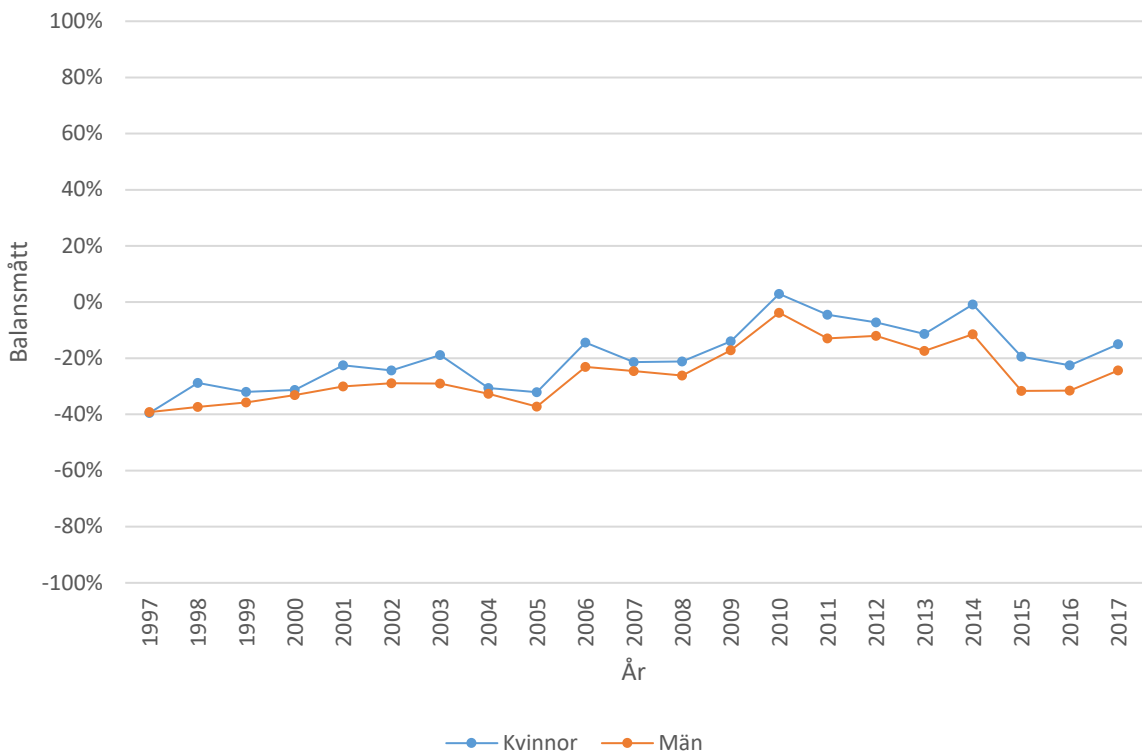
Förtroendet för sjukvården visar på mycket stor samstämmighet mellan kvinnor och män. Förtroendet för polisen är däremot tydligt uppdelat på så vis att kvinnor genomgående har högre förtroende än män har. Efter millennieskiftet ser vi även hur skillnaderna mellan könen ökade något. Förtroendet för bankerna visar en liknande trend som den för polisen. Skillnaden är att skillnaderna ökade i början på 1990-talet, och sedan har bestått.

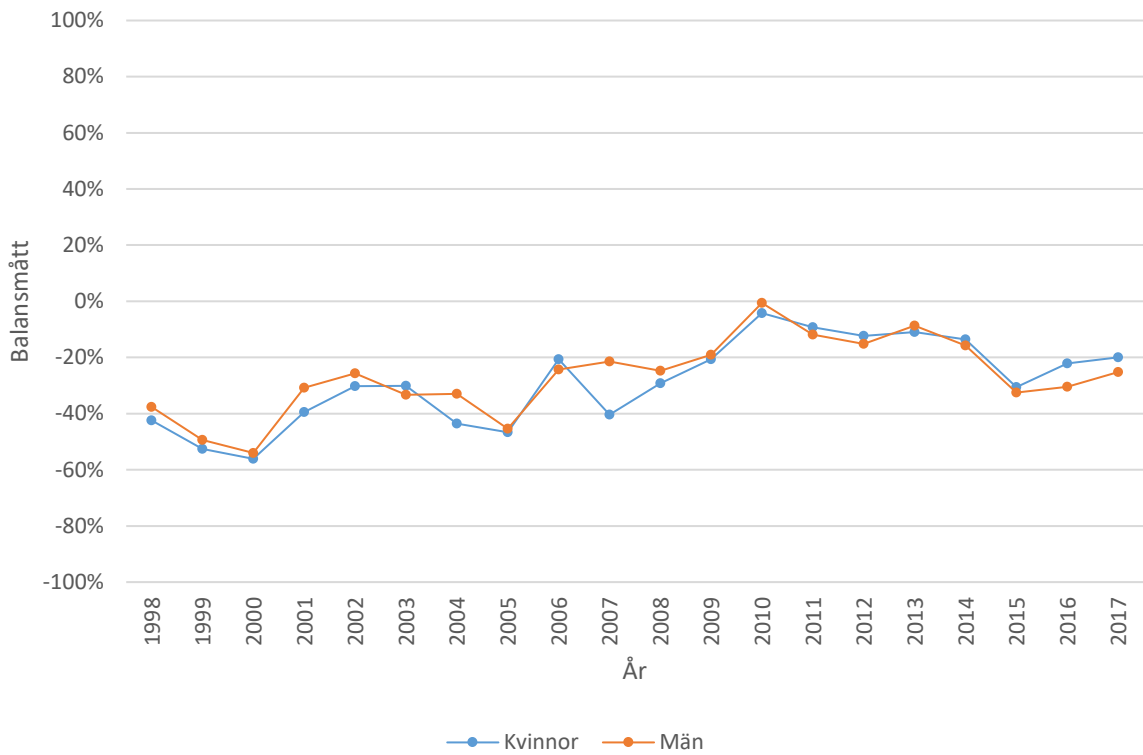
Figur 11. Förtroende för riksdagen fördelat efter kön

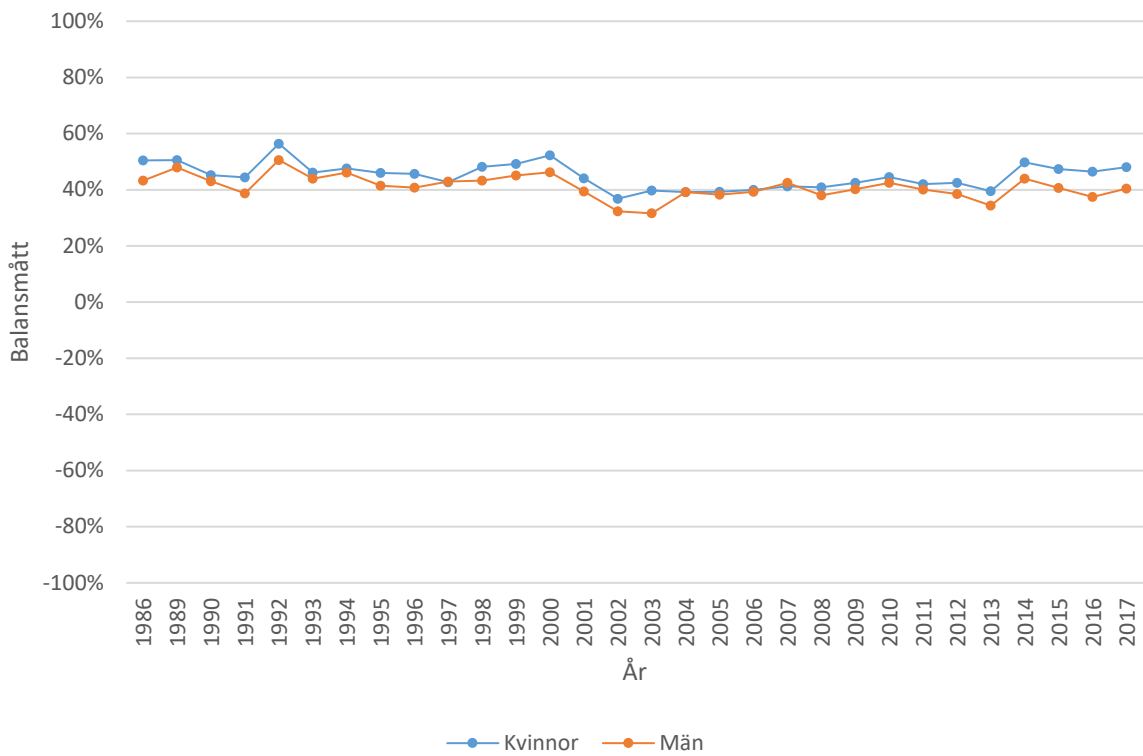
Figur 12. Förtroende för de politiska partierna fördelat efter kön

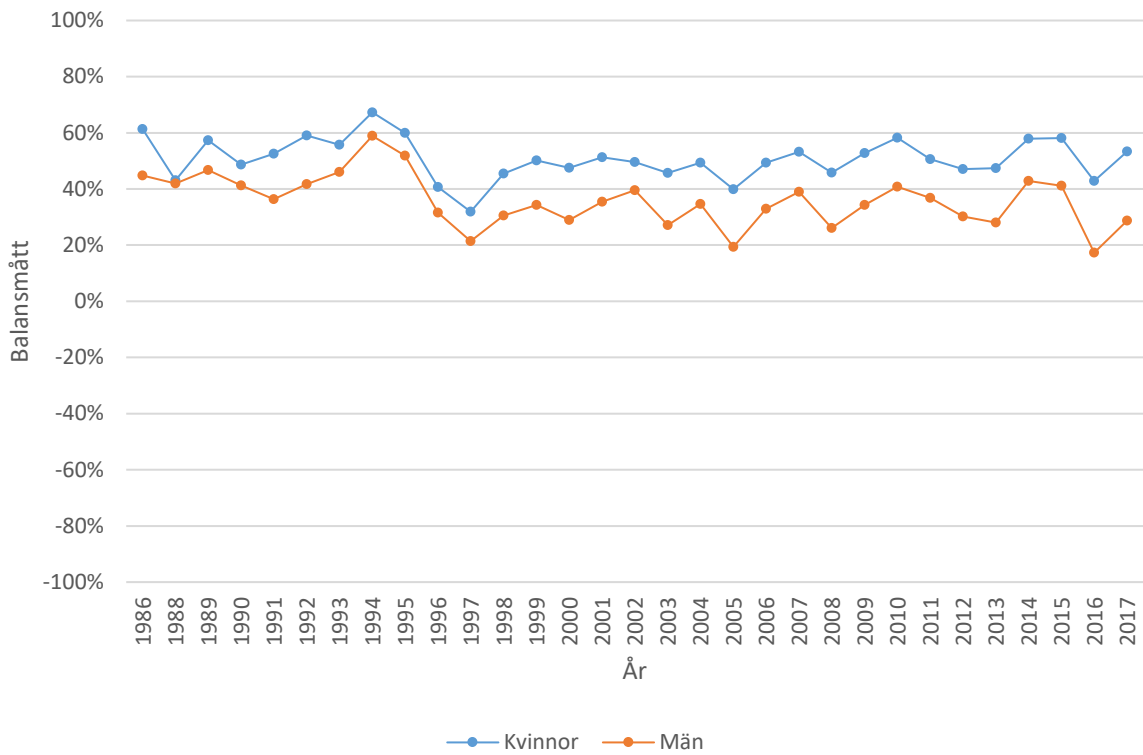
Figur 13. Förtroende för svenska politiker fördelat efter kön

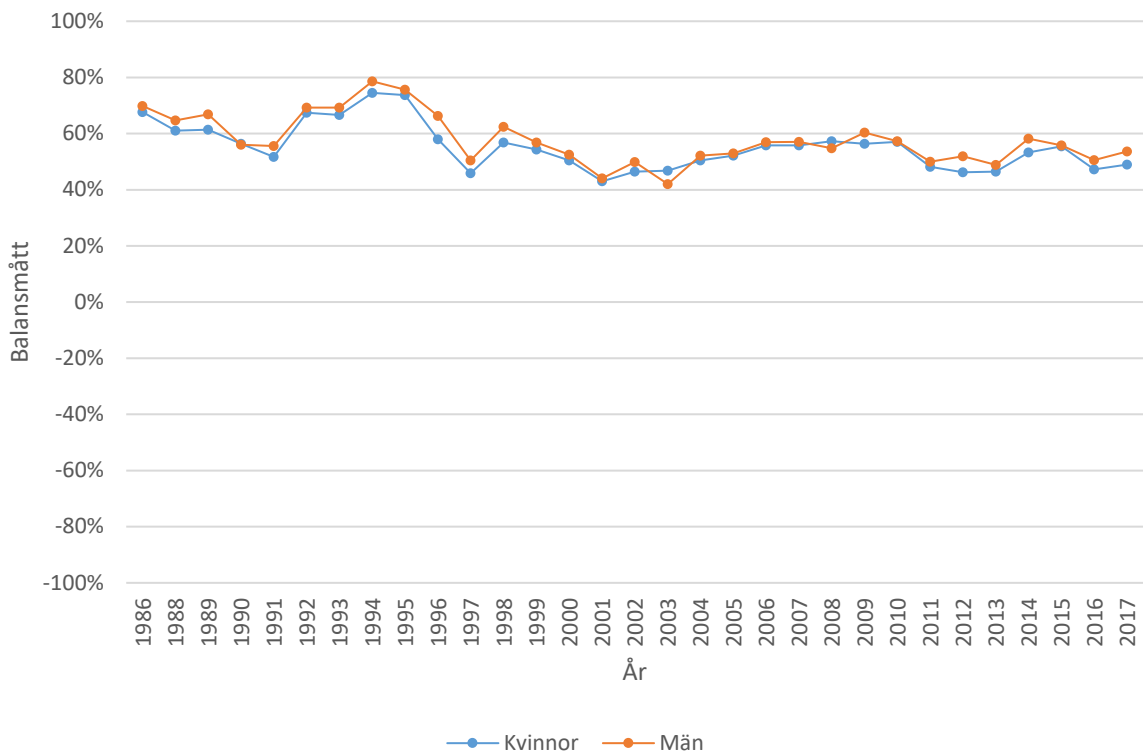
Figur 14. Förtroende för radio/tv fördelat efter kön

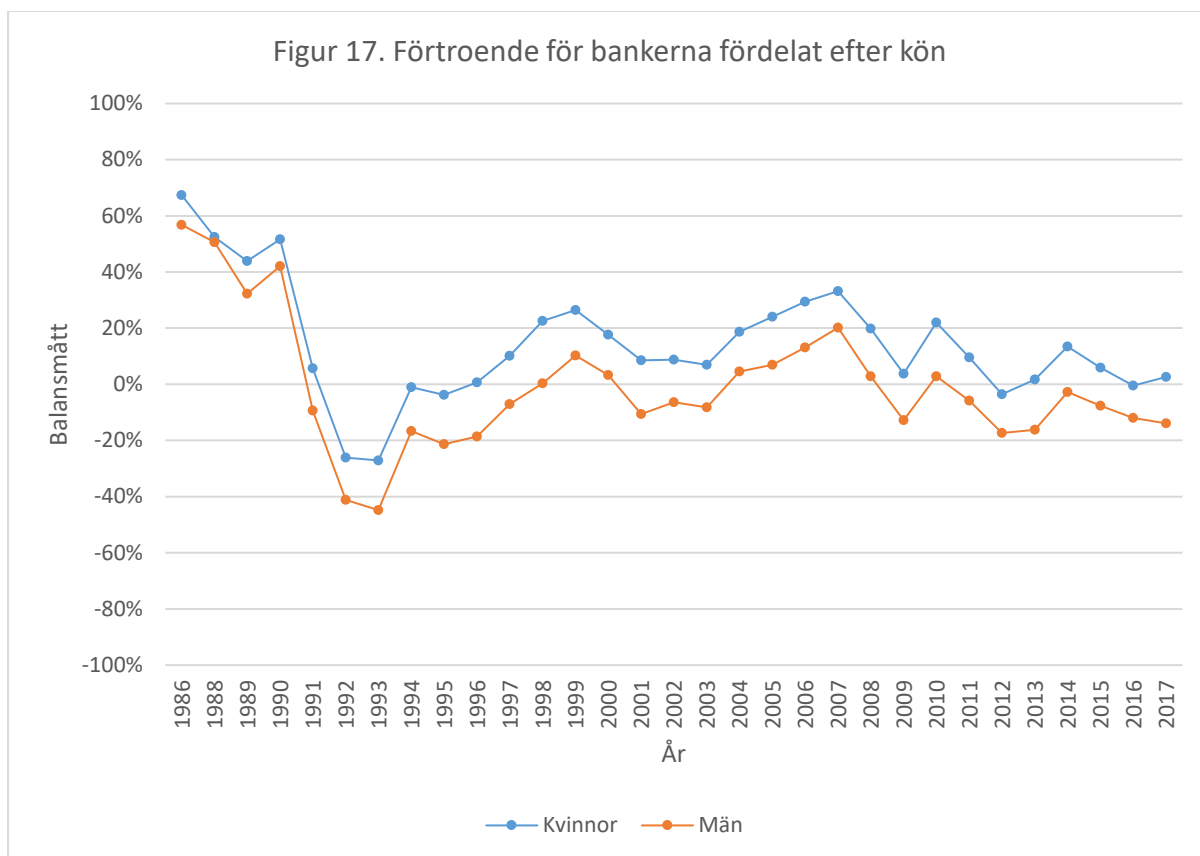

Figur 15. Förtroende för polisen fördelat efter kön

Figur 16. Förtroende för sjukvården fördelat efter kön

Figur 11-17. Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2017.

Förtroende och utbildningsnivå

En persons utbildningsnivå skulle kunna vara en betydande faktor för att förklara vilket förtroende människor har till samhällets institutioner. Den är tätt sammanbunden med vilken position man har på arbetsmarknaden, vilket också kan ha betydelse för den relation man har till institutioner (Oscarsson & Holmberg, 2016). Egenskaper, intressen och prioriteringar är också tänkbara följder av utbildningsnivå vilket i sin tur kan påverka bedömningen av vilket förtroende man har för sättet institutionerna utför sitt arbete på.

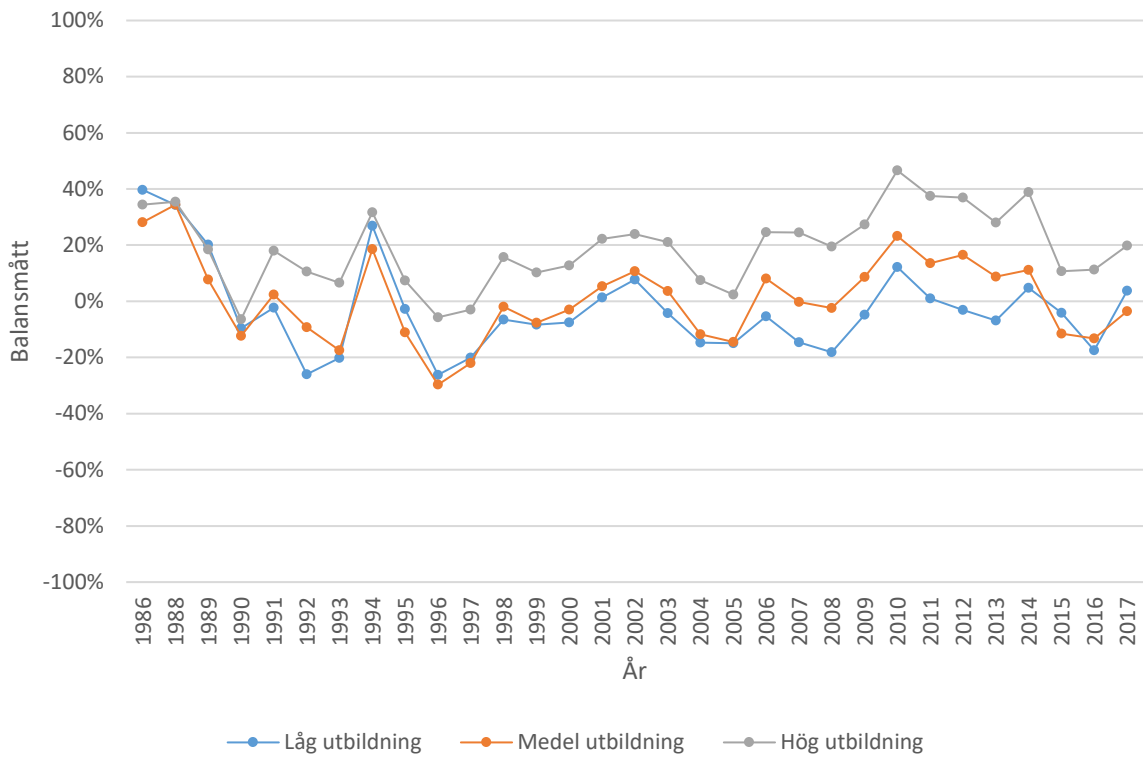
När vi ser till det politiska förtroendet fördelat efter utbildningsnivå i så ser vi tydligt att högre utbildning hör samman med högre förtroende för de politiska institutionerna riksdagen, de politiska partierna och svenska politiker. Vi ser även att gruppen med högst utbildning skiljer ut sig särskilt under vissa perioder, tydligast mellan 2006 och 2014. Även om skillnaderna finns där, både innan och efter den perioden, är de aldrig så stora. En liknande tendens ser vi för förtroende för riksdagen 1991-1994, där förtroendet ökade betydligt mer bland de högst utbildade. Gemensamt för dessa perioder är att Sverige då haft borgerliga regeringar, vilket skulle kunna vara en förklaring. Särskilt i och med Socialdemokraternas underrepresentation bland de med långa högskoleutbildningar (Oscarsson & Holmberg, 2016).

Vi hittar vidare ett intressant trendbrott när vi ser hur förtroendet för radio/tv utvecklats bland de med olika utbildningsnivå. Mellan 1986 och 2012 har högutbildade varit den grupp med lägst förtroende för radio/tv. Sedan 2013 års mätning är emellertid gruppen högutbildade de med högst förtroende för sättet radio/tv utför sitt arbete på. Vi ser därmed hur utbildning, likt ålder, verkar vara en faktor som ändrat sin effekt på förtroende de senaste åren.

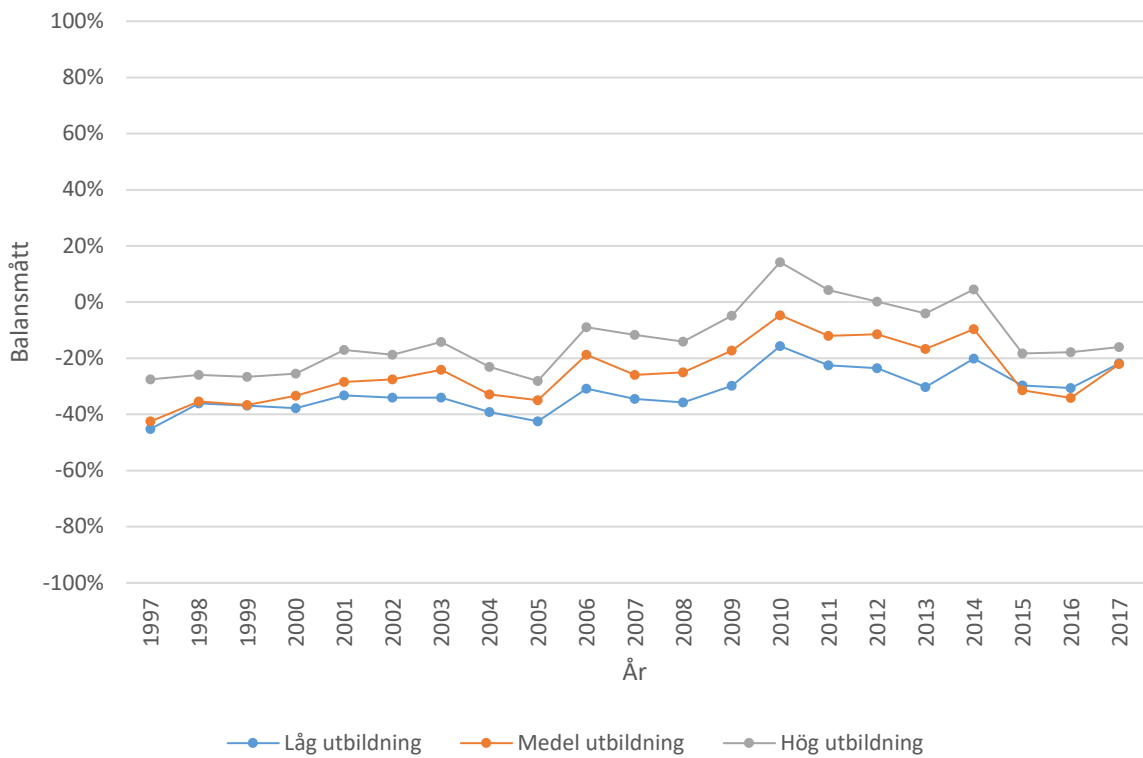
Förtroendet för polisen och sjukvården visar på liten variation mellan utbildningskategorierna. De med högst utbildning har ett något högre förtroende än de med lägre utbildning och vi ser något ökade skillnader de senaste åren när det kommer till förtroende för polisen.

Bankerna är den enda institutionen där gruppen högutbildade konsekvent är den grupp med lägst förtroende. Skillnaderna mellan grupperna är dock små, och de följer varandra åt i upp- och nedgångar.

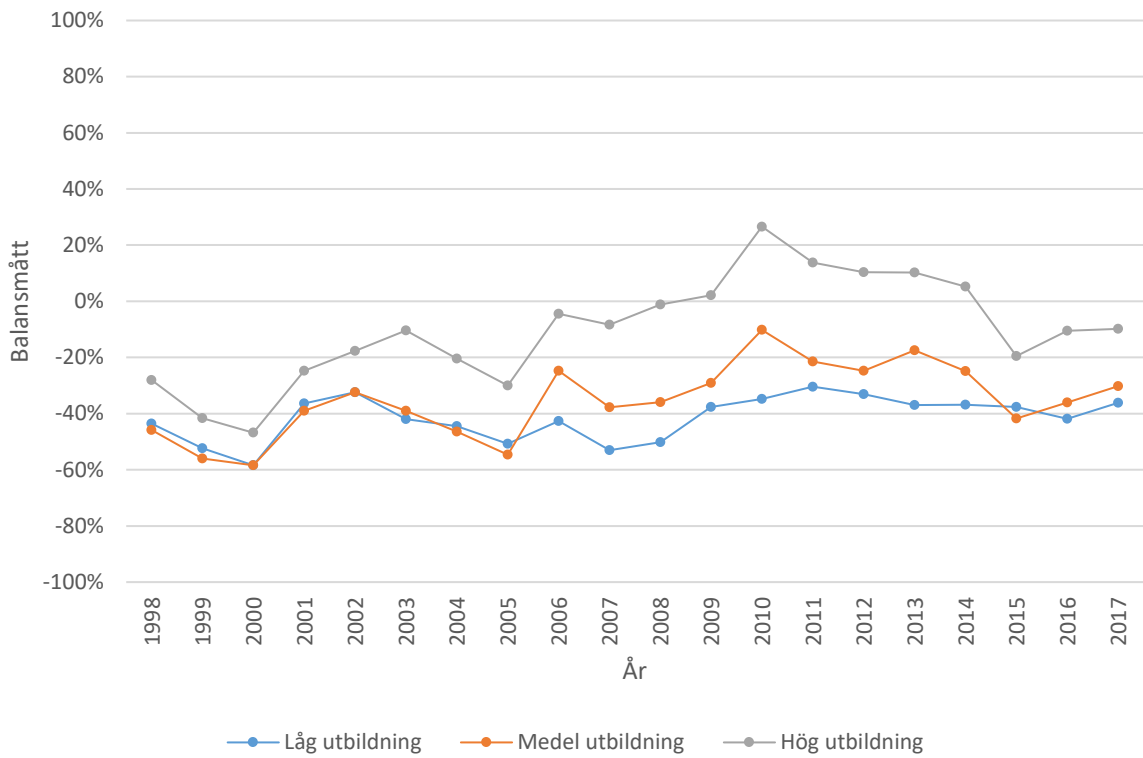
Figur 18. Förtroende för riksdagen fördelat efter utbildningsnivå

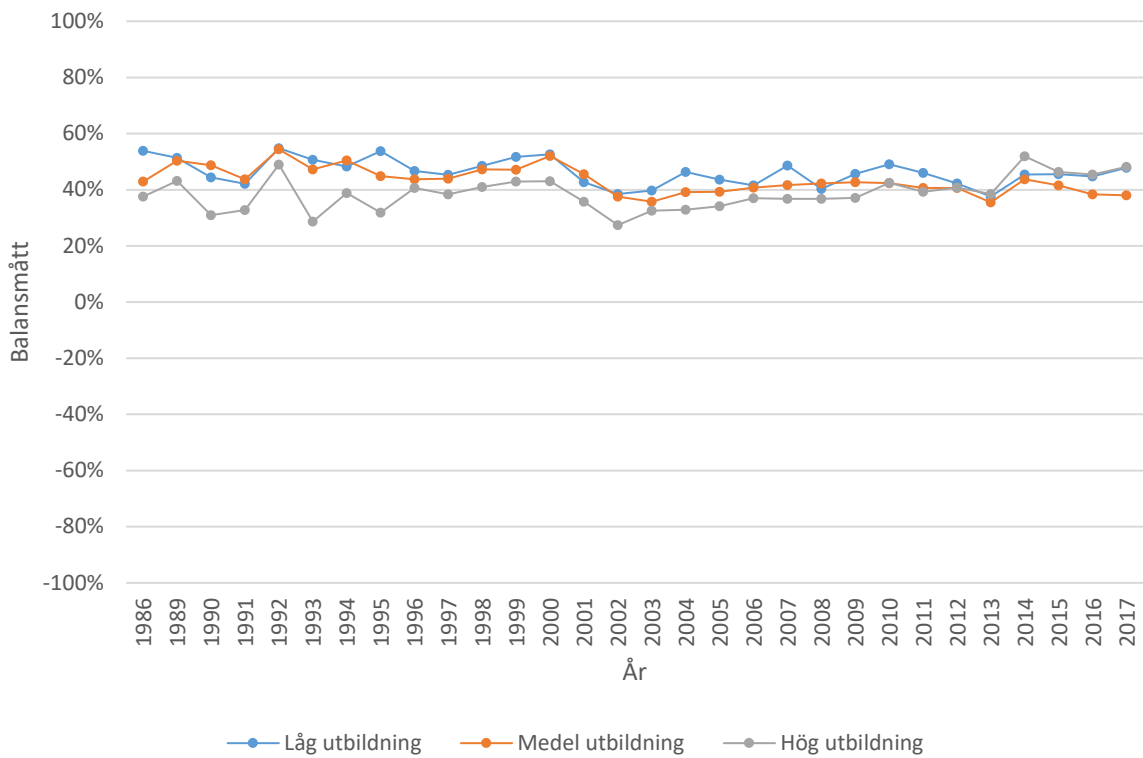
Figur 19. Förtroende för de pol. partierna fördelat efter utbildningsnivå

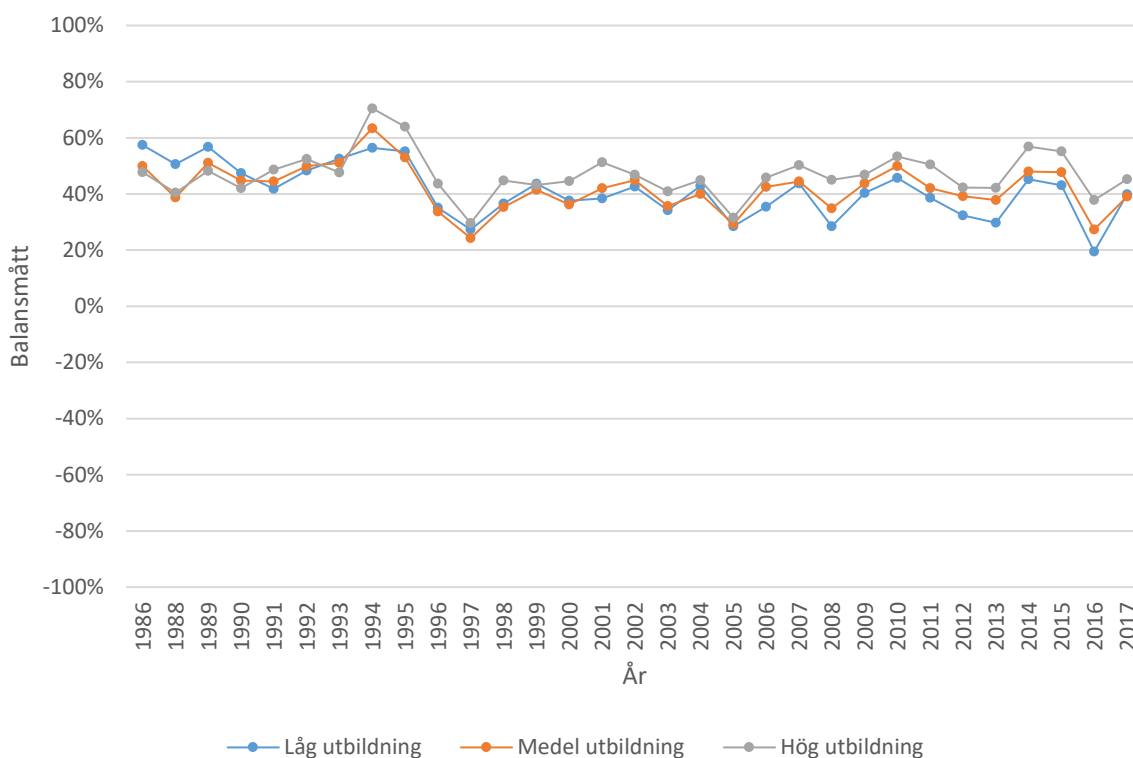
Figur 20. Förtroende för svenska politiker fördelat efter utbildningsnivå

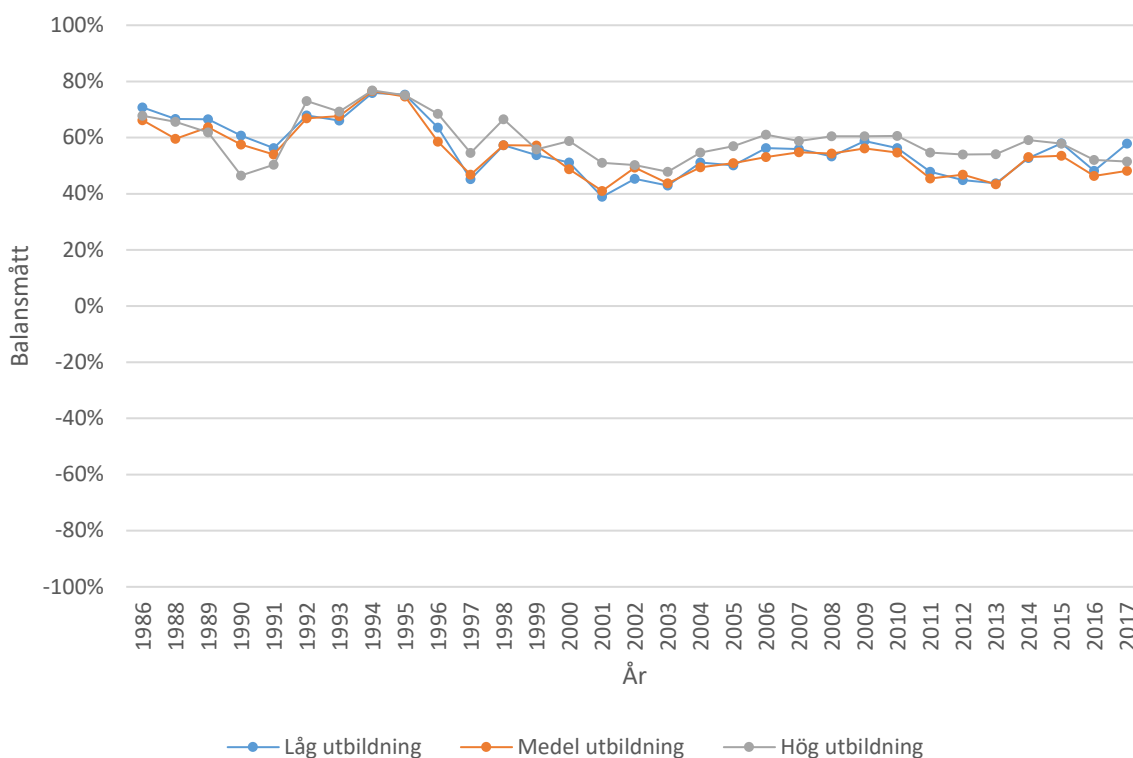
Figur 21. Förtroende för radio/tv fördelat efter utbildningsnivå

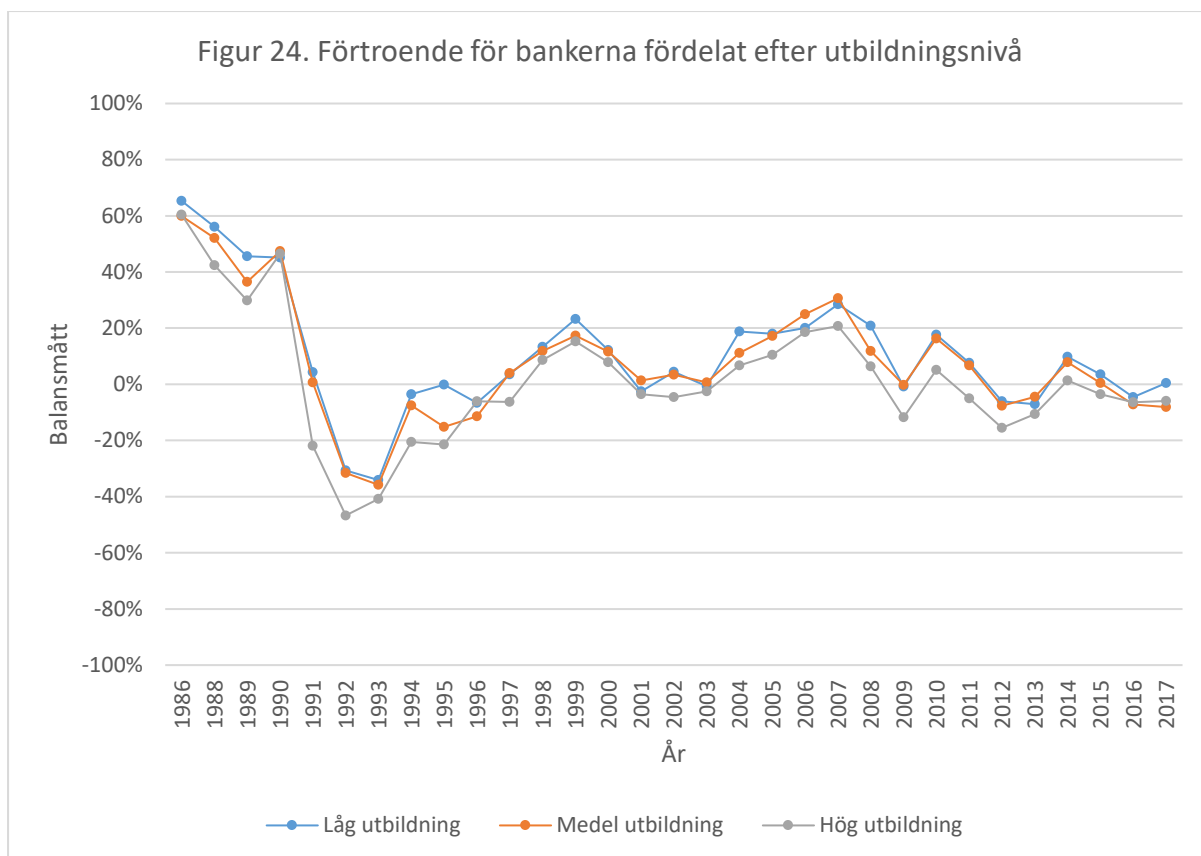
Figur 22. Förtroende för polisen fördelat efter utbildningsnivå

Figur 23. Förtroende för sjukvården fördelat efter utbildningsnivå

Figur 18-24. Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2017.

Förtroende och politisk ideologi

I Sverige har vänster-högerskalan stark förklaringskraft vilket innebär att beroende på om människor identifierar sig som vänster eller höger så skiljer sig deras ställningstagande i mer specifika ämnen (Holmberg & Oscarsson, 2016). Det kan handla om politiska sakfrågor men även tolkningar av händelser i vår omvärld och hur man bedömer institutioners agerande.

Exempel på vänster-högerskalans förklaringskraft ser vi i figurerna 25-31 där förtroendet för institutionerna är fördelade efter hur man själv identifierar sig ideologiskt. Om vi börjar med det politiska förtroendet så ser vi hur regeringsmakten verkar ha betydelse för de tre gruppernas förtroende. Under perioderna 1991-1994 och 2006-2014 så ökar förtroendet för riksdagen betydligt för gruppen till höger ideologiskt, vilket sammanfaller med de borgerliga regeringarnas mandatperioder. Samtidigt ser vi hur förtroendet för riksdagen hos de till vänster ideologiskt sjunker under samma perioder, för att sedan gå upp i samband med socialdemokratiska regeringars tillträde.

Resultaten tyder på att regeringsmakten verkar styra förtroendet för institutioner som rymmer stora åsiktsskillnader i sig, såsom riksdagen eller de politiska partierna. Utifrån detta kan vi dra slutsatsen rikspolitiken, snarare än lokala politiska förhållanden, verkar styra människors uppfattningar om hur väl institutionerna utför sina arbeten. En förklaring till den kollektiva bedömningen kan vara att när människor bedömer sitt förtroende för riksdagen, de politiska partierna och svenska politiker avser de huvudsakliga aktörer som för tillfället sitter vid makten. En annan förklaring kan vara att förtroendet för ”de egna” politiska aktörerna är avhängigt hur väl de lyckas med uppgiften att nå regeringsinnehav.

När vi vidare ser till hur de med olika politisk ideologi bedömer sitt förtroende för radio/tv ser vi en antydning till polarisering mellan de till vänster och höger politiskt. Fram till 2015 har de två grupperna följt varandra åt i förtroende och växlat i att ha högst förtroende för radio/tv. 2017 års mätning visar emellertid ett trendbrott, där de till vänster ökar sitt förtroende medan de till höger minskar sitt förtroende. De svarande som varken identifierar sig som vänster eller höger politiskt är genomgående gruppen med lägst förtroende för institutionen.

Att de till höger minskat sitt förtroende för radio/tv knyter an till den generella trenden av minskat medieförtroende bland de till höger politiskt (Andersson, 2019a). Anledningen är att Sverigedemokraterna har vuxit, och att deras sympatisörer har betydligt mindre förtroende för institutioner i allmänhet och medieinstitutioner i synnerhet (Andersson, 2017; 2018; 2019). Ett exempel på detta är att bland Sverigedemokraternas sympatisörer har endast 30 procent

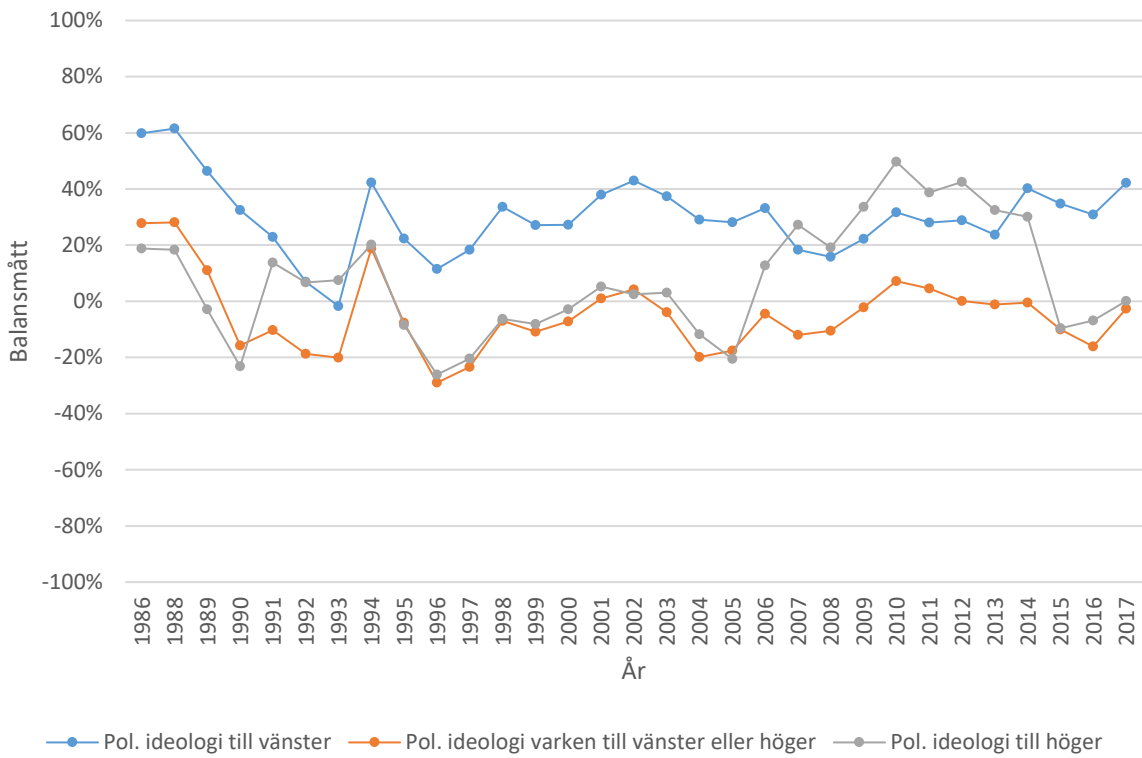
förtroende för radio/tv, medan bland sympatisörerna till Moderaterna och Kristdemokraterna har drygt 50 procent förtroende för samma institution (Andersson, 2019a).

Förtroendet för polisen visar på ett trendbrott som är intressant att lyfta fram. Fram till 2015 var gruppen till höger ideologiskt de med högst förtroende för sättet polisen utför sitt arbete på. Detta ändras emellertid 2016 och 2017, då de till höger tappar mycket av sitt förtroende med resultatet att de nu har det lägsta förtroendet. En trolig förklaring till det politiserade förtroendet för polisen är den framträdande roll som kriminalpolitik haft under de senaste åren. Genom att det dödliga våldet som är relaterat till gängbrottslighet har ökat senaste åren, vilket gett upphov till att sättet samhället hanterar brottslighet i ökat grad blivit en fråga för politisk debatt (Sturup m.fl., 2019).

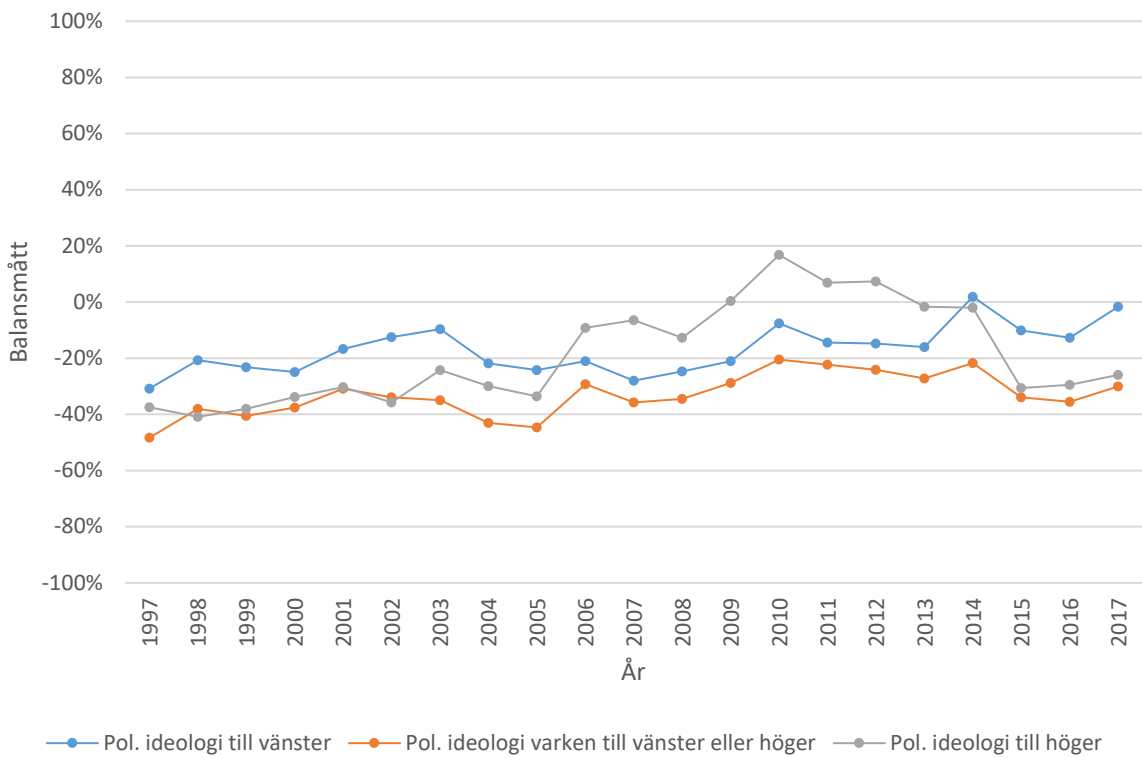
Förtroendet för sjukvården är vid de flesta mättillfällena högst bland de till vänster ideologiskt. Skillnaderna är som störst i början på 1990-talet och mellan 2002 och 2009. Den senaste mätningen visar vidare på hur vi kan gå mot en möjlig polarisering i förtroendet för sjukvården, där de till vänster har ökat sitt förtroende medan de till höger har minskat samma förtroende.

Även förtroendet för bankerna delas upp mellan de med olika ideologier. Vi ser hur de till höger har betydligt mer förtroende än de till vänster, och att skillnaderna har ökat de senaste tio åren. Att människor med politisk ideologi till höger har större förtroende till privat näringsliv än de orienterade till vänster är en trolig förklaring till skillnaden mellan grupperna. De ökade skillnaderna mellan grupperna kan antyda att bankerna i ökad utsträckning uppfattas som vinstdrivande organisationer som tillhör det privata näringslivet än vad de gjorde tidigare. De ekonomiska kriserna verkar påverka grupperna på liknande sätt, där samtligas förtroendenivåer sjunker i början på 1990-talet och 2008-2009.

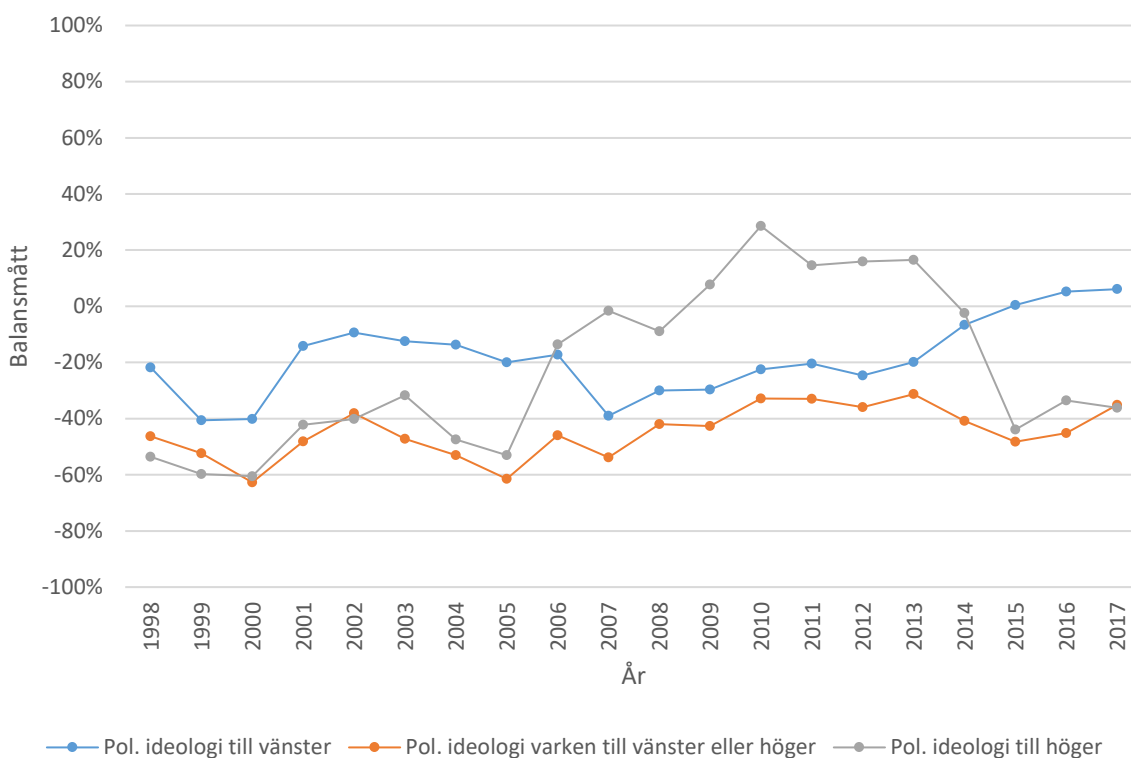
Figur 25. Förtroende för riksdagen fördelat efter politisk ideologi

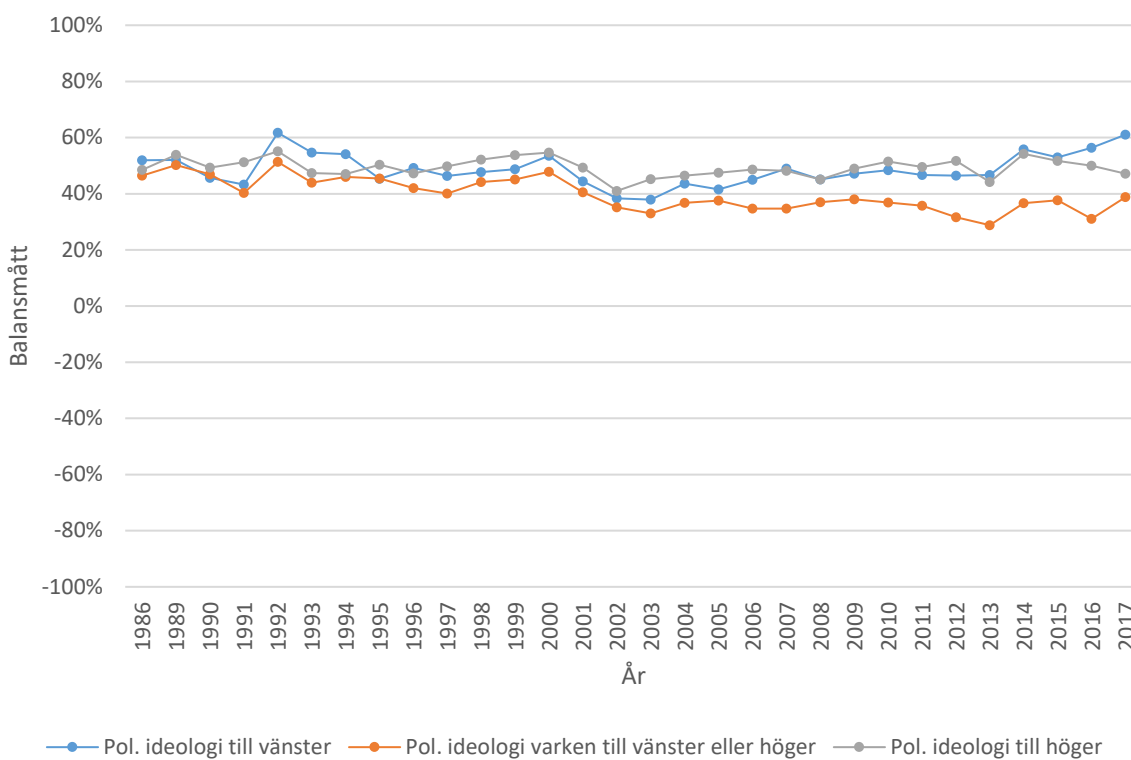
Figur 26. Förtroende för de pol. partierna fördelat efter politisk ideologi

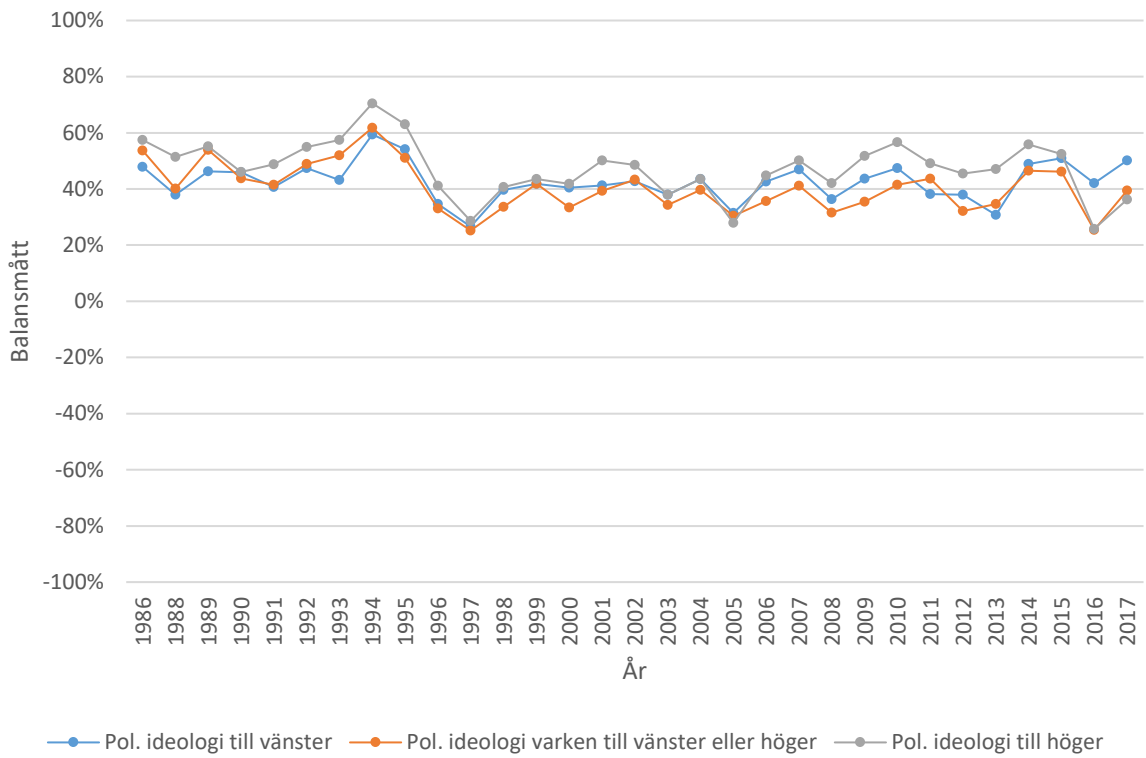
Figur 27. Förtroende för svenska politiker fördelat efter politisk ideologi

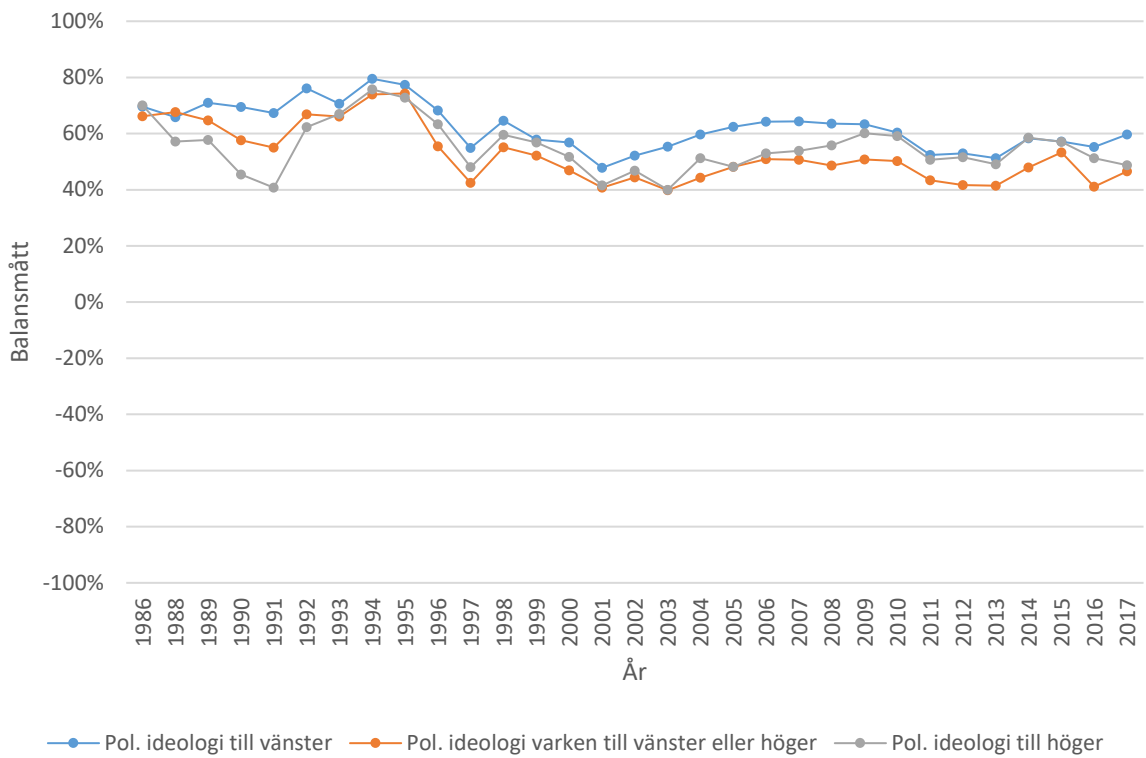
Figur 28. Förtroende för radio/tv fördelat efter politisk ideologi

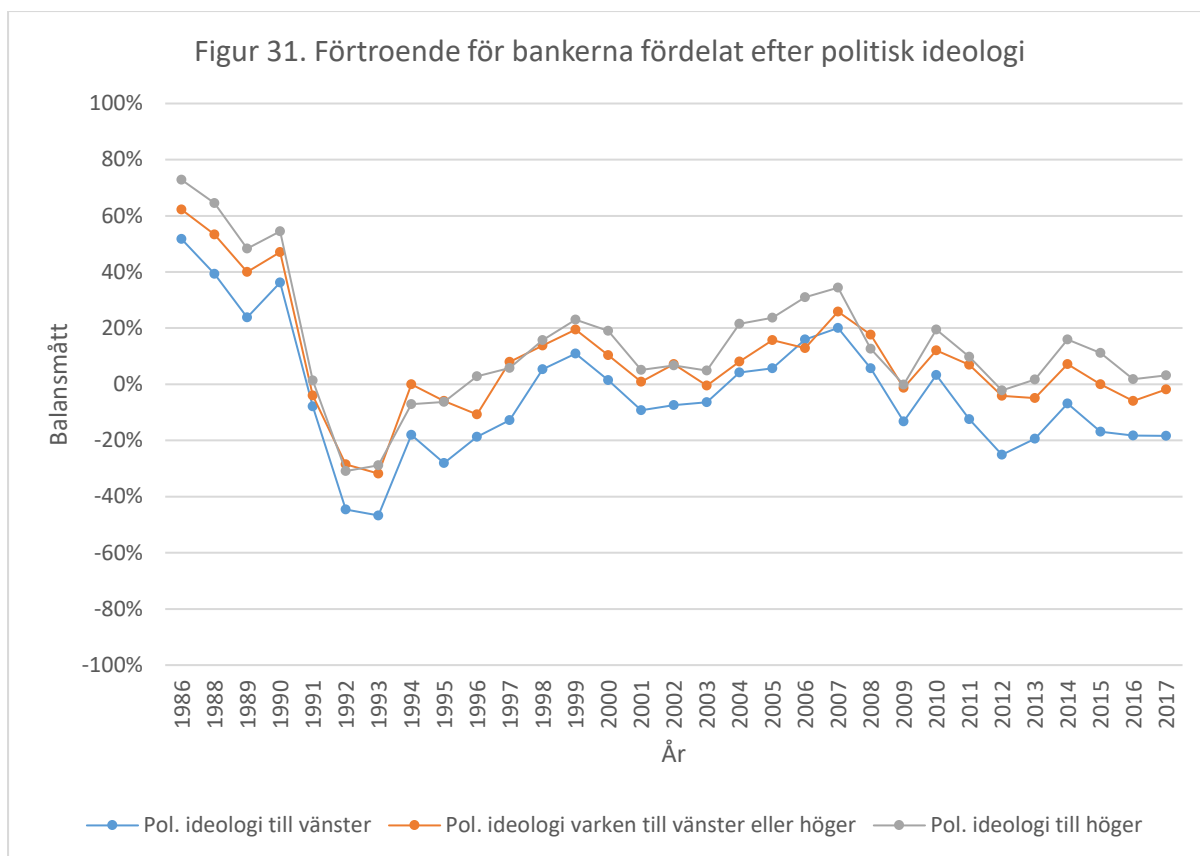

Figur 29. Förtroende för polisen fördelat efter politisk ideologi

Figur 30. Förtroende för sjukvården fördelat efter politisk ideologi

Figur 25-31. Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2017.

Förtroende och uppväxtland

Förtroendet för institutioner är även viktigt att analysera utifrån vilket land man vuxit upp i. Vid jämförelse av andra länder sticker Sverige ut som ett land med hög social tillit (Charron & Rothstein, 2015; Holmberg & Rothstein, 2016). Erfarenhet av institutioner i länder där exempelvis graden av korruption är högre än i Sverige skulle kunna ha en negativ effekt på det förtroende man har för Svenska institutioner (Adman & Strömblad, 2015).

I figur 29-35 ser vi förtroendet för institutionerna fördelat efter huruvida man är uppväxt i Sverige, i ett annat europeiskt land och i ett land utanför Europa. Det politiska förtroendet ger en något splittrad bild. Förtroendet för riksdagen är mestadels högst bland de uppväxta utanför Europa, och sedan 2014 ser vi hur de uppväxta i Sverige har det lägsta förtroendet för institutionen. Förtroendet för de politiska partierna följer en annan utveckling, där de uppväxta i Europa har det lägsta förtroendet under de flesta åren, medan det högsta förtroendet växlar mellan de uppvuxna i Sverige och de uppväxta utanför Europa. Även förtroendet för svenska politiker har skiftat. Här sticker de utomeuropeiskt uppväxta ut som gruppen med högst förtroende. De stora skillnaderna mellan mätpunkterna till följd av det lilla urvalet respondenter uppväxta utanför Europa, gör emellertid att det inte går att dra för stora slutsatser av resultaten.

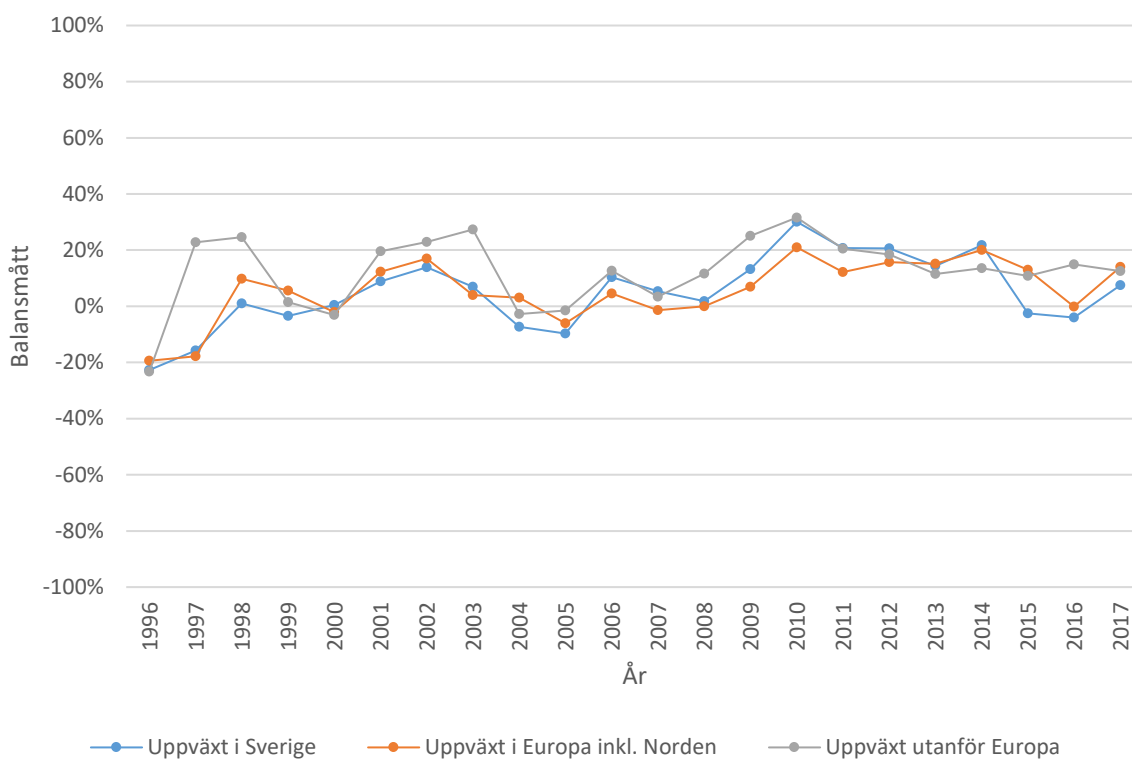
Förtroendet för radio/tv bland grupperna visar främst på två saker. Dels att förtroendet bland de uppväxta utanför Europa är betydligt lägre än vad förtroendet bland de uppväxta i Sverige eller Europa är. Dels att förtroendet bland de uppväxta i Europa sedan 2010 inte längre är på samma nivåer som bland de uppväxta i Sverige, utan istället har minskat de senaste sju åren.

Förtroendet för polisen och sjukvården är högre hos de uppvuxna i Sverige. Särskilt stort förtroendetapp har skett för sjukvården bland de uppväxta i ett annat europeiskt land. Denna grupp har gått från en förtroendebalans på +50 år 2015, till +27 år 2017.

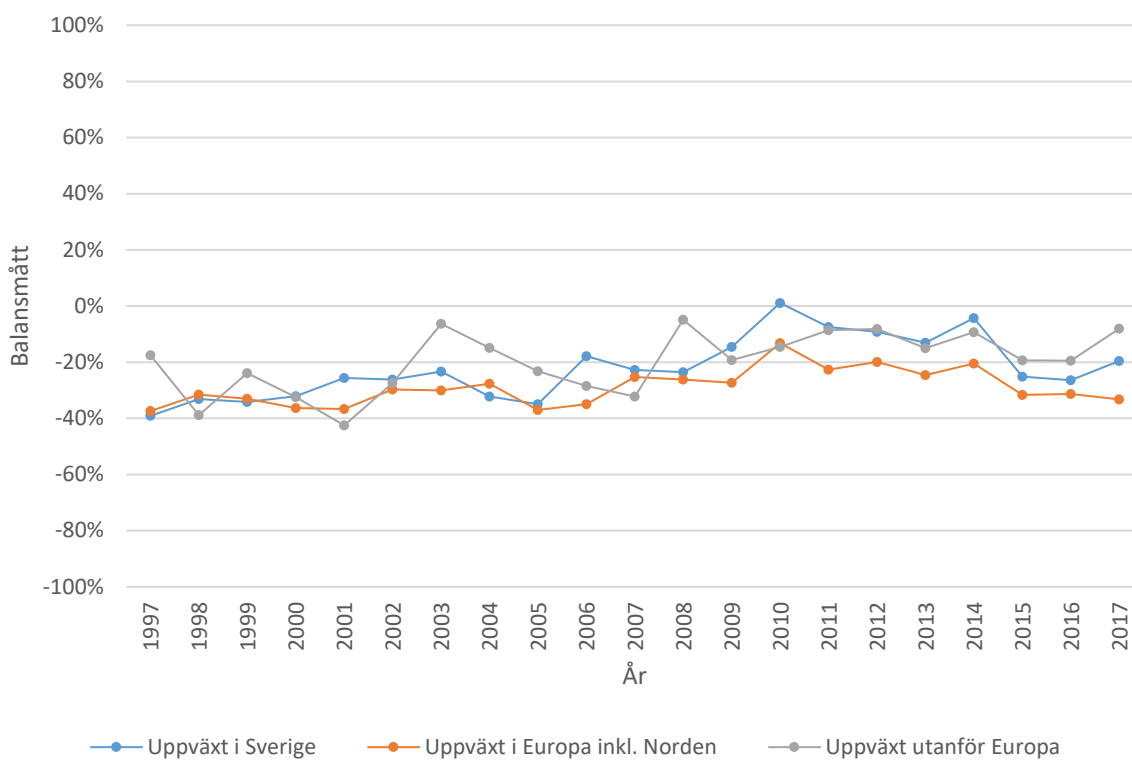
Förtroendet för bankerna visar ytterligare en annan trend. Sedan 2009 ser vi hur gruppen uppväxta utanför Europa särskiljer sig från de andra grupperna i det att de har betydligt högre förtroende för sättet bankerna utför sitt arbete på. Utvecklingen påminner om det vi såg när vi jämförde åldersgruppers förtroende för bankerna, där de yngsta hade betydligt högre förtroende än de äldre. Det är möjligt att det finns liknande förklaringar här. Nämligen att den gruppen saknar erfarenhet av ekonomiska kriser, eller inte drabbades i samma utsträckning, vilket i så fall leder till relativt högre förtroende.

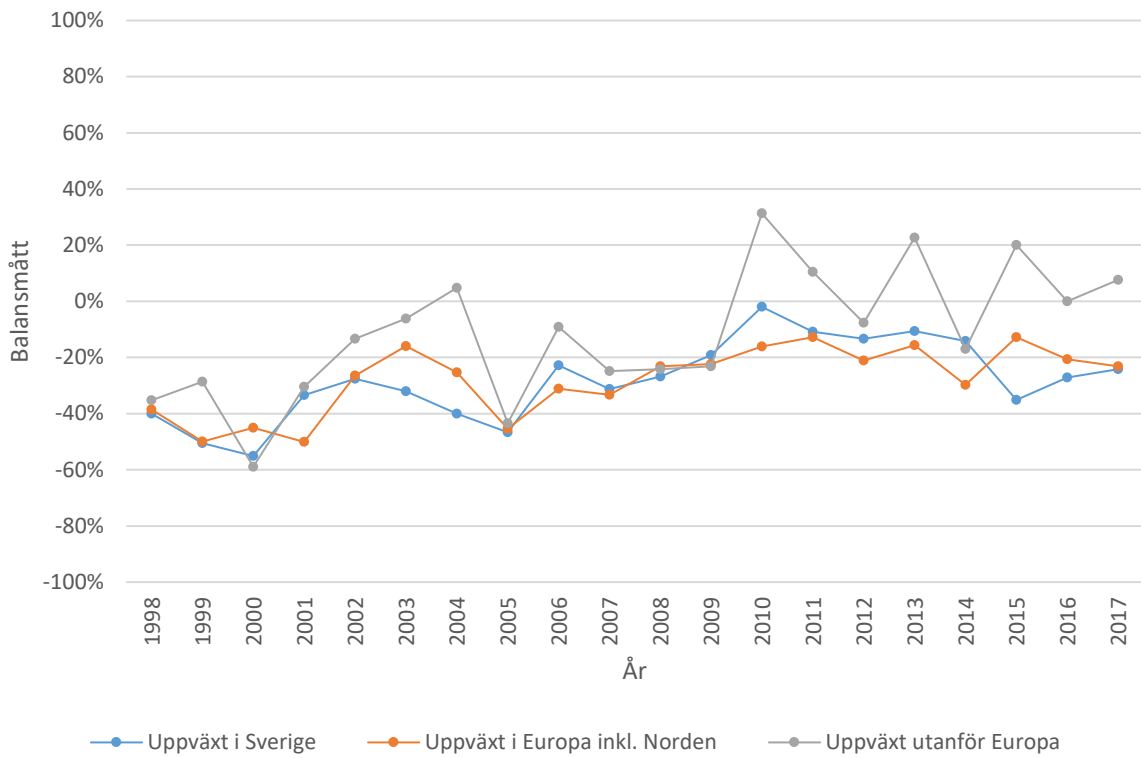
Figur 32. Förtroende för riksdagen fördelat efter uppväxtland

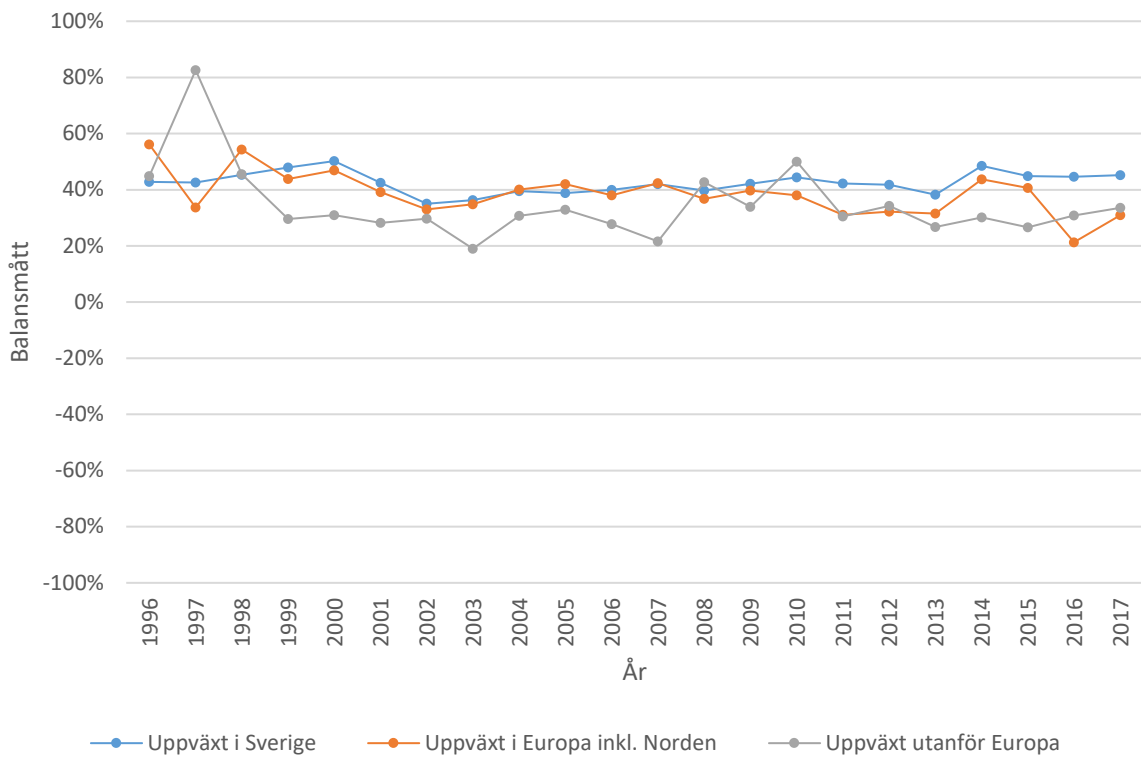
Figur 33. Förtroende för de pol. partierna fördelat efter uppväxtland

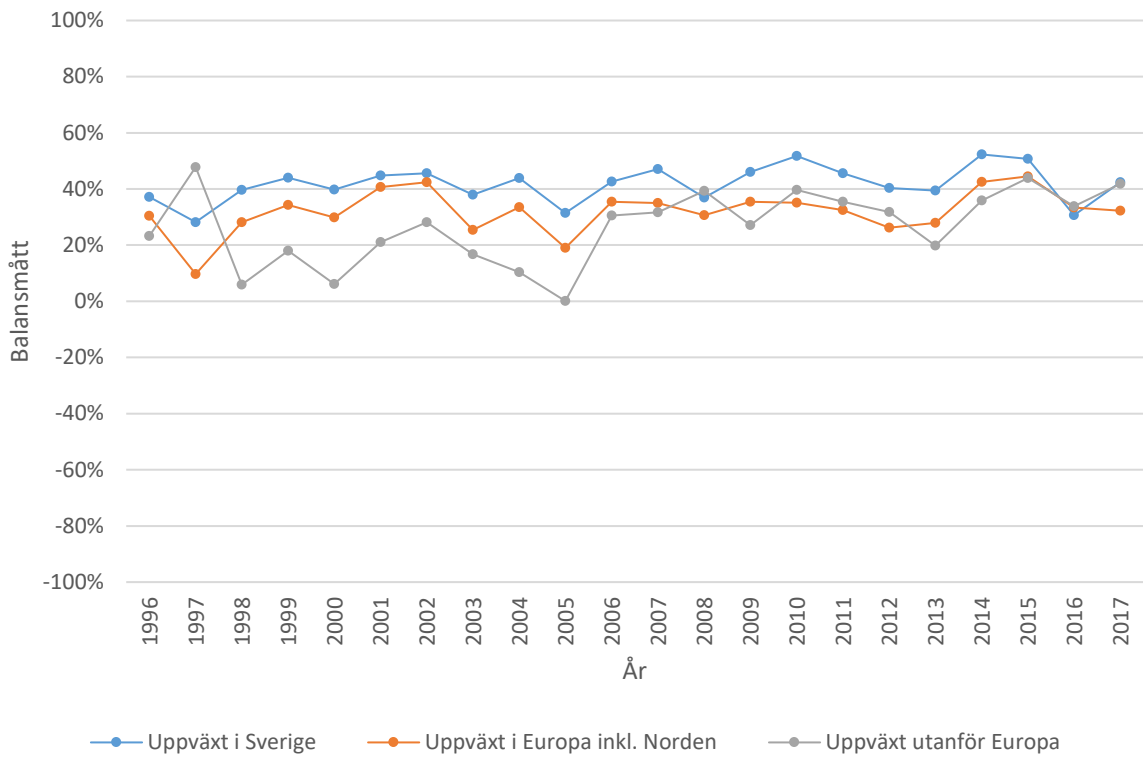
Figur 34. Förtroende för svenska politiker fördelat efter uppväxtland

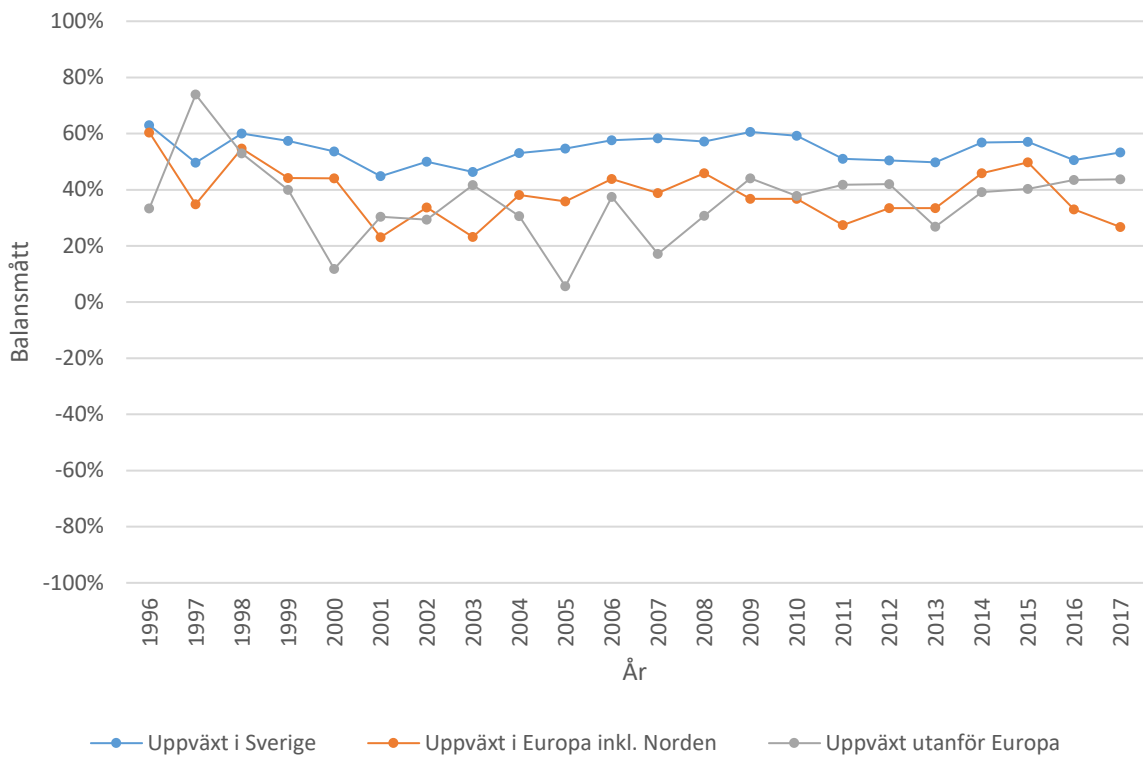
Figur 35. Förtroende för radio/tv fördelat efter uppväxtland

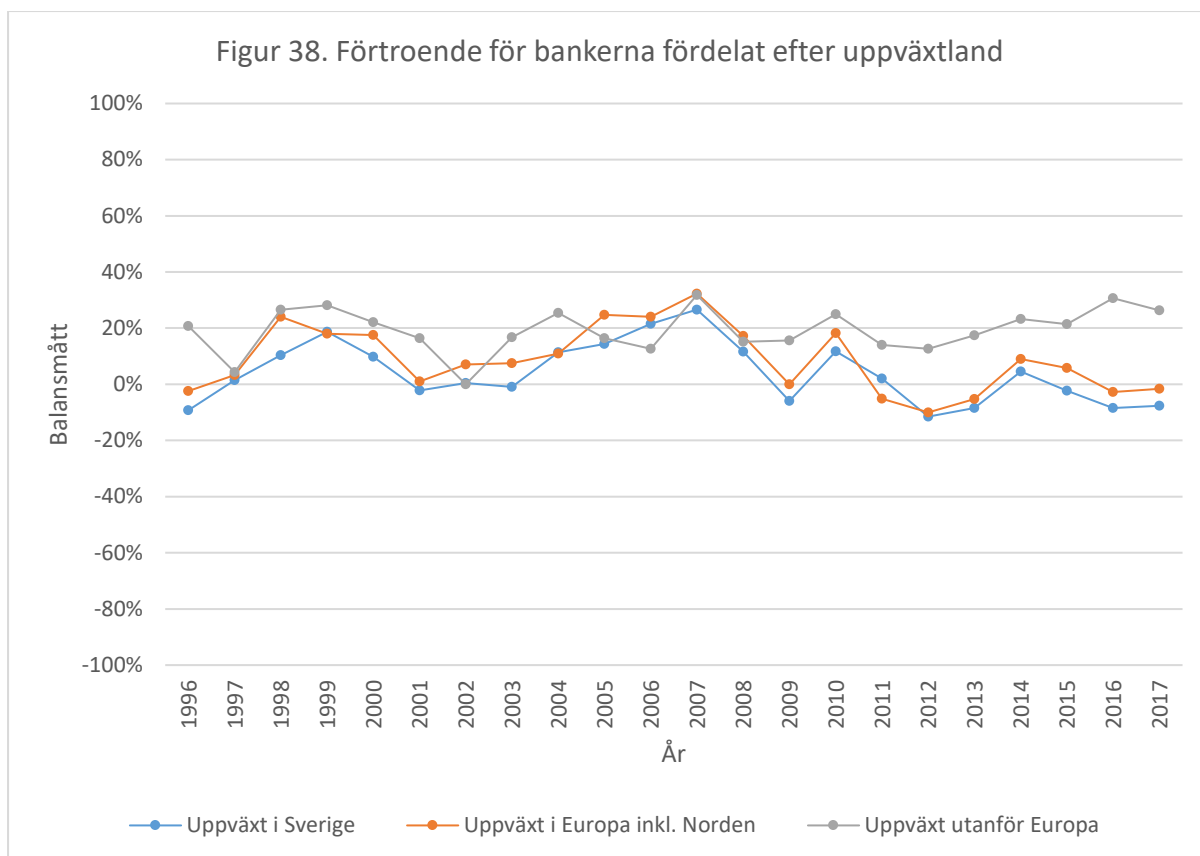

Figur 36. Förtroende för polisen fördelat efter uppväxtland

Figur 37. Förtroende för sjukvården fördelat efter uppväxtland

Figur 32-38. Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2017.

Sammanfattningsvis: Stabilt förtroende med antydning om polarisering

Genomgången av hur förtroendet för de sju institutionerna har förändrats de senaste decennierna visar på en rad saker som är intressanta att lyfta fram. Först kan vi konstatera att radio/tv, polisen och sjukvården ligger i topp förtroendemässigt. För dessa institutioner har samtliga samhällsgrupper konsekvent en övervägande andel med mycket eller ganska stort förtroende. Det politiska förtroendet är något mer negativt, och då särskilt förtroendet för de politiska partierna och svenska politiker, som inom de flesta samhällsgrupper konsekvent är övervägande negativt. Undantagen är gruppen högutbildade samt de med politisk ideologi till vänster, vars politiska förtroende under de flesta av åren ligger på en högre nivå än övriga grupper. Längst ner i förtroendeligan hittar vi slutligen bankerna. Från att ha åtnjutit höga nivåer av förtroende i slutet av 1980-talet, så har de aldrig lyckats ta sig upp till de nivåerna igen. Det finns emellertid tecken på att bankerna håller på att återhämta sitt förtroende inom två samhällsgrupper. Dels bland de yngre, dels bland de som är uppvuxna utanför Europa.

Det finns även grupper där vi ser tecken på ökad polarisering i förtroende för institutioner. Radio/tv är en sådan institution, där de senaste mätningarna fångar ökade skillnader i förtroende. Särskilt mellan de yngre och äldre åldersgrupperna, men även mellan de som identifierar sig som vänster respektive höger ideologiskt. Samma antydningar finns i hur de till vänster respektive höger bedömer sitt förtroende för polisen och sjukvården, om än inte lika tydligt. De samhällsgrupper som skiljer sig mest åt i hur de bedömer sitt förtroende för institutionerna är dels de till vänster respektive höger ideologiskt, de yngre och äldre, och de med låg- respektive hög utbildning. De till vänster känner mer förtroende för de politiska institutionerna och sjukvården medan de till höger istället har mer förtroende för polisen och bankerna. Yngre särskiljer sig i ett högre förtroende för bankerna medan de äldre istället har mest förtroende för radio/tv. De högutbildade skiljer istället ut sig med ett högt politiskt förtroende och att de senaste åren ha gått från de med minst förtroende för radio/tv till att nu vara de med högst förtroende för medierna.

Kvinnors och mäns förtroende följer stabila mönster. För alla institutioner utom sjukvården har kvinnor något högre förtroende för institutionerna än män. Särskilt stora är skillnaderna i förtroende för polisen, där vi också ser något ökade klyftor. Den institution där skillnaderna i förtroende mellan könen har ökat mest är radio/tv. Där ser vi hur förtroendet fram till och med 2013 varit väldigt samstämmigt, men efter dess skiljt sig åt något.

Sammantaget gör det att vi kan sammanfatta förtroendeutvecklingen med några punkter. För det första att förtroendet för samhällets institutioner är stabilt över tid på höga nivåer.

Variationerna i det politiska förtroendet kan främst förklaras med att människor gör bedömningar baserat på var de står politiskt och hur väl det stämmer överens med vilka som har regeringsmakten. Variationen i förtroendet för bankerna kan vidare kopplas till de ekonomiska kriserna som drabbat Sverige, vilket påverkat de flesta samhällsgrupper.

För det andra kan vi konstatera att det finns antydningar om ökad polarisering i förtroendet för vissa institutioner. Denna trend är tydligast för radio/tv, där politisk ideologi och ålder verkar fått ökad betydelse för vilket förtroende man har för institutionen. Men även för polisen och sjukvården, där politisk ideologi också i högre grad nu än förr skiljer människor åt i vilket förtroende de har.

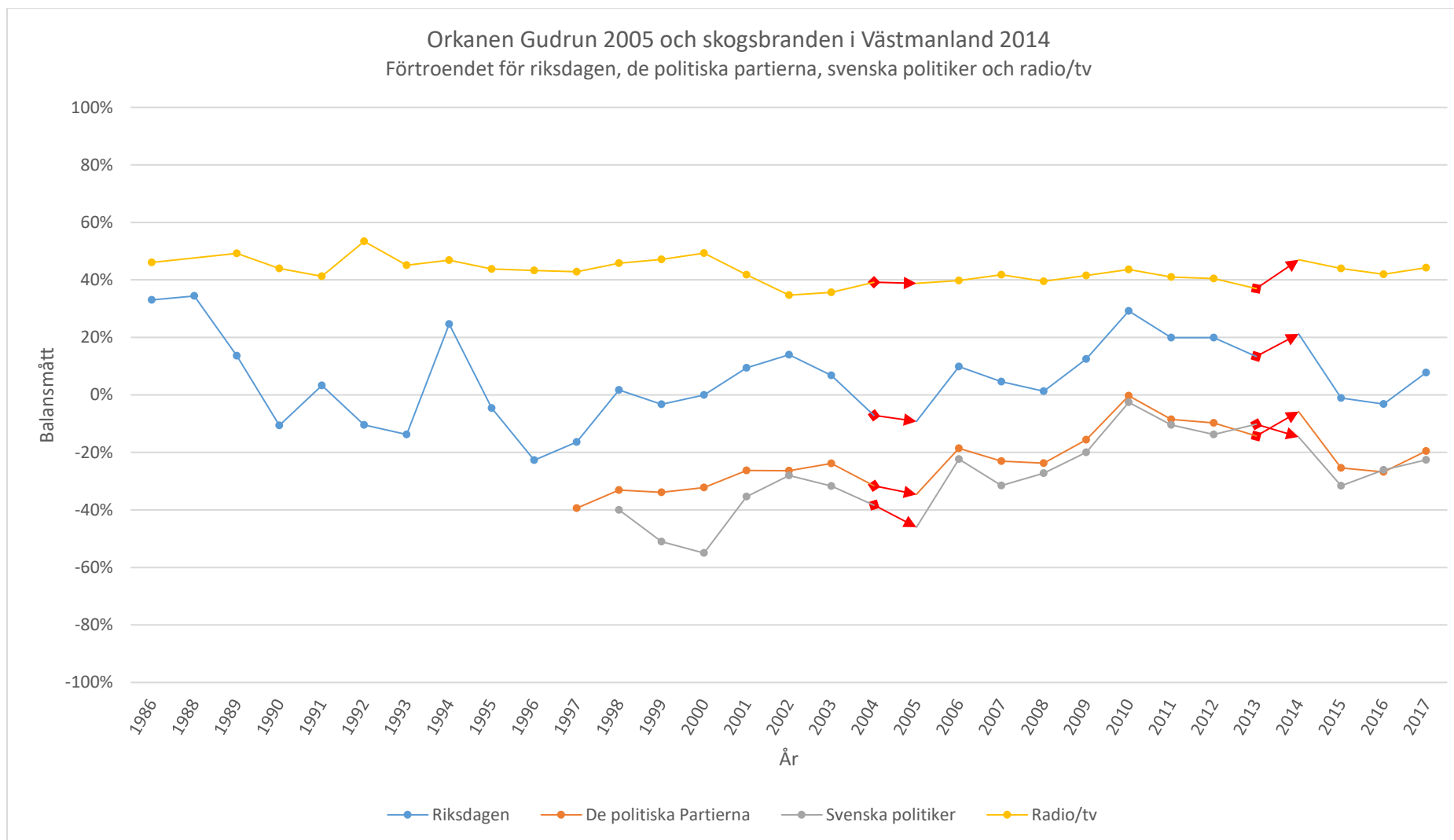
Mot bakgrund av att samhället är att beteckna som multipublikt tyder inte resultaten på en utveckling mot avsevärt ökade skillnader i förtroende mellan samhällsgrupper. Uppväxtland verkar inte ha stor betydelse för vilket förtroende man har för institutioner. Snarare ser vi ett tämligen samstämmigt förtroende mellan de som har Sverige som uppväxtland och de som är uppvuxna någon annanstans. De systematiska skillnaderna i förtroende vi ser mellan kvinnor och män samt mellan låg- och högutbildade är vidare stabila över tid, och i vissa fall minskat de senaste åren.

Förtroendet i samband med kriser

Rapporten fortsätter nu med att se hur förtroendet för institutionerna påverkats av de elva kriserna som drabbat Sverige mellan 1986 och 2017. Den teoretiska utgångspunkten är att krisers effekt på allmänhetens förtroende för institutioner beror på hur allmänheten bedömer institutioners krishantering, där kriskommunikationen är central för att förstå människors tolkningar.

Likt den tidigare genomgången redovisas resultaten i form av balansmått där maximalt värde innebär att samtliga svarande hade ett övervägande positivt förtroende och vice versa. Därtill är även krisperioden markerad i rött, där startpunkten representerar mättillfället vid krisens utbrott och slutpunkten mättillfället vid krisens slut.

Dispositionen är ordnad så att kriserna redovisas efter vilka institutioner som var de primära krishanterande aktörerna. Inledningsvis redovisas kriserna där de politiska institutionerna och radio/tv var de primära aktörerna. Därefter redovisas de kriser där polisen respektive sjukvården även var del av krishantering. Slutligen redovisas de ekonomiska kriserna där bankerna utöver de politiska institutionerna och radio/tv var centrala aktörer.

Figur 39. Kommentar: Röda markeringen avser förtroendebalansen före och efter respektive kris. Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2017.

Orkanen Gudrun 2005

Vi gör nu ett tvärt kast till orkanen Gudrun som svepte över de södra delarna av landet den 8 och 9 januari 2005. Ur ett medborgarperspektiv var såväl de politiska institutionerna som media viktiga aktörer under krisen som följde av orkanen Gudrun. Tillgodose allmänhetens informationsbehov var en viktig uppgift för alla dessa institutioner, vilket försvårades av att både elektricitet och vägnät var ur funktion för många drabbade (Klasson, 2005). För många drabbade innebar vidare krisen avsevärda materiella och symboliska skador. Politiska institutioner hade därmed också en viktig uppgift i att möjliggöra för människor att gå vidare och lämna krisen bakom sig. Såväl ekonomiskt som mentalt.

Förtroendet i samband med orkanen Gudrun analyseras här mellan 2004 och 2005 års SOM-undersökning. När krisen utbröt hade 98,1 procent av svaren på 2004 års mätning kommit in, vilket ses som acceptabelt för jämförelsen (SOM-institutet, 2018).

I figur 36 ser vi hur förtroendet för riksdagen, de politiska partierna, svenska politiker och radio/tv före och efter orkanen Gudrun. Förtroendet för radio/tv är nästintill oförändrat medan vi för de politiska institutionerna ser en minskning i allmänhetens förtroende i samtliga fall. Störst är förtroendetappet för svenska politiker med 8 balansmåttenheter mellan mättillfällena. Förtroendet för de politiska partierna och riksdagen minskar vidare med 3 respektive 2 balansmåttenheter.

Främst två samhällsgruppers förtroende avviker från denna trend. Dels inom åldersgruppen 50-64 år, vars förtroende för riksdagen och de politiska partierna sjönk mer än övriga åldersgrupper. Dels när vi ser till förtroendet för riksdagen fördelat efter politisk ideologi. Där ser vi att merparten av det förlorade förtroendet bestod i tappet bland de med politisk ideologi till höger. Den gruppen minskade sitt förtroende för riksdagen med 9 balansmåttenheter. Det kan jämföras med gruppen till vänster ideologiskt som endast minskade sitt förtroende med 1 balansmåttenheter och med gruppen utan ideologisk hemvist som istället ökade sitt förtroende med 2 balansmåttenheter mellan 2004 och 2005.

Om förtroendeförändringen relaterar till orkanen Gudrun är svårt att uttala sig om på grund av två anledningar. För det första så inträffade en annan stor kris av nationell angelägenhet under mätperioden, nämligen flodvågskatastrofen 2004. Såväl politiska institutioner som media var då också viktiga krishanterare och vars agerande kan ha påverkat allmänhetens förtroende. För det andra så drabbades vissa delar av landet mer av orkanen Gudrun än andra, vilket inte syns i det redovisade tvärsnittet av landets befolkning. Betydelsen av hur drabbad

man var av orkanen Gudrun visar exempelvis Lina Eriksson (2017) i sin avhandling. I den härledder Eriksson att krishanteringen av orkanen Gudrun hade betydelse för Alliansens valseger 2006 och att det politiska skiftet var särskilt tydligt i de mest krisdrabbade kommunerna (Eriksson, 2017).

Sammantaget ger resultaten för perioden före och efter orkanen Gudrun ett negativt förtroende för de politiska institutionerna, om än i varierande utsträckning, medan förtroendet för radio/tv är stabilt i alla samhällsgrupper. Den eventuella rollen som orkanen Gudrun spelade för det förändrade förtroendet är dock svårt att uttala sig om. Vad som däremot går att säga är att perioden 2004 till 2005, i jämförelse med åren innan och efter, inte är en period som sticker ut när det kommer till nivå av förtroende för politiken eller media.

Skogsbranden i Västmanland 2014

Skogsbranden i Västmanland är den svenska skogsbranden med störst omfattning i modern tid (Sjökvist, 2015). Den startade den 31 juli i samband med ett markarbete och fick snabbt stor spridning. De följande dagarna spred sig branden till ett stort område. Den 5 augusti kom staten att ta över ansvaret för räddningsarbetet och dagen därpå kom italienska och franska brandflygplan att börja bekämpa branden. Den 11 augusti förändrade ett regnväder förutsättningarna och skogsbranden förklarades som under kontroll. En månad senare avslutades räddningsarbetet officiellt (Odén m.fl., 2016).

Den kanske viktigaste aktören, som inte analyseras här, var den lokala räddningstjänsten. Därtill var även de politiska institutionerna och medierna viktiga aktörer i att hantera krisen. Framst genom att förse allmänheten med tillförlitlig information kring krisens förlopp och utbredning. Särskilt kommunikationen kring vilka områden som skulle evakueras kom att ha betydelse för allmänheten (Odén m.fl., 2016). Då krisen pågick mellan 2013 och 2014 års SOM-undersökning används dessa mätningar som jämförelsepunkter i analysen.

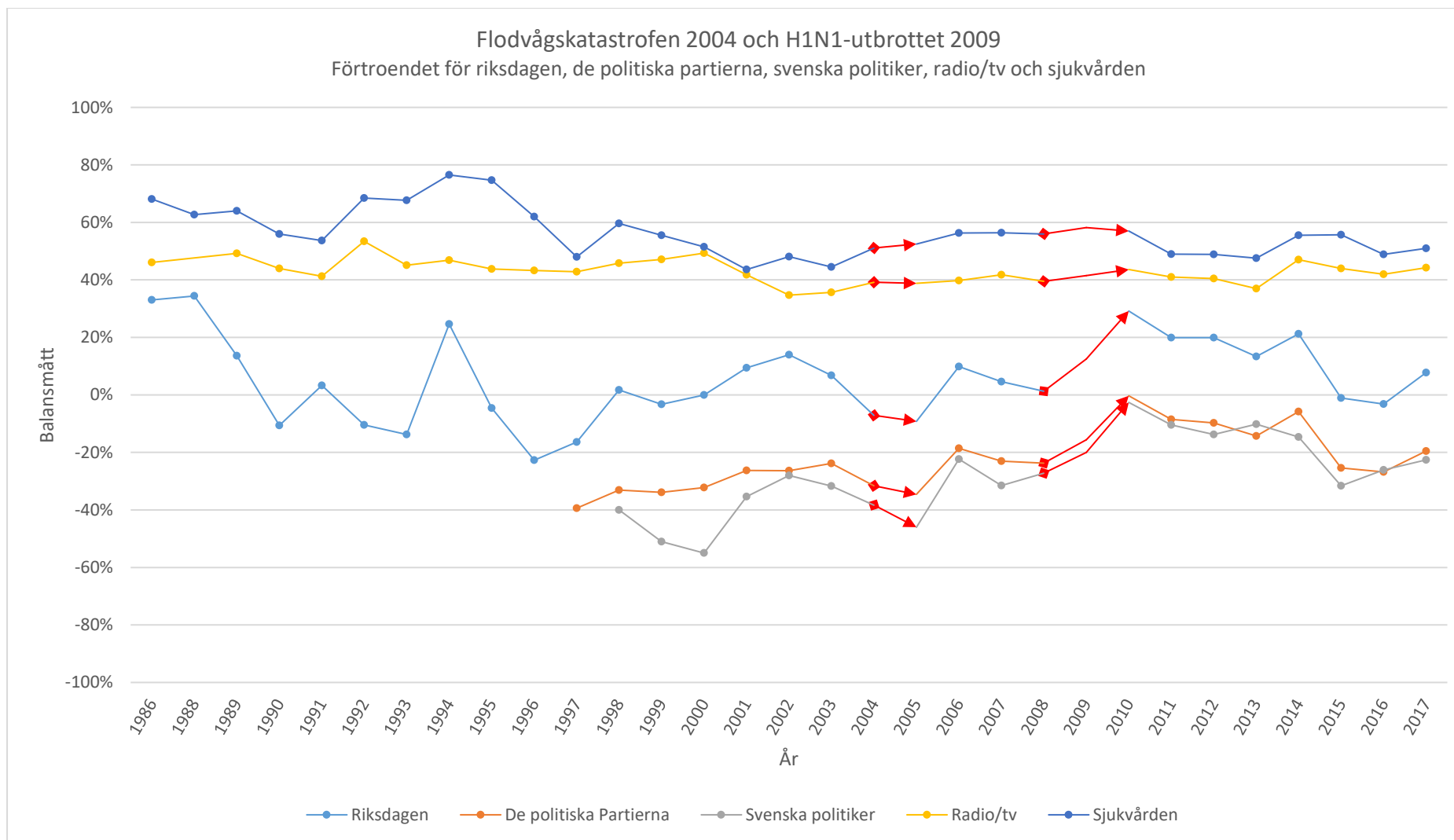
Allmänhetens förtroende för institutionerna utvecklades generellt i positiv riktning mellan 2013 och 2014. Svenska politiker undantaget, ökade förtroendet för institutionerna under perioden. En utveckling som delvis ska tolkas i ljuset av riksdagsvalet 2014, vilket regelbundet innebär en ökning av det politiska förtroendet (Holmberg & Weibull, 2013 & 2017; Strömbäck & Johansson, 2007).

Förtroendet för medierna har dock inte alltid stigit under valår (Strömbäck & Johansson, 2007). Mot den bakgrunden blir de resultat som Odén m.fl. (2016) visar i sin rapport

Kriskommunikation 2.0 intressanta. De visar nämligen att allmänhetens bedömning av nyhetsmediers rapportering om skogsbranden i Västmanland till övervägande del var positiv. Skogsbranden skulle därmed kunna vara en delförklaring till varför förtroendet under perioden ökar för radio/tv. Samtidigt behöver vi ha krisens geografiska begränsning och SOM-undersökningarnas nationella urval i åtanke.

I stort bedömer de olika samhällsgrupperna förtroendet likadant mellan 2013 och 2014. Störst skillnad ser vi på det politiska förtroendet fördelat efter politisk ideologi. Där ser vi hur det ökade förtroendet främst sker bland de som identifierar sig som vänster ideologiskt. Närmare analys av förtroendet för radio/tv visar emellertid att förtroendet för institutionen steg inom samtliga analyserade samhällsgrupper.

Sammantaget gör faktumet att 2014 var ett valår det svårt att fastställa hur skogsbranden i Västmanland påverkade det politiska förtroendet. Att förtroendet för radio/tv ökade under perioden är mer oväntat och skulle kunna förklaras med att allmänheten bedömde mediernas rapportering om krisen positivt (Odén m.fl., 2016). Att förtroendet undersöks på ett nationellt urval minskar emellertid sannolikheten för att krisen skulle haft avgörande betydelse för de kriterier allmänheten använde för att bedöma sitt förtroende för institutionen.

Figur 40. Kommentar: Röda markeringen avser förtroendebalansen före och efter respektive kris. Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2017.

Flodvågskatastrofen 2004

När flodvågskatastrofen inträffade på annandagen 2004 var flera institutioner delaktiga i krishantering. Politiska institutioner hade det huvudsakliga ansvaret för samordning av krishantering. Sjukvården var också en viktig aktör i krishantering, i det att den hade till uppgift att få hem skadade och avlidna svenskar. Medier hade vidare en viktig roll i att skildra krisen och dess konsekvenser, samt även att granska hur andra aktörers krishantering gick till. Granskningen innebar vidare att allmänhetens politiska förtroende riskerades på grund av den kritik som främst riktades mot regeringen och enskilda statsråd (Grandien m.fl., 2005). Därtill skapade också flodvågskatastrofen ett behov hos allmänheten av nationell samling och bearbetning av det inträffade. Ett behov där institutionerna, kanske främst de politiska, hade en viktig uppgift att fylla.

Den analyserade tidsperioden är den samma som för orkanen Gudrun, nämligen att 2004 års mätning representerar förtroendet *innan* krisen och 2005 års mätning representerar förtroendet *efter* krisen. Noteras ska dock att när flodvågskatastrofen inträffade på annandagen 2004 så hade 97,6 procent av 2004 års enkäter besvarats vilket eventuellt skulle kunna ha en marginell betydelse för hur resultaten ska tolkas.

Figur 37 visar allmänhetens förtroende före och efter krisen. Vi ser där hur förtroendet för sjukvården ökar med 2 balansmåttenheter, förtroendet för radio/tv är på samma nivå och det politiska förtroendet minskar. Störst minskning ser vi i förtroendet för svenska politiker, där förtroendebalansen minskar från -38 till -46.

Förtroendet fördelat efter de olika samhällsgrupperna visar på få skillnader. Det som sticker ut är emellertid att gruppen 50-64 år minskade sitt förtroende för riksdagen och de politiska partierna betydligt mer än övriga åldersgrupper. Även förtroendet för svenska politiker sticker ut, då det minskade inom samtliga samhällsgrupper som analyserats.

De små förändringarna som syns i resultaten blir intressanta i jämförelse med de resultat som Grandien, Nord och Strömbäck visar i sin rapport *Efter flodvågskatastrofen* (2005).

Rapporten använder sig av både enkäter och fokusgruppintervjuer för att bland annat undersöka hur politiker och myndigheters krishantering av flodvågskatastrofen påverkade allmänhetens förtroende för medier, politiker och myndigheter (Grandien m.fl., 2005). I huvudsak visar resultaten att sjukvården och medier hanterade krisen väl och bibehöll högt förtroende hos allmänheten efter krisen. De politiska institutionerna å sin sida bedömdes

generellt ha hanterat krisen dåligt, där kritiken särskilt var stor mot regeringen, statsminister Göran Persson och utrikesminister Laila Freivalds (Grandien m.fl., 2005).

Att stor del av rapporteringen om flodvågskatastrofen bestod i kritik mot sättet enskilda personer hanterat krisen kan vara en förklaring till den tydliga nedgången i förtroende för svenska politiker vi ser under perioden. Vi ser emellertid inte att förtroendet för radio/tv eller sjukvården ökar nämnvärt under perioden, vilket tidigare studier visat att det gjorde (Grandien m.fl., 2005). En möjlig förklaring kan vara tidsperioden på nästan tio månader mellan krisens utbrott och 2005 års SOM-undersökning. En tidsperiod som kan ha minskat krisens betydelse när människor bedömer vilket förtroende de har för institutionerna.

H1N1-utbrottet 2009

H1N1-utbrottet 2009, även kallad svininfluansan, var en kris med långt händelseförlopp och en krishantering som bestod av flera steg. Ur allmänhetens perspektiv bestod krisen i ett allvarligt hot mot humanitära värden och där beslutsfattare nödgades ta snabba beslut under stor osäkerhet kring krisens natur och hur den skulle hanteras. Ansvaret för allmänhetens informationsbehov fördelades främst mellan de politiska beslutsfattarna, medierna och sjukvården. Sättet krisen hanterades på kom även att kritiseras, där såväl politiska institutioner som medier och sjukvården kom att ifrågasättas (Ghersetti & Odén, 2010).

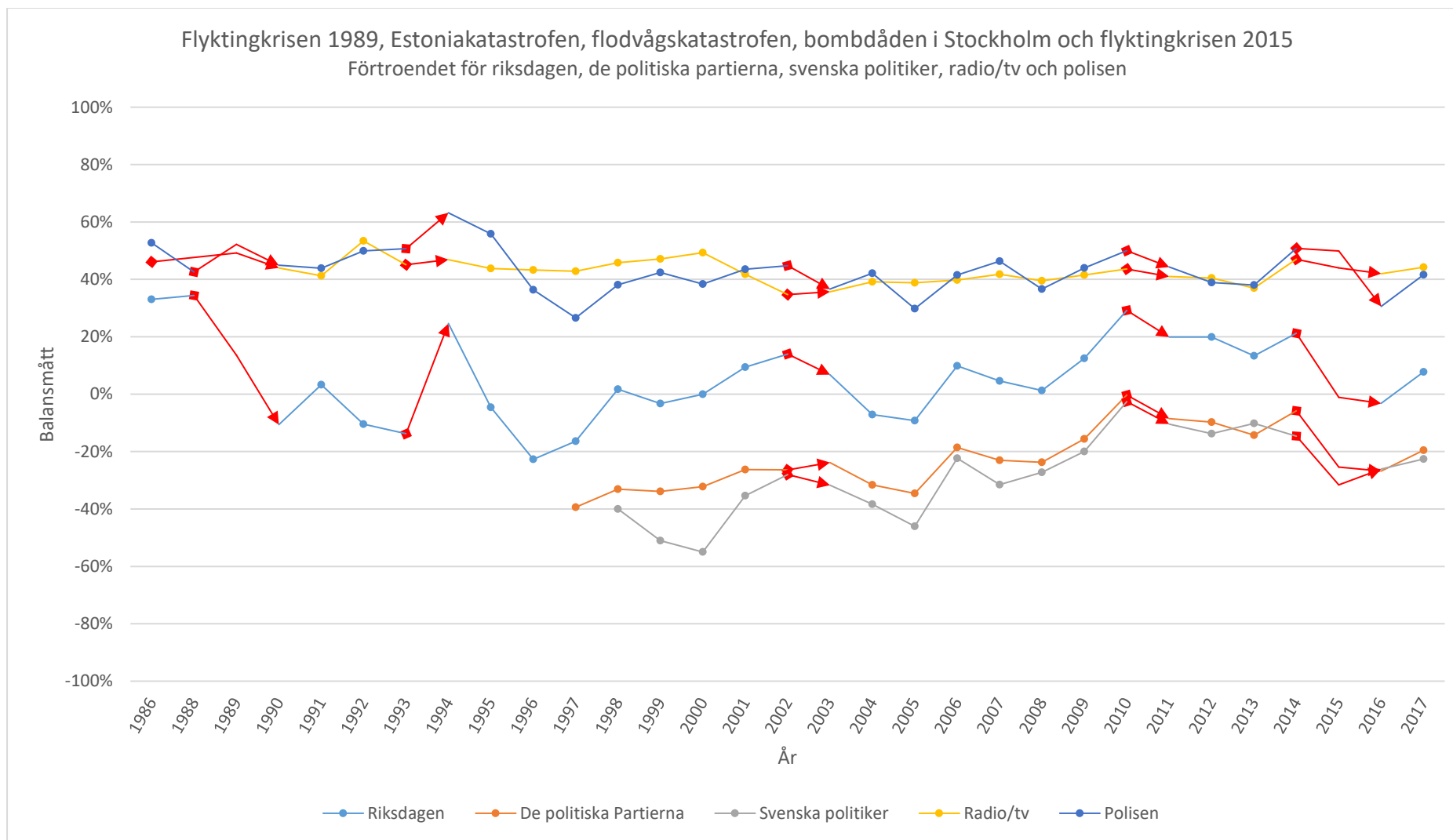
För svensk del kan krisen sägas ha sin start under våren 2009. I april 2009 skedde de första reaktionerna på influansan från svenska myndigheter och den 3 maj upptäcktes det första fallet av smitta i Sverige. I september tog massvaccinationen av svenskar sin början, vilket präglade hösten 2009. Vid årsskiftet minskade antalet drabbade i Sverige och ”sommaren 2010 deklarerade WHO att världen gått in i en postpandemisk period” (Ghersetti & Odén, 2010:22).

2009 års SOM-undersökning utfördes parallellt med att massvaccinationen av svenskar pågick. I slutet av september skickades enkäterna ut och i slutet av oktober hade 86 procent av enkäterna besvarats (SOM-institutet, 2018). Därmed används 2008 års mätning som jämförelsepunkt innan krisen, och 2010 års mätning som jämförelsepunkt efter krisen.

Förtroendet för institutionerna under perioden syns i figur 37. Vi ser där att förtroendet för sjukvården inledningsvis steg mellan 2008 och 2009, varpå det sjönk något vid 2010 års mätning. Förtroendet för radio/tv ökar med totalt 4 balansmåttenheter under perioden. Förtroendet för de politiska institutionerna går dock upp betydligt mellan 2008 och 2010. Här

ska dock noteras två faktorer som också kan förklara uppgången i politiskt förtroende. Dels att perioden delvis sammanfaller med finanskrisen som drabbade Sverige 2008-2009, vilken vi ska se kan ha ökat det politiska förtroendet. Dels att 2010 var ett valår, vilket systematiskt har visat sig öka allmänhetens förtroende för politiska institutioner (Holmberg & Weibull, 2013 & 2017; Strömbäck & Johansson, 2007).

Den generella förtroendeutvecklingen under perioden återfinns inom de flesta samhällsgrupperna. Vad som emellertid sticker ut något är hur den äldsta åldersgruppen bedömer sitt förtroende för radio/tv och sjukvården. Mellan 2008 och 2010 ökar nämligen denna grupp förtroende mer i jämförelse med övriga åldersgrupper. Detta går i linje med vad Ghersetti och Odén visar i sin rapport om influensans krishantering, där de finner att de äldre var betydligt mer nöjda med den information de fick om influensan via medierna (Ghersetti & Odén, 2010:117).

Figur 41. Kommentar: Röda markeringen avser förtroendebalansen före och efter respektive kris. Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2017.

Flyktingkrisen 1989

Den första krisen vi tar oss an är flyktingkrisen 1989. Krisen bestod i att antalet asylsökande som kom till Sverige ökade drastiskt under hösten 1989. Under 1989 kom drygt 30 000 människor att söka asyl i Sverige, vilket är att jämföra med 1988 då antalet var knappt 20 000 (Migrationsverket, 2019). 1989 innebar således en stor procentuell ökning av asylsökande till Sverige jämfört med tidigare år. Det ökade antalet människor kom att föranleda regeringen att ändra migrationspolitiken så till vida att endast de som uppfyllde Genèvekonventionens flyktingkriterier skulle beviljas asyl, vilket bara cirka 10 procent av flyktingarna gjorde (Johansson, 2005). Sveriges dåvarande invandrarminister Maj-Lis Lööv presenterade den nya politiken som "[...] föranlett av att det svenska flyktingmottagandet befinner sig i en kris." (Riksdagens protokoll 1989/90:46, § 9).

Ur ett medborgarperspektiv var de politiska institutionerna, medierna och polisen viktiga institutioner i krishantering av flyktingkrisen. Samtliga var viktiga för att allmänhetens informationsbehov skulle tillgodoses. Vidare hade de politiska institutionerna till uppgift att vidta åtgärder för att mildra krisens konsekvenser, polisen att se till att åtgärderna följdes och medierna att skildra krisen och granska hur den hanterades.

Perioden för krisen har i rapporten bestämts från hösten 1989 till den 13 december 1989. Krisen saknar mer precis startpunkt, men det var under andra hälften av 1989 som antalet asylsökande började öka (Johansson, 2005; Widfeldt, 2015). Slutpunkten representeras av datumet då regeringen i det så kallade Luciabeslutet meddelade sin omläggning av migrationspolitiken. 1989 års SOM-undersökning hamnar därmed mitt i krisen. Mellan 31 oktober och 13 december hade drygt 94 procent av de besvarade enkäterna kommit in. Det gör att 1988 års mätning representerar förtroendet för institutionerna *innan* krisen och 1990 års mätning representerar förtroendet *efter* krisen. Eftersom frågan om förtroendet för radio/tv inte ställdes 1988 eller 1987, är istället 1986 års mätning krisens jämförelsepunkt bakåt i tiden.

Resultaten i figur 36 visar hur allmänhetens förtroende för riksdagen konsekvent minskade i samband med flyktingkrisen 1989. Förtroendet för radio/tv gick emellertid upp 1989 för att sedan minska något 1990. Förtroendet för polisen gick inledningsvis upp vid 1989 års mätning, för att sedan minska år 1990. Hur nedgången i det politiska förtroendet relaterar till flyktingkrisen är svårt att säga, då andra faktorer kan ha spelat in. En förklaring till att förtroendet för riksdagen minskade 1989 kan vara att det politiska förtroendet året innan var

särskilt högt. 1988 hölls nämligen riksdagsval, vilket konsekvent i SOM-institutets undersökningar har inneburit att det politiska förtroendet har ökat (Strömbäck & Johansson, 2007; Holmberg & Weibull, 2013; 2017). Det är även möjligt att andra händelser hade betydelse för att förtroendet för riksdagen minskade. En sådan är Ebbe Carlsson-affären, som bland annat föranledde att landets justitieminister fick avgå 1988 (Ebbe Carlsson-affären, u.å).

Den negativa utvecklingen av förtroendet för riksdagen mellan 1988 och 1990 återfinns vidare inom alla samhällsgrupper. Kön eller utbildningsnivå verkar nästan inte spela någon roll för hur människor bedömer förtroendet för institutionen. Vissa skillnader kan man dock hitta när förtroendet fördelas efter ålder och politisk ideologi. Den äldsta åldersgruppen bedömer nämligen sitt förtroende något högre än de andra åldersgrupperna. En liknande trend ser vi hos de med politisk ideologi till vänster. Trots att de också minskar i sitt förtroende för riksdagen under perioden, så är tappet inte lika stort som bland de utan politisk vänster-högerideologi och de till höger ideologiskt.

Inte heller polisens trovärdighet skiljer sig mycket åt i de olika samhällsgrupperna. De grupper som sticker ut något är gruppen till vänster ideologiskt och den yngsta åldersgruppen. Bland de grupperna sjönk inte förtroendet för polisen vid 1990 års mätning. Om det beror på hur polisen agerade under flyktingkrisen 1989 är dock svårt att säga.

Hur flyktingkrisen 1989 relaterar till det minskade politiska förtroendet respektive det relativt stabila förtroendet för radio/tv är svårt att säga. Effekterna verkar emellertid inte ha varit stora. Krisen verkar heller inte ha bidragit till en ökad spridning mellan vilket förtroende olika samhällsgrupper har för institutionerna.

[Estoniakatastrofen 1994](#)

Estoniakatastrofen inträffade den 28 september 1994 när en färja förliste och över 800 människor miste livet, varav drygt 500 var svenskar. De politiska institutionerna var viktiga aktörer under krisen, där kanske den viktigaste uppgiften var att verka sammanhållande och förmå allmänheten att gå vidare och lämna krisen bakom sig. Medierna var vidare den viktigaste aktören att ge information om krisen, dess orsaker och konsekvenser. Även polisen hade i denna kris en viktig uppgift i att fylla allmänhetens informationsbehov om krisens orsak och ansvarsfördelning.

Estoniakatastrofen inträffade i nära anslutning till 1994 års SOM-undersökning. Den 6 oktober inkom de första besvarade enkäterna och två veckor senare hade drygt hälften av enkäterna besvarats (SOM-institutet, 2018). Därmed används 1993 års mätning som jämförelsepunkt innan krisen och 1994 års mätning som jämförelsepunkt efter krisen.

Förändringen i förtroende för institutionerna under perioden visar att såväl riksdagen, radio/tv och polisen ökade i förtroende hos allmänheten 1994. Särskilt stor uppgång ser vi för riksdagens förtroende, vilket återigen bör nyanseras mot bakgrund av valårseffekten vi tidigare behandlat (Holmberg & Weibull, 2013 & 2017). Uppgången i förtroende för polisen 1994 är vidare den högsta nivån SOM-institutet har uppmätt för myndigheten. Om ökningen hör samman med Estoniakatastrofen är dock oklart, då utredningen av olyckan var lång ifrån klar vid tidpunkten för 1994 års SOM-undersökning.

En närmare analys av hur de olika samhällsgrupperna bedömer sitt förtroende under perioden visar inte på några undantag från den generella uppåtgående trenden mellan 1993 och 1994. Några delförklaringar till riksdagens och polisens höga förtroendenivåer kan dock urskönjas. Dels genom att riksdagens förtroende var särskilt högt hos de till vänster ideologiskt. Dels genom att polisens förtroende var särskilt högt hos bland de till höger ideologiskt, den äldsta åldersgruppen och de med högst utbildning.

Det är möjligt att Estoniakatastrofen var en bidragande faktor till att allmänhetens förtroende för samtliga institutioner ökade i den nära anslutande SOM-undersökningen 1994. Hur mycket av ökningen som beror på andra faktorer, såsom riksdagsvalet, är dock svårt att uttala sig om. Vad som däremot resultaten visar är att krisen inte gav några tydliga skillnader i hur olika samhällsgruppers förtroende påverkades. Svenskarna verkade bedöma sitt förtroende för institutioner relativt lika, i en positiv riktning.

[Mordet på Anna Lindh 2003](#)

Ur ett medborgarperspektiv var mordet på Anna Lindh den 10 september 2003 främst ett hot mot samhällets grundläggande symboliska värden. Allmänhetens informationsbehov under krisen var främst mediernas och polisens ansvar, medan de politiska institutionerna hade ansvar för att samla landet och stärka sammanhållningen.

Likt Estoniakatastrofen inträffade också mordet på Anna Lindh i nära anslutning till en efterföljande SOM-undersökning. De första enkäterna besvarades den 26 september, drygt

två veckor efter det att mordet hade ägt rum. Det gör att 2002 års mätning representerar förtroendet innan krisen och 2003 års mätning representerar förtroendet efter krisen.

Under perioden förändrades förtroendet i olika riktningar. Förtroendet för polisen, riksdagen och svenska politiker minskade 2003 jämför med året innan. Förtroendet för radio/tv och de politiska partierna ökade däremot något. Hur förändringarna knyter an till mordet på Anna Lindh är svårt att säga. Det är möjligt att parallellerna till det olösta mordet på Olof Palme tillsammans med att det tog drygt två veckor innan rätt gärningsman kunde gripas kan ha bidragit till att polisen tappade i trovärdighet (Rönnegård, 2008). Samtidigt kan även andra händelser ha påverkat allmänhetens förtroende. Dels ökade det politiska förtroendet 2002, till följd av valåret. Dels präglades 2003 också av en valrörelse gällande folkomröstningen om euron. Dessutom hade inte allmänheten vid tidpunkten för 2003 års SOM-undersökning den hela bilden av hur krisen hanterades av polisen.

Förtroendet fördelat efter de olika samhällsgrupperna visar inte på många avvikande trender. Undantaget är förtroendet för svenska politiker fördelat på kön och politisk ideologi. Kvinnors förtroende minskade nämligen med 14 balansmåttenheter under perioden medan mäns förtroendebalans var oförändrad. Likt kvinnor sjönk även förtroendet bland de med politisk hemvist till höger, medan förtroendet var närmast oförändrat bland de till vänster.

Det är möjligt att krishanteringen av mordet på Anna Lindh hade betydelse för att förtroendet för de politiska institutionerna och polisen minskade under perioden. Det är också möjligt sättet krisen hanterades på innebar att förtroendet minskade i mindre utsträckning än det annars hade gjort. Sammantaget visar dock resultaten på ett i jämförelse stabilt förtroende för institutionerna under perioden, där krisen i alla fall inte innebar att förtroendet för institutionerna raserades eller sköt i höjden.

[Bombdåden i Stockholm 2010](#)

Bombdåden i Stockholm 2010 bestod i att en man med terrormotiv sprängde två bomber i centrala staden mitt under pågående julhandel den 11 december. Gärningsmannen dog av den andra explosionen. Utöver två lindrigt skadade, råkade inga andra människor illa ut av bombdåden. Innan dåden skedde hade hot skickats till medier, med meddelandet att attackerna var en hämnd på Lars Vilks teckningar av rondellhundar och den svenska insatsen i Afghanistan (Bombdåden i Stockholm, u.å).

Eftersom krisens humanitära skador var begränsade var de primära krishanterande institutionerna politiken, medierna och polisen. I det direkta skeendet hade samtliga tre institutioner en viktig uppgift i att förmedla korrekt information till allmänheten och avgöra omfattningen av krisen. Institutionerna hade vidare viktiga roller i den efterföljande krishanteringen. Politiken, polisen och medierna var alla delaktiga i att klargöra krisens natur, den inbördes ansvarsfördelningen för krisen och hur liknande attacker i framtiden kunde förhindras (Jönsson, 2010, 16 december & 2010, 17 december).

Som jämförelsepunkter i materialet från SOM-institutet används här 2010 års undersökningar som innan krisen inträffade och 2011 års mätningar som efter krisen. 2010 års enkäter skickades ut i slutet på september samma år och i början på november hade drygt 80 procent av enkäterna kommit in besvarade. Dagen för bombdåden, 11 december, hade 93 procent av enkäterna inkommit. Eventuella skillnader på grund av de resterande 7 procenten av enkäterna får därmed ses som acceptabla i sammanhanget.

När vi ser hur förtroendet för institutionerna förändrats mellan 2010 och 2011 års mätningar så ser vi en genomgående negativ trend. Återigen ska vi ha i minnet att 2010 var ett valår, då förtroendet för de politiska institutionerna steg vilket kan vara en delförklaring till nedgången 2011. Samt att 2011 års mätning skedde långt efter bombdåden, vilket minskar sannolikheten för att krishanteringen representerade de kriterier allmänheten använde när de bedömde sitt förtroende för institutionerna.

När vi vidare ser till hur olika samhällsgrupper bedömer sitt förtroende mellan 2010 och 2011 minskar förtroendet inom nästan alla samhällsgrupper. Ett undantag är förtroendet för radio/tv bland den äldsta och yngsta åldersgruppen, vilka istället ökade 2010 jämfört med året innan. Vi ser även stora skillnader i det politiska förtroendet när det fördelas efter utbildningsnivå. Perioden runt 2010 och 2011 präglades av särskilt stora skillnader grupperna emellan, där högutbildade hade stort politiskt förtroende samtidigt som lågutbildade hade lågt politiskt förtroende.

2011 var således ett år då allmänhetens förtroende för institutioner generellt minskade. Det kan givetvis vara uttryck för en återgång från det föregående valårets positiva utveckling. Bombdåden ledde i varje fall inte till en långvarig effekt i ökat institutionsförtroende, enligt dessa resultat.

Flyktingkrisen 2015

Även flyktingkrisen 2015 var de politiska institutionerna, medierna och polisen viktiga aktörer ur ett medborgarperspektiv. Krisen präglades av stor osäkerhet kring vilka konsekvenserna skulle bli av det stora antalet människor som sökte sig till Sverige, huruvida situationen gick att hantera och vad som i så fall skulle göras. För att ge allmänheten svar på dessa frågor var kommunikationen från såväl de politiska institutionerna, medierna och polisen viktiga, samtidigt som parallella verklighetsbeskrivningar av krisen florerade. Sättet krisen vidare hanterades på, främst i form av den migrationspolitiska omläggningen, är vidare någonting som kan tänkas ha påverkat allmänhetens förtroende för de politiska institutionerna.

Likt flyktingkrisen 1989 är även denna kris svår att exakt tidsbestämma. Jämfört med tidigare år avvek emellertid antalet asylsökande från det normala under våren och sommaren 2015 och kom sedan att kraftigt minska under början av 2016, till följd av den förändrade migrationspolitiken (Migrationsverket, 2019). 2014 års SOM-undersökning är därmed satt att representera förtroendet för institutionerna *innan* flyktingkrisen 2015 ägde rum och 2016 års SOM-undersökning är jämförelsepunkten för förtroendet *efter* samma kris.

Under perioden 2014 till 2016 minskade allmänhetens förtroende för samtliga institutioner. Störst tapp ser vi i förtroendet för riksdagen, där förtroendebalansen 2014 låg på +21 medan det 2016 var nere på -3. För de politiska partierna ser vi en liknande nedgång på 20 balansmåttenheter. Förtroendet för svenska politiker sjönk inledningsvis med 17 balansmåttenheter mellan 2014 och 2015 års mätning, för att 2016 öka något med 6 balansmåttenheter. Även förtroendet för polisen sjönk under flyktingkrisen, tydligaste mellan 2015 och 2016 års mätningar. Förtroendet för radio/tv var i jämförelse med de politiska institutionerna relativt stabilt. Det skedde dock en viss nedgång, totalt på 5 balansmåttenheter.

Inom samtliga samhällsgrupper återfinns en negativ förtroendeutveckling under perioden för flyktingkrisen 2015. Några grupper sticker dock ut bland de som förlorat mest förtroende för institutionerna. Förtroendet fördelat efter ålder visar att den yngsta åldersgruppen var minst förtroendefull för riksdagen, svenska politiker och radio/tv medan förtroendet för polisen minskade mest i de två äldsta åldersgrupperna. Män skiljer sig vidare från kvinnor i det att de förra förlorade mer av sitt förtroende för samtliga institutioner utom för svenska politiker. Även uppväxtland verkar ha viss betydelse för förtroendet. Resultaten visar att förtroendet för

de politiska institutionerna i synnerhet bibehölls i gruppen uppvuxen utanför Europa, medan det sjönk i grupperna som är uppvuxna i Sverige eller i ett annat europeiskt land.

Störst skillnader hittas när förtroendet fördelas efter politisk ideologi. Även om trenden är negativ i samtliga politiska läger så sjönk förtroendet betydligt mer bland de till höger än vad det gjorde bland de till vänster. En förklaring kan ligga i krisens politisering mellan de som förespråkade en generös respektive en restriktiv flyktingpolitik. En konflikt där Sverigedemokraternas tydliga politik och ökning i opinionen kan vara en delförklaring till varför det politiska förtroendet sjönk särskilt mycket i gruppen till höger. Samtidigt ska regeringsskiftet 2014 också beaktas, där Alliansregeringens förlorade regeringsmakt med stor sannolikhet också förklarar delar av högerens förlorade tillit.

Det är också intressant att se hur förtroendet för radio/tv utvecklas under perioden för de till vänster respektive höger ideologiskt. Då ser vi nämligen hur 2016 års mätning visar att förtroendet bland de till vänster ökar medan det minskar hos de till höger. En polariserande trend vi också återfinner i 2017 års mätning. Vi såg tidigare att en viktig förklaring till varför medieförtroendet polariseras är Sverigedemokraternas ökande antal sympatisörer, vilkas institutionella förtroende är betydligt lägre än övriga partisympatisörer (Andersson, 2019a). Mot den bakgrunden är det inte orimligt att anta att flyktingkrisens framställning i radio/tv kan haft betydelse för hur förtroendet bland dessa två grupper utvecklats.

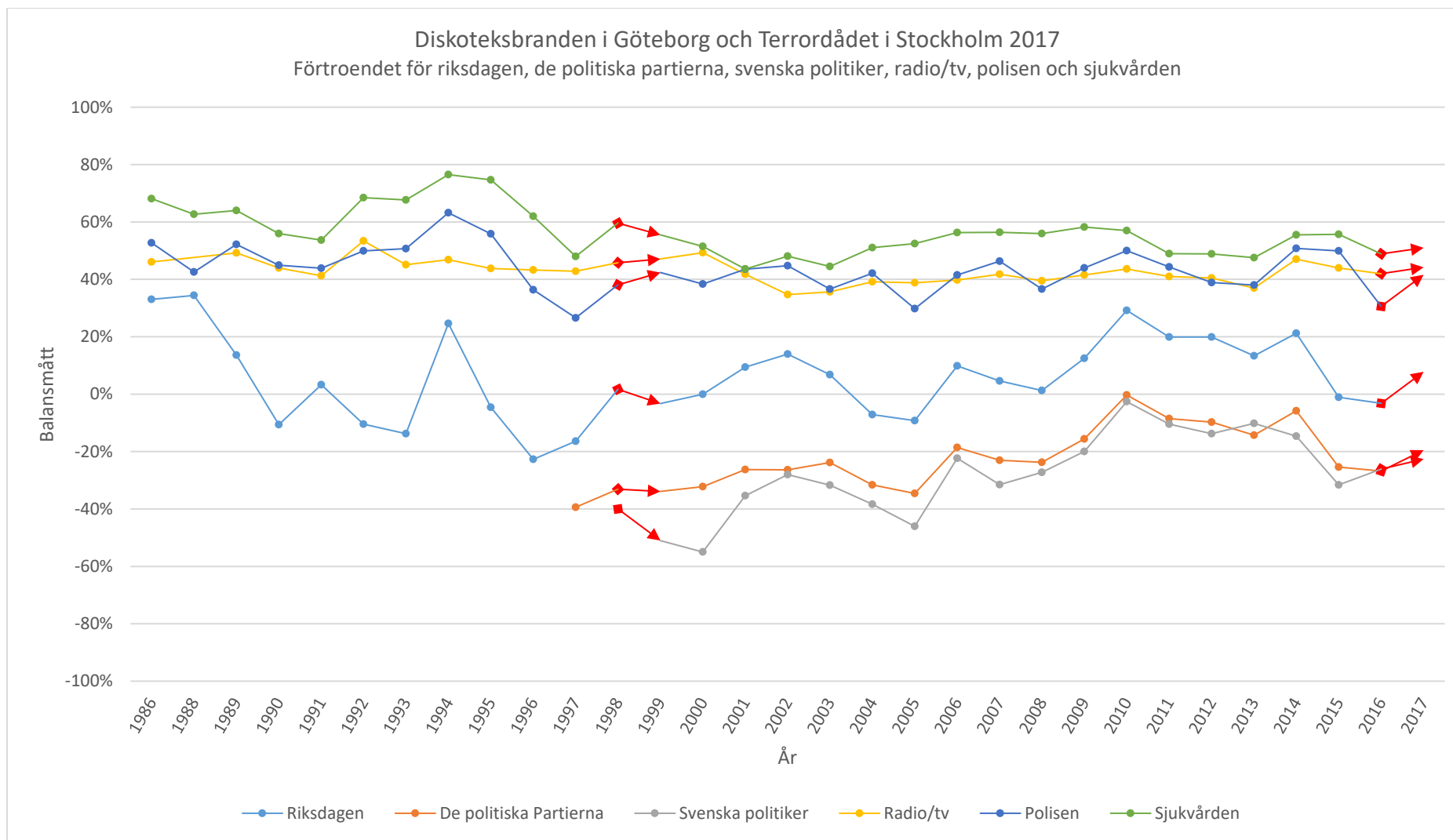
Även förtroendet för polisen skiljer sig mycket åt mellan de till vänster och höger. För gruppen till höger ideologiskt ser vi en negativ förtroendeutveckling under hela perioden för flyktingkrisen med en total förtroendeminskning på 30 balansmåttenheter. Det kan jämföras med gruppen till vänster, som inledningsvis ökade sitt förtroende något för att 2016 minska sitt förtroende med 9 balansmåttenheter.

Nedgången i förtroende för institutionerna vi ser under perioden för flyktingkrisen 2015 bekräftas i en rapport skriven av Esaiasson, Martinsson och Sohlberg (2016). Med paneldata undersöker de förtroendenivåerna för politiska institutioner, myndigheter och den mellanmänniska tilliten perioden före, under och efter flyktingkrisen 2015 (Esaiasson m.fl., 2016). Resultaten visar att inställningen till Sveriges migrationspolitik var den främsta skiljelinjen i förtroende. De med en negativ inställning till att Sverige skulle ta emot flyktingar hade lägre förtroende redan innan krisen, vilket ytterligare förstärktes under och efter krisen. De med en positiv inställning till att ta emot flyktingar var mer förtroendefulla,

även om en viss nedgång i förtroende syntes efter att regeringen lade om politiken i en mer restriktiv riktning (Esaiasson m.fl., 2016).

En möjlig förklaring till det polariserade förtroende för radio/tv under perioden för flyktingkrisen går att finna i hur medierapporteringen förändrades hösten 2015 till att inkludera en större mångfald av perspektiv gällande synen på flyktingar och invandring (Frigyes, 2018). Med särskilt fokus på mediernas framställning av ensamkommande före och efter flyktingkrisen visar Frigyes (2018) att perioden innebar en ökning av kritiska perspektiv på Sveriges flyktingpolitik i medier. Dock menar han vidare att detta primärt skedde i åsiktsjournalistiken och på sociala medier medan nyhetsrapporteringen inte förändrats avsevärt. Att förtroendet för radio/tv minskade bland de till höger ideologiskt skulle således kunna förklaras med att institutionen, främst representerat av public service, inte var delaktig i den ökade mångfalden av perspektiv som andra medier gav luft åt under flyktingkrisen.

Figur 42. Kommentar: Röda markeringen avser förtroendebalansen före och efter respektive kris. Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2017.

Diskoteksbranden i Göteborg 1998

Sett till antal omkomna är diskoteksbranden i Göteborg den värsta brandkatastrofen i svensk modern tid. Den inträffade natten mellan den 29 och 30 oktober 1998 i en diskotekslokal på Backaplan i Göteborg. Bland de cirka 375 ungdomar som befann sig i lokalen omkom 63 personer och över 200 skadades. Två år senare fälldes fyra personer för att ha anlagt branden. Motivet hade varit att de inte fått komma in gratis (Wiklund, Sernhede & Johansson, 2002).

I krisen som följde av diskoteksbranden hade flera institutioner stort ansvar inför medborgarna. Förutom räddningstjänstens avgörande roll var även sjukvården och polisen viktiga aktörer under räddningsinsatsen. Krisen skapade ett stort informationsbehov hos allmänheten som de politiska institutionerna, medierna, sjukvården och polisen hade att tillgodose. Polisens utredning var vidare avgörande för att ansvarsutkrävning skulle vara möjlig. Och de politiska institutionerna hade också en viktig uppgift i att förhindra splittring i samhället och förmå människor att kunna gå vidare efter krisen.

I figur 42 är 1998 och 1999 års SOM-undersökningar satta som referenspunkter för innan och efter krisen. När krisen startade hade drygt 80 procent av enkäterna i 1998 års SOM-undersökning besvarats (SOM-institutet, 2018). Vid 1999 års mätning pågick fortfarande utredningen och inga gärningsmän var ännu gripna (Wiklund m.fl., 2002).

Allmänhetens förtroende för institutionerna mellan 1998 och 1999 utvecklades åt olika håll. Förtroendet för radio/tv och polisen ökade något medan förtroendet för riksdagen, sjukvården och svenska politiker sjönk. Förtroendet för de politiska partierna var i stort sett på samma nivåer 1998 och 1999.

Dessa trender återfinns i de flesta samhällsgrupper under perioden. Det finns dock några undantag. I den yngsta åldersgruppen sjönk förtroendet för polisen mellan 1998 och 1999, vilket det inte gjorde i någon annan grupp. När vi fördelar förtroendet efter uppväxtland ser vi också några avvikelser från den generella utvecklingen. Mest tydligt i gruppen uppvuxen i ett land utanför Europa. Den gruppen förlorade avsevärt mycket mer förtroende för riksdagen och radio/tv än övriga grupper. Tilläggas bör dock att förtroendet för de politiska partierna och svenska politiker under samma period ökade inom gruppen uppvuxen utanför Europa. Den diskrepansen, tillsammans med ett litet urval (71 stycken 1998, 77 stycken 1999), gör att slutsatser kring uppväxtlands betydelse för förtroendet under perioden ska göras med försiktighet.

Resultaten visar inte att diskoteksbranden ska ha haft någon stor effekt på allmänhetens förtroende för institutionerna. Nedgången i förtroende för de politiska institutionerna ska tolkas mot bakgrund av den ökade tilltron som skedde under valåret 1998 (Holmberg & Weibull, 2013 & 2017; Strömbäck & Johansson, 2007). Att krisen skedde nästan ett år före 1999 års mätning är också en faktor som kan ha bidragit till svagare effekter. Ytterligare en viktig aspekt att ha med sig när man tolkar resultaten är att urvalet är nationellt samtidigt som krisens omfattning sett till de drabbade hade en tydlig geografisk avgränsning. Det är därmed möjligt att en motsvarande undersökning med göteborgare som urval skulle gett andra resultat.

Resultaten kan förstås mot bakgrund av den statliga utredning som gjordes för att undersöka kriskommunikationen från myndigheter och medier i samband med diskoteksbranden (SOU, 1999:68). På ett övergripande plan bedömde utredningen att mediernas rapportering var saklig och nyanserad. Myndigheterna klarade kriskommunikationen bra, dock med några misstag i det inledande skedet. Samtidigt visade utredningen att det fanns misstro mot sättet politiker, myndigheter och medier hanterade krisen främst inom grupper med invandrarbakgrund (SOU, 1999:68).

Som vi såg i resultaten visar förtroendet fördelat på uppväxtland på en splittrad och svårtolkad bild. Det är möjligt att det minskade förtroendet för radio/tv inom gruppen uppvuxen utanför Europa hör samman med medierapporteringen om diskoteksbranden. Samtidigt ser vi inte att gruppen avviker i förtroendet för polisen och de politiska institutionerna. Det är vidare också möjligt att den yngsta åldersgruppens minskade förtroende för polisen härrör till krisen, möjligen på grund av att utredningen tog lång tid och fortfarande inte hade lyckats med ansvarsutkrävningen för krisen vid 1999 års mätning.

[Terrorattacken i Stockholm 2017](#)

Terrorattacken på Drottninggatan i Stockholm den 7 april 2017 var en kris där flera institutioner var viktiga aktörer, såväl i det akuta skeendet som i den efterföljande processen av ansvarsutkrävning och läkning. Politiska institutioner, medier, polisen och sjukvården var samtliga del av krishanteringen och deras agerande kom i efterhand att bedömas, kritiseras och berömmas.

Figur 39 visar på att förtroendet för samtliga institutioner ökade 2017 jämför med året innan och särskilt mycket för polisen och riksdagen. Tidigare forskning visar på att såväl 11 september-attackerna och bombdåden i Madrid 2004 på kort sikt hade en positiv påverkan på

allmänhetens förtroende för institutioner (Chanley, 2002; Dinesen & Jaeger, 2013). Det finns därmed en möjlighet att den ökning vi ser i förtroende under hösten 2017 delvis kan förklaras med händelsen på Drottninggatan i april samma år.

Trenden mot ökat förtroendet för institutioner återfinns emellertid inte i alla samhällsgrupper under perioden 2016-2017. Tvärtom ser vi tecken på ökad polarisering när det kommer till hur vissa samhällsgrupper bedömer sitt förtroende för några institutioner. Förtroendet för radio/tv ökade bland de äldre, de till vänster ideologiskt och de med hög- och låg utbildning. Samtidigt som det minskade bland de yngre, de till höger ideologiskt och de med en medelhög utbildningsnivå.

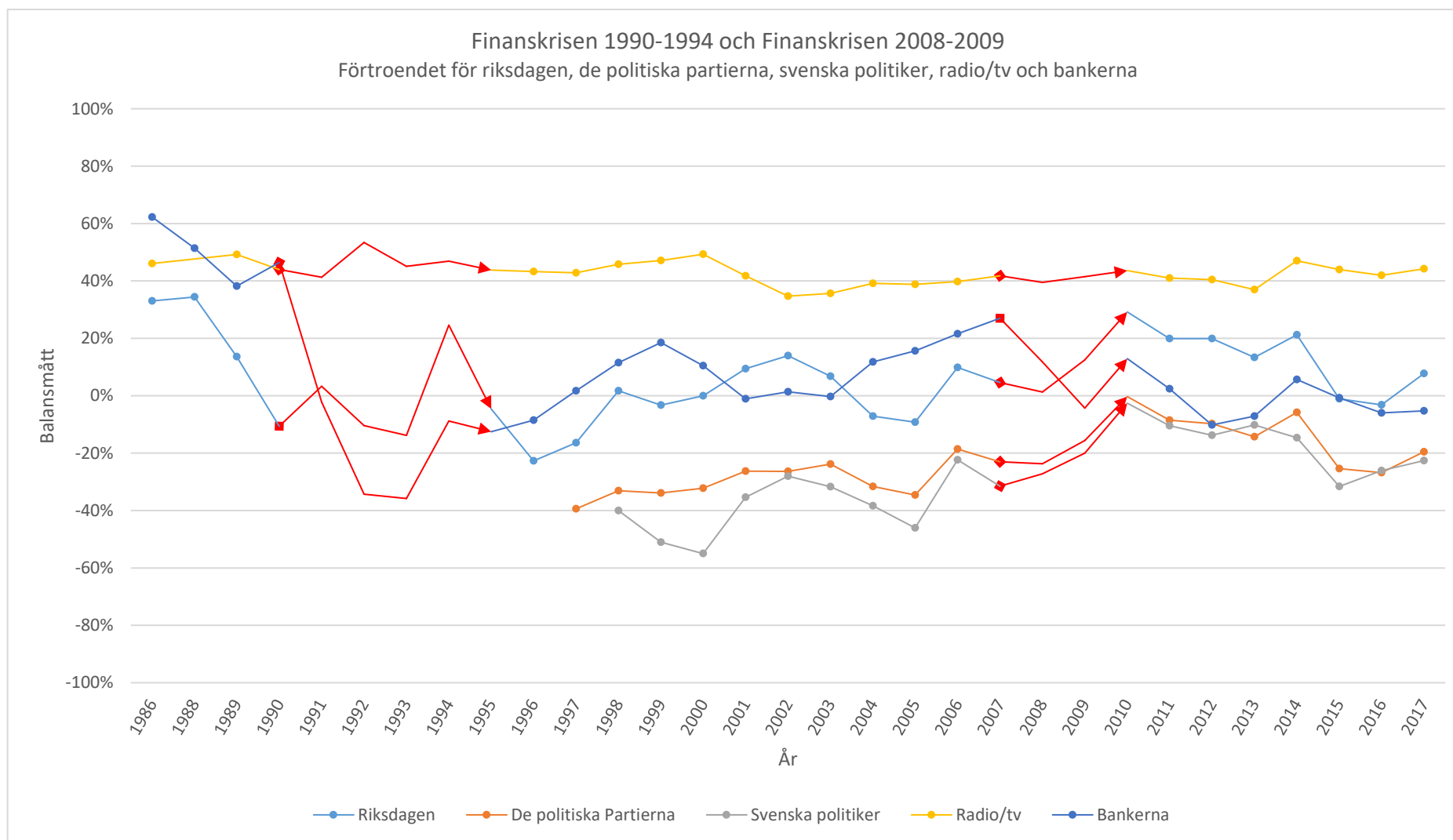
Även förtroendet för sjukvården visar på viss polarisering under perioden, där förtroendet ökade hos de till vänster ideologiskt medan det minskade hos de med ideologisk hemvist till höger. Intressant är även att perioden innebar att de uppvuxna i Sverige och utanför Europa ökade sitt förtroende för sättet polisen och sjukvården utför sitt arbete på, samtidigt som förtroendet minskade bland de uppvuxna i ett annat europeiskt land än Sverige.

Det är även vissa samhällsgrupper som ökade sitt förtroende relativt sett mer än andra grupper. Mest tydligt är detta i att de till vänster ideologiskt ökade sitt politiska förtroende mer än de till höger. Vi ser även hur lågutbildades ökande förtroende för riksdagen och polisen är en delförklaring till varför förtroendet gick upp under perioden.

Det är möjligt att krisen som följde av terrorattacken i Stockholm är en bidragande faktor till den unika fragmenteringen av det institutionella förtroendet vi ser i 2017 års SOM-undersökning. Allra tydligast i hur förtroendet för institutionerna skiljer sig mellan de till vänster och höger ideologiskt. Medan de till vänster får en allt mer positiv bild av sättet flera institutioner utför sitt arbete på, sker det motsatta bland de till höger.

Sverigedemokraternas ökning i opinionen och att den del av krishantering som främst kom att politiseras var det faktum att gärningsmannen inte var svensk medborgare, och egentligen skulle ha utvisats från landet, skulle kunna förklara detta (Josefsson, Bergsten & Berger, 2018, april 25; Svensson, 2017, 10 april). Utvecklingen mot ett polariserat institutionsförtroende började emellertid inte 2017. Som vi såg under flyktingkrisen 2015, så ser vi samma utveckling redan året innan terrorattacken i Stockholm. Kriser som dessutom har stora likheter i det att de politiserades som en fråga om Sveriges invandringspolitik. Kriserna skulle därmed kunna vara delförklaringar till varför vissa samhällsgruppers institutionella förtroende går i olika riktningar.

Figur 43. Kommentar: Röda markeringen avser förtroendebalansen före och efter respektive kris. Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2017.

Finanskrisen 1990-1994

När vi nu slutligen ska analysera de två finansiella kriserna under perioden är det tid att introducera vår sjunde institution med samhällsbärande funktion: bankerna. Vi börjar med finanskrisen 1990-1994 som präglades av ett stort hot mot samhällets grundläggande materiella värden. Några exempel är att krisåren präglades av tusentals konkurser, sjunkande fastighetspriser, ökade räntor och arbetslöshet på höga nivåer (Larsson & Lönnborg, 2014). Krisen präglades vidare av att beslutsfattares krishantering skedde under osäkra förutsättningar kring vad som kunde göras för att mildra krisens effekter och vilka konsekvenser agerandet skulle få (Larsson & Lönnberg, 2014).

Medborgarnas informationsbehov var under krisen stort och beroende av såväl politikens, mediernas och bankernas kommunikation. Det finns också anledning att tro att krisen kan haft betydelse för allmänhetens förtroende för institutionerna. Dels genom krishanteringen, dels genom hur allmänheten fördelade ansvaret för krisen samt genom de framtida konsekvenser som krisen kom att få för enskilda människors ekonomi.

Den ekonomiska krisens tidsperiod är inte helt enkelt att fastställa. Även om bakgrunden till krisen går att spåra långt bak i tiden, brukar september 1990, då fastighetsbolaget Nyckeln ställde in sina betalningar, anges som krisens startpunkt (Furusten, 2009; Larsson & Sjögren, 1995; Larsson & Lönnborg, 2014). Krisen nådde vidare sin kulmen 1993 för att sedan mattas av under 1994 (Furusten, 2009; Larsson & Sjögren, 1995). I rapporten används 1990 års SOM-undersökning som bakre jämförelsepunkt och utgångspunkt för förtroendet innan finanskrisen. Åren för finanskrisen representeras vidare av mätningarna under 1991, 1992, 1993 och 1994. Året 1995 definieras som tidpunkten efter finanskrisen.

Vad resultaten i figur 40 visar med all tydlighet är att allmänhetens förtroende för bankerna rasade i samband med 1990-talets finanskras. Från att 1990 haft en förtroendebalans på +46 minskade den med 82 balansmåttenheter till att vara på -36 vid 1993 års mätning. Trots att allmänhetens förtroende för bankerna ökade något under åren som följde så dröjde det till 1997 innan andelen med övervägande positivt förtroende var större än andelen med övervägande negativt förtroende. Om vi ytterligare breddar tidshorisonten så ser vi även att bankerna till dags datum aldrig nått upp i det förtroende de hade hos allmänheten innan 1990-talets finanskras bröt ut. 1986 var bankernas förtroendebalans på +62, vilket kan jämföras med den högsta nivån efter krisen som var +27 vid 2007 års mätning.

Även förtroendet för riksdagen minskade under delar av krisens period. Undantagen är valåren 1991 och 1994, då förtroendet för riksdagen ökade. Förtroendet för radio/tv följer dock inte samma negativa utveckling. 1992 ser vi istället en markant ökning i allmänhetens förtroende för institutionen följt av en något mindre ökning i förtroende 1994.

Även om samtliga samhällsgruppers förtroende för bankerna minskade under perioden så finns det viss variation mellan grupperna. En tydlig skillnad är att den äldsta och yngsta åldersgruppen bibehöll mer av sitt förtroende för bankerna än vad de mellan 30 och 64 år gjorde. En förklaring skulle kunna vara att de yngsta och äldsta i mindre grad drabbades av krisen till följd av en mindre etablerad position på arbets- och fastighetsmarknaden. Detta skulle även kunna vara en delförklaring till varför mäns förtroende för bankerna sjönk mer än kvinnors förtroende gjorde. Även utbildningsnivå är en särskiljande faktor när vi ser till förtroendetappet hos bankerna och riksdagen under krisperioden. Här sticker den högtbildade gruppen ut som den grupp som i störst mån behöll sitt förtroende för riksdagen samtidigt som det var den utbildningsgrupp med lägst förtroende för sättet bankerna utförde sitt arbete på.

En förklaring till varför förtroenderaset för bankerna var så stort i samband med 1990-talets finanskris är att den dominerande mediebilden var att ansvaret för krisen låg i det svenska bankväsendet (Larsson, 2001). Mycket av mediernas framställning fokuserade på moraliska aspekter av bankernas krishantering, där bankernas intressen ställdes mot de många drabbade privatpersonerna (Furusten, 2009; Larsson, 2001:238-239).

Att förtroende tar lång tid att bygga upp men går snabbt att rasera har inte varit en passande devis för de tidigare analyserade kriserna. Tvärtom har effekter på allmänhetens förtroende varit svåra att på ett enkelt sätt härleda till de händelser som inträffat mellan mätpunkterna. Detta går dock inte att säga om finanskrisen 1990-1994. Den ekonomiska krisen innebar otvetydigt att institutionen förlorade sitt höga förtroende hos allmänheten och att de ännu inte lyckats återvinna det fulla förtroende de hade i slutet av 1980-talet.

Finanskrisen 2008-2009

Den slutliga svenska krisen vi ska titta närmare på är den finanskris som drabbade Sverige åren 2008 och 2009. Startpunkten för finanskrisen var när Lehman Brothers gick i konkurs i september 2008, vilket satte den svenska marknaden i rubbning. Under hösten 2008 sjönk Stockholmsbörsen och staten gick in med ekonomisk hjälp till svenska banker. Under 2009

stabiliserades ekonomin, och Sverige gick relativt lindrigt ut ur krisen (Larsson & Lönnborg, 2014).

Likt den ekonomiska krisen på 1990-talet var allmänhetens informationsbehov stort även i denna kris. Materiella värden stod på spel, och allmänheten behövde få korrekt information från politiken, medierna och bankerna. Aktörernas agerande i krisen riskerade också allmänhetens förtroende. Både genom sin kommunikation och hur ansvaret för krisen skulle fördelas.

I figur 40 ser vi förtroendet för institutionerna före krisen, år 2007, under krisen, 2008-2009, och efter krisen, 2010. Om vi börjar med allmänhetens förtroende för bankerna så ser vi hur det sjönk de två inledande åren, 2008 och 2009. Det nästkommande året steg emellertid förtroendet för bankerna något, dock inte upp till de nivåer som var innan krisens utbrott.

Förtroendet för riksdagen visar på en något annorlunda utveckling. Likt bankerna sjönk förtroendet för riksdagen 2008. Året därpå steg dock förtroendet för riksdagen med 12 balansmåttenheter och ytterligare 16 balansmåttenheter 2010. Även förtroendet för de politiska partierna sjönk inledningsvis, för att sedan öka hos allmänheten. Förtroendet för svenska politiker visar däremot på en konsekvent uppgång hos allmänheten under hela finanskrisens period, från en förtroendebalans på -32 år 2007, till att nå den högsta nivån sedan mätningarnas start 2010 med -2 i förtroendebalans.

Förtroendet för radio/tv visar inte på någon större dramatik under perioden för finanskrisen. En inledande nedgång, följt av en mindre uppgång de följande två åren.

När vi bryter ner förtroendet för bankerna i de olika samhällsgrupperna så ser vi hur den yngsta åldersgruppen sticker ut i det att deras förtroende i betydligt mindre utsträckning påverkades negativt under krisen. Sedan millennieskiftet har gruppen utmärkt sig genom ett högt bankförtroende i jämförelse, vilket inte ändrades under krisen. Även gruppen som är uppväxt utanför Europa särskiljer sig i att inte minska sitt förtroende för bankerna i samma utsträckning som övriga grupper. En tolkning är att dessa grupper i lägre utsträckning än andra hade erfarenhet av den tidigare finanskrisen och dess konsekvenser. Dessutom hade grupperna sannolikt inte lån på banken i samma utsträckning, vilket gjorde dem mindre berörda av finanskrisen. Det är också möjligt att denna grupp i mindre utsträckning tog del av medierapporteringen om krisen, vilket resulterade i en annan tolkning av ansvarsfördelningen.

De övriga skiljelinjerna i förtroende mellan samhällsgrupper följer de sedan tidigare noterade trenderna. Den borgerliga regeringen kan förklara varför det politiska förtroendet bland de till höger ideologiskt för tillfället var högre än de till vänster. Likaså hade de till höger något större förtroende för bankerna än de till vänster hade. De högutbildade var vidare något mer skeptiska i sitt förtroende för bankerna jämfört med de låg- respektive medelutbildade.

Att det politiska förtroendet ökade under delar av krisen kan förklaras med den bild av krisen som rapporterades av medierna. Nord och Shehata visar i sin rapport *Finanskrisen, förväntningarna och förtroendet* (2013) hur finanskrisen 2008-2009 i stor utsträckning var en medialiserad kris där den dominerande mediebilden gynnade regeringen. Bilden bestod i att ansvaret för krisen inte låg i Sverige och att politiken vidtog de åtgärder som sågs nödvändiga. Rapporteringen accepterades av såväl regeringen som oppositionen, vilket påverkade allmänhetens uppfattning om krishanteringen som övervägande positiv (Nord & Shehata, 2013).

Kriser på andra nivåer och av annan natur

Rapportens fokus har varit att analysera de kriser där krishanteringen primärt skett på nationell nivå. Det finns dock behov av att även studera kriser på fler nivåer. Vi lever i en allt mer globaliserad värld där det lokala, nationella och internationella samhället inte är lätt att skilja åt och där händelser på en plats i världen kan få stor betydelse någon annanstans. Terrordåd och naturkatastrofer som inträffar i andra länder är bara några exempel på kriser där svenska politikernas kriskommunikation är en del av krishanteringen och som kan tänkas påverka den svenska allmänhetens förtroende. Exempelvis steg allmänhetens förtroende för regeringen betydligt efter terrorattacken 11 september 2001 (Holmberg & Weibull, 2002). Det samma gäller händelser som inträffar lokalt men som får efterverkningar i den nationella politiska debatten.

Det är också möjligt att händelser som här inte passar in i definitionen av vad en kris är kan ha minst lika stor påverkan på allmänhetens förtroende. Institutioners frånvaro av krisinsikt och kriskommunikation vid händelser som för vissa upplevs som krisartade är ett exempel. Ett annat kan vara skandaler där enskilda personer eller organisationer missköter sina uppdrag på så vis att det spiller över på hur allmänheten bedömer institutionerna som helhet.

Sammanfattningsvis: Ett motståndskraftigt förtroende

Vad kan vi då säga om krisers effekter på allmänhetens förtroende för samhällets institutioner? Den viktigaste slutsatsen från rapportens resultat är att kriser verkar ha en

tämligen begränsad påverkan på allmänhetens förtroende för institutionerna. Trots flertalet kriser som allvarligt hotat samhällets grundläggande värden är förtroendenivåerna stabila och följer vissa systematiska mönster. För ett fåtal kriser ser vi tydligt långsiktiga effekter på förtroendet. De stora flertalet kriser visar dock endast på mindre, om ens någon, effekt på hur allmänheten bedömer sitt förtroende för institutionerna.

De kriser som tydligast verkar ha påverkat förtroendet är dels de två finanskriserna, dels flyktingkrisen 2015. Under finanskrisen på 1990-talet bokstavligen rasade förtroendet för bankerna inom samtliga samhällsgrupper. Ett tapp som gick från förtroendenivåer bankerna aldrig senare lyckats återuppbygga. Vi ser dock hur bankernas förtroende sakta återvinns, främst bland den yngsta åldersgruppen som saknar egen erfarenhet av den ekonomiska krisen 1990-1994.

Även om finanskrisen 2008-2009 inte innebar ett lika stort förtroendetapp för bankerna som under den tidigare krisen, så ser vi hur förtroendet tydligt minskade i anslutning till den ekonomiska krisen. Vi såg även hur det politiska förtroendet steg i krisens slutperiod, vilket troligen har sin förklaring i den samstämmiga bilden av krishanteringen som förmedlades av regeringen, oppositionen och medierna.

Även under flyktingkrisen 2015 förlorade allmänheten en betydande del av sitt förtroende. Främst gällande de politiska institutionerna och polisen men även till viss del för radio/tv. Flyktingkrisens effekt på förtroendet verkar emellertid ha varit polariserande mellan vänster och höger, där inställning till Sveriges flyktingpolitik troligen är den förklarande faktorn. Vilken faktisk betydelse just flyktingkrisen hade för den utvecklingen, och om vi även fortsatt kommer se ett polariserat institutionsförtroende, återstår för framtiden att studera och besvara.

Bland de kriser vi möjligen ser viss påverkan på förtroendet återfinns diskoteksbranden i Göteborg, flodvågskatastrofen, orkanen Gudrun, H1N1-utbrottet, skogsbranden i Västmanland och terrordådet i Stockholm 2017. I samtliga av dessa fall finns antydning till förändrat förtroende gällande vissa institutioner i samband med kriserna. Krisernas faktiska påverkan på allmänhetens långsiktiga förtroende för institutionerna återstår dock att besvara. Rapportens resultat tyder dock inte på att kriserna ska haft någon avgörande betydelse för allmänhetens förtroende på lång sikt.

Det är även ett antal kriser där vi inte ser någon påverkan på allmänhetens förtroende för institutionerna. Dit hör flyktingkrisen 1989, Estoniakatastrofen, mordet på Anna Lindh och

bombdåden i Stockholm 2010. Det behöver inte betyda att kriserna inte hade någon effekt på förtroendet. Genom att analysera fler samhällsgrupper och använda mer finkalibrerade metoder är det mycket möjligt att det går att visa på att kriserna haft betydelse för institutionsförtroendet. På aggregerad nivå verkar emellertid det långsiktiga förtroendet för institutionerna varit stabilt trots alla kriser.

Avslutande diskussion

Vad kännetecknar kriserna där vi hittar effekter på förtroendet? De två ekonomiska kriserna är de enda fallen där vi ser entydiga effekter av kriser på allmänhetens förtroendenivåer. Allmänheten fördelade då tydligt ansvaret på bankerna genom minskat förtroende. Det politiska förtroendet skiljer sig dock mellan kriserna. På 1990-talet ser vi en tydligt negativ effekt för det politiska förtroendet, medan finanskrisen 2008-2009 snarare stärkte svenskarnas förtroende för riskdagen, politiker och partierna.

Även flyktingkrisen 2015 verkar ha påverkat allmänhetens förtroende för institutionerna i negativ riktning. Flyktingkrisen skiljer sig dock från de ekonomiska kriserna på flera sätt. Dels var den politiska debatt som uppstod till följd av krisen inte ny. Den kritik som riktades mot politiker, myndigheter och medier under hösten 2015 var i huvudsak en fortsättning på en politisk debatt som pågått under lång tid och accentuerats i och med Sverigedemokraternas ökade antal väljare och utrymme i den politiska debatten. Dels är krisens natur fortfarande ett ämne för debatt och oenighet. Vissa ser hösten 2015 som en isolerad händelse med en tydlig början och ett tydligt slut. Andra menar istället att krisen fortfarande pågår. Antingen avseende antalet asylsökande som kommer till Sverige och de konsekvenser som det för med sig, eller avseende flyktingars osäkra förhållanden och bristen på lagliga vägar till Europa. Ytterligare ett antal skulle inte vilja skriva under på att händelserna under hösten 2015 ens är att beteckna som en kris.

Sannolikt ska de förändrade nivåerna i förtroende för institutionerna som noterats i samband med flyktingkrisen 2015 tolkas i ljuset av en större politisk trend, där misstro mot samhällets institutioner är en central del. Denna trend varken började eller slutade i samband med de ökade nivåerna av asylsökande under hösten 2015. Händelserna som krisen gav upphov till kan dock ha bidragit till att stärka misstron, vilket i så fall förklarar varför vi ser minskat förtroende.

Frågan som följer är då varför vi inte ser några tydliga effekter av de andra kriserna som inträffat under de senaste trettio åren? En förklaring kan vara att vi tittar på fel nivå. Det är

möjligt att flertalet av kriserna snarare är att beteckna som lokala eller regionala än nationella. Det kan vara så att antalet drabbade är en bättre indikator på krisens utbredning än huruvida krisen får nationell uppmärksamhet eller inte. De flesta av kriserna har ett begränsat antal direkt drabbade. Detta blir särskilt tydligt när vi jämför kriserna med de två ekonomiska kriserna, där en ansevärd andel av den svenska befolkningen drabbats direkt ekonomiskt

En andra förklaring är att kriser påverkar förtroendenivåerna men att effekterna är övergående. I och med att SOM-institutets mätningar inte sker i direkt anslutning till kriserna skulle i så fall potentiella effekter missas. En sådan förklaring stärker emellertid rapportens slutsats om att majoriteten av kriser inte har långsiktiga effekter på allmänhetens förtroende för institutioner.

En tredje förklaring är att vi frågar om fel saker. Antingen genom att kriser påverkar människors förtroende för andra institutioner eller organisationer än de som analyserats här. En annan möjlighet är att människor utkräver ansvar på en annan nivå än den institutionella. Till exempel genom att minska sitt förtroende för enskilda personer på ansvarig position inom institutionerna.

Rapportens resultat tyder på att två faktorer verkar leda till att kriser påverkar det institutionella förtroendet långsiktigt. Den första är antalet påverkade av krisens konsekvenser, där de ekonomiska kriserna skiljer ut sig sett till antalet drabbade. Det andra är att en kris kan sammanföras till ett större narrativ om samhällets utveckling, där flyktingkrisen 2015 tydligt kom att användas i politiska syften av olika politiska läger.

Avslutningsvis verkar ändå devisen att förtroende går snabbt att rasera men tar lång tid att bygga upp ha begränsad giltighet när det kommer till förtroendet för institutioner i samband med kriser. Snarare visar drygt trettio års kartläggning av svenskarnas institutionsförtroende på stora mått av stabilitet. En stabilitet som ska ses i ljuset av samhällets förändringar sedan slutet av 1980-talet. Förändringar där kriser bara är en liten del av de erfarenheter som skulle kunna leda till att förtroendet för institutionerna omvärderas.

Referenser

- Adman, P., & Strömblad, P. (2015). Political Trust As Modest Expectations. *Nordic Journal of Migration Research*; Warsaw, Vol. 5, Nr. 3, s 107–116.
- Andersson, Ulrika (2019a) Högt förtroende för nyhetsmedier – men under ytan råder stormvarning i Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg och Annika Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Andersson, Ulrika (2019b) Stort samhällsengagemang spelar roll för nyhetsvanorna – särskilt bland unga i Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg och Annika Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Andersson, Ulrika (2018). Polariserat förtroende för nyhetsrapporteringen om brottslighet och invandring. I Lars Truedson (red) *Fejk, filter, faktaresistens och fula troll*. Stockholm: Institutet för mediestudier.
- Andersson, Ulrika (2017). Lågt förtroende för rapporteringen om invandring. I Lars Truedson (red) *Misstron mot medier*. Stockholm: Institutet för mediestudier
- Boin, Arjen, T' Hart, P., Stern, E. och Sundelius, B. (2005). *The politics of crisis management : public leadership under pressure*. Cambridge, UK New York: Cambridge University Press.
- Bombdåden i Stockholm (u.å) I *Wikipedia*. Hämtad 2019-10-15 från:
https://sv.wikipedia.org/wiki/Bombd%C3%A5den_i_Stockholm_2010
- Brå. (2018). Nationella trygghetsundersökningen 2017 (Rapport 2018:1). Hämtad 2020-03-28 från:
https://www.bra.se/download/18.10aae67f160e3eba629118a7/1517212683473/2018_1_NTU_2017.pdf
- Chanley, V. A. (2002). Trust in Government in the Aftermath of 9/11: Determinants and Consequences. *Political Psychology*, Vol. 23, Nr. 3, s 469–483.
- Charron, Nicholas & Bo Rothstein. (2015). Social tillit i Europas regioner. I *Välfärdsgapet - EU:s sociala utmaning*. U. Bernitz, L. Oxelheim and T. Persson. Stockholm: Santärus förlag
- Dinesen, P.T. & Jaeger, M.M. (2013). The Effect of Terror on Institutional Trust: New Evidence from the 3/11 Madrid Terrorist Attack: Effect of Terror on Institutional Trust. *Political Psychology* Vol 34, Nr. 6, s. 917–26.
- Ebbe Carlsson-affären (u.å). I *Wikipedia*. Hämtad 2019-10-14 från:
https://sv.wikipedia.org/wiki/Ebbe_Carlsson-aff%C3%A4ren
- Eriksson, L. (2017). *Natural Disasters and National Election: On the 2004 Indian Ocean Boxing Day Tsunami, the 2005 Storm Gudrun and the 2006 Historic Regime Shift*. Digital Comprehensive Summaries of Uppsala Dissertations from the Faculty of Social Sciences, 2017

- Esaiasson, P., Martinsson, J. och Sohlberg, J. (2016) *Flyktingkrisen och medborgarnas förtroende för samhällets institutioner – en forskarrapport* (MSB1035) Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen.
- Frigyes, P. (2018). Ensamkommande i medierna – före och efter flyktingkrisen 2015. I Andersson Schwartz, J., Frigyes, P., Hammarlund, J., Johansson, B., Rapacioli, P., Selin, H. och Stenberg, J. *Sverigebildet – om journalistik och verklighet*. Institutet för mediestudier: Stockholm.
- Ghersetti, M. och Odén, T. (2010). *Pandemin som kom av sig : om svininfluensan i medier och opinion*. Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Göteborgs universitet.
- Grandien, Christina, Nord, Lars och Strömbäck, Jesper (2005). *Efter flodvågskatastrofen. Svenska folkets åsikter om och förtroende för myndigheter, medier och politiker. Krisberedskapsmyndigheten*.
- Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (2002). Institutionsförtroende i Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red) *Det våras för politiken : trettio två artiklar om politik, medier och samhälle ; SOM-undersökningen 2001*. Göteborgs universitet: SOM-Institutet.
- Holmberg, Sören och Lennart Weibull (2013). Det viktiga institutionsförtroendet i Weibull, Lennart, Henrik Oscarsson & Annika Bergström (red) *Vägsäl*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (2017) Långsiktiga förändringar i svenskt institutionsförtroende i Ulrika Andersson, Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red) *Larmar och gör sig till*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (2019). Den positiva valårseffekten finns även 2018 i Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg & Annika Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören & Rothstein, Bo (2016). Mellanmänsklig tillit bygger på goda samhällen. I Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Solevid (red): *Evilibrium*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Iyengar, Shanto. (2019). *Media politics : a citizen's guide*. New York: W. W. Norton & Company.
- Johansson, Christina. (2005). *Välkomna till Sverige? : Svenska migrationspolitiska diskurser under 1900-talets andra hälft* (1. uppl. ed., Linköping studies in arts and science, 344).
- Josefsson, J., Bergsten, H., Berger, E. (2018, 25 april). Flera misstag när Akilov skulle utvisas – stod fel namn i dokument från Migrationsverket. *SVT*. Hämtad 2019-10-15 från: <https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/flera-misstag-nar-akilov-skulle-utvisas-stod-fel-namn-i-dokument-fran-migrationsverket>
- Jönsson, Olof. (2010-12-16) Ont om förebilder för avhoppande islamister. *Svenska Dagbladet*. Hämtad 2019-10-15 från: <https://www.svd.se/ont-om-forebilder-for-avhoppande-islamister>
- Jönsson, Olof. (2010-12-17) EU saknar regelverk för bombingredienser. *Svenska Dagbladet*. Hämtad 2019-10-15 från: <https://www.svd.se/eu-saknar-regelverk-for-bombingredienser>

- Klasson, Alger. (2005). *Tio skogsägares erfarenheter av stormen Gudrun*. (Skogsstyrelsen Rapport 2005:14). Jönköping: Skogsstyrelsen.
- Larsson, M. & Sjögren, H. (1995). *Vägen till och från bankkrisen : svenska banksystemets förändring 1969-94*. Stockholm: Carlsson.
- Larsson, M., & Lönnborg, M. (2014). *Finanskriser i Sverige* (1. uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.
- Martinsson, Johan & Andersson, Ulrika (2019) *Svenska trender 1986-2018*. Göteborgs universitet: SOM-institutet. Hämtad 2019-10-24 från: https://som.gu.se/digitalAssets/1736/1736224_6.-svenska-trender-1986-2018_v2.pdf
- Migrationsverket, 2019. Hämtad 2019-10-10 från <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Asyl.html>
- Mishler, William & Richard Rose, 2001. "What Are the Origins of Political Trust?: Testing Institutional and Cultural Theories in Post-communist Societies". *Comparative Political Studies*. Vol. 34 nr. 1, s. 30–60.
- Naurin, Elin & Öhberg, Patrik (2019) Kvinnors och mäns politiska åsikter och intresse under 30 år i Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg & Annika Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Nord, L. & Shehata, A. (2013). *Finanskrisen, förväntningarna och förtroendet*. Sundsvall: DEMICOM, Mittuniversitet.
- Odén, Tomas; Djerf-Pierre, Monika; Ghersetti, Marina och Johansson, Bengt (2016). *Kriskommunikation 2.0 – Allmänhet, medier och myndigheter i det digitala medielandskapet*. Stockholm: MSB.
- Ohlsson, Jonas; Oscarsson, Henrik & Maria Solevid (2016). Evilibrium. I Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Solevid (red): *Evilibrium*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Oskarson, Maria & Rohdén, Helena (2002). Könsskillnader i politiken – mönstren består. I Sören Holmberg & Lennart Weibull (red) *Det våras för politiken. Trettiotvå artiklar om politik, medier och samhälle*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Oskarson, Maria & Wängnerud, Lena (2013). The Story of the Gender Gap in Swedish Politics: Only Partially Diminishing Differences. I Stefan Dahlberg, Henrik Oscarsson & Lena Wängnerud (red), *Stepping stones: Research on political representation, voting behavior and quality of government*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Oscarsson, Henrik & Holmberg, Sören (2016). *Svenska väljare*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Pettersson Nordmark, Frida (2015-10-23). Säpo: Skolattacken inte ett terrorbrott. *SVT*. Hämtad 2019-10-11 från: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/sapo-skolattacken-inte-ett-terrorbrott>
- Prior, M. (2007). *Post-broadcast democracy : how media choice increases inequality in political involvement and polarizes elections*. New York: Cambridge University Press.

- Putnam, R.D., Pharr, S. L. & Dalton, R. J. (2000). "Introduction: What's Troubling the Trilateral Countries?", I Pharr, S. L. & Putnam, R. D. (red.) (2000). *Disaffected Democracies. What's Troubling the Trilateral Countries?*, Princeton: Princeton University Press.
- Regeringen, 2015. *Regeringen föreslår åtgärder för att skapa andrum för svenskt flyktingmottagande*. Hämtad 2019-10-11 från: <https://www.regeringen.se/artiklar/2015/11/regeringen-foreslar-atgarder-for-att-skapa-andrum-for-svenskt-flyktingmottagande/>
- Riksdagens protokoll. (1989/90:46). Hämtad 2019-10-16 från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/protokoll/riksdagens-protokoll-19899046_GD0946/html
- Rönnegård, E. (2008). *Kris i ledningen för svensk polis : Mordet på Anna Lindh inget undantag*. Stockholm: Jure.
- Sjökvist, Aud. (2015). Skogsbrandutredningen. Fö 2014:02. Hämtad 2019-10-23 från: <http://www.regeringen.se/contentassets/ba8bf19ab7394bfeb2bc2a18b0751c54/rapportfran-skogsbrandsutredningen>
- Sohlberg, J., Giljam, M., & Martinsson, J. (2017). Determinants of polling accuracy: the effect of opt-in Internet surveys. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*. Vol. 27, Nr. 4, s 433-447.
- SOM-institutet, Göteborgs universitet. (2018). *Super-Riks-SOM 1986-2017 v2018.1*.
- Strömbäck, Jesper. (2008). Four Phases of Mediatization: An Analysis of the Mediatization of Politics. *The International Journal of Press/Politics*, 13(3), 228-246.
- Strömbäck, Jesper och Johansson, Bengt (2007). Electoral Cycles and the Mobilizing Effects of Elections: A Longitudinal Study of the Swedish Case. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* Vol. 17, No. 1, 79–99
- Sturup, J., Rostami, A., Mondani, H., Gerell, M., Sarnecki, J., & Edling, C. (2019). Increased Gun Violence Among Young Males in Sweden: A Descriptive National Survey and International Comparison. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 25(4), 365–378.
- Svensson, O. (2017, 10 april) Skulle utvisas – nu ska politikerna få fler att lämna Sverige. *Aftonbladet*. Hämtad 2019-10-15 från: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/ep2ea/skulle-utvisas--nu-ska-politikerna-fa-fler-att-lamna-sverige>
- Tipple, Frida (2018) Den nationella SOM-undersökningen 2017 i Ulrika Andersson, Anders Carlander, Elina Lindgren & Maria Oskarson (red) *Sprickor i fasaden*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Tipple, Frida och Weissenbilder, Marcus. (2019). *Den nationella SOM-undersökningen 2018 - En metodöversikt* (SOM-Rapport nr 2019:2). SOM-institutet, Göteborgs Universitet.
- Weissenbilder, Marcus (2019) Den nationella SOM-undersökningen 2018 i Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg & Annika Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Wiklund, M., Sernhede och O. & Johansson, T. (2002). *Branden, rättegångarna och staden Göteborg*.
Göteborg: CEFOS, Göteborgs universitet

Zaller, J. (1992). *The nature and origins of mass opinion*. Cambridge England New York, NY, USA: Cambridge
University Press.

PUBLIKATIONER UTGIVNA AV INSTITUTIONEN FÖR JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION (JMG)

Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG) har två publikationsserier:

- **JMG:s bokserie: Göteborgsstudier i journalistik och masskommunikation**

- **JMG:s arbetsrapportserie: Arbetsrapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation**

Redaktörer för JMG:s bokserie och arbetsrapportserie är professorerna Kent Asp och Lennart Weibull. Publikationer i de två serierna säljs genom institutionens försorg. Beställningar kan ske på den talong som finns efter publikationsförteckningen.

Mellan 1991 och 1994 utgavs även en särskild rapportserie. Titlarna i den finns förtecknade separat.

JMG:s bokserie Göteborgsstudier i masskommunikation (1980 – 1990)

1. Lennart Weibull (1983) *Tidningsläsning i Sverige*. Stockholm, Liber. 521 sid.

2. Anders Ohlsson (1989) *Politiska nyheter till nytta och nöje*. Almqvist & Wiksell International, Stockholm. 350 sid.

3. Lennart Weibull, Karin Björkqvist (1989) *Dagspressen och dess läsare*. Stockholm, Almqvist & Wiksell International. (slut)

Göteborgsstudier i journalistik och masskommunikation (1990 – (Pris: 200 kr plus moms och porto)

1. Robert Burnett (1990) *Concentration and Diversity in the International Phonogram Industry*. (slut)

2. Roger Wallis (1991) *Internationalisation, Localisation & Integration*. 281 sid.

3. Ronny Severinsson (1994) *Tidningar i konkurrens. Dagstidningarnas agerande på lokala läsarmarknader i Västergötland 1950 - 1985*. 4. Bo Reimer (1994) *The Most Common of Practices. On Mass Media Use in Late Modernity*. Almqvist & Wiksell International. Stockholm. (slut)

5. Ulf Wallin (1995) *Vad fick vi veta? En studie i svenska nyhetsmediers rapportering åren före folkomröstningen om EU*.

6. Lennart Weibull och Charlotta Kratz (red) (1995) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*.

7. William Borden (1995) *Power Plays. A Comparison Between Swedish and American Press Policies*.

8. Admassu Tassew (1995) *Reporting a Pandemic. A Comparative Study of AIDS News Coverage in African and European Dailies*.

9. Monika Djerf Pierre (1996) *Gröna nyheter. Miljöjournalistiken i televisionens nyhetssändningar 1961 – 1994*.

10. Tomas Andersson Odén (1996) *Principer på pränt. En studie av redaktionella mål inom den svenska dagspressen*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet

11. Margareta Melin-Higgins (1996) *Pedagoger och spårhundar. En studie av svenska journalisters yrkesideal*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.

12. Maria Elliot (1997) *Förtorendet för medierna. TV, radio och dagspress i allmänhetens ögon*. Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborgs universitet.

13. Kent Asp, Bengt Johansson och Larsåke Larsson (1997) *Nära nyheter. Studier om kommunaljournalistik*. Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborgs universitet.

14. Carlsson, Ulla (1998) *Frågan om en ny internationell informationsordning. En studie i internationell mediepolitik*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.

15. Johansson, Bengt (1998) *Nyheter mitt ibland oss. Kommunala nyheter, personlig erfarenhet och lokal opinionsbildning*. Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborgs universitet.

16. Wallin, Ulf (1998) *Sporten i spalterna. Sportjournalistikens utveckling i svensk dagspress under 100 år*. Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborgs universitet.

17. Larsson, Larsåke (1998) *Nyheter i samspel. Studier i kommunaljournalistik*. Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborgs universitet.

18. Weibull, Lennart och Ingela Wadbring /red/ (1998) *Publik och medier 1996/1997. Särtryck av artiklar om medier ur SOM-rapporterna nr 18 och 19*. Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborgs universitet.

19. Lindstedt, Inger (1998) "Till de unga, till dem som ämna bliva tidningsmän". *Handböcker i journalistik*. Göteborgs universitet.

20. Dahlén, Peter (1999) *Från Vasaloppet till Sportextra. Radiosportens etablering och förgrening 1925 – 1995*. Stockholm: Stiftelsen Etermedierna i Sverige.

21. Löfgren Nilsson, Monica (1999) *På Bladet, Kuriren och Allehanda. Om ideal och organiseringsprinciper i den redaktionella vardagen*. Göteborgs universitet.

22. Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart /red/ (2000) *Tryckt. 20 kapitel om dagstidningar i början av 2000-talet*.

23. Andersson Odén, Tomas (2000) *Skaraborgar'n och Spionen. Tidningar i Västra Götaland genom 250 år*.

23. Ghersetti, Marina (2000) *Sensationella berättelser. En studie av nyheter från Angola 1987 och om Prinsessan Diana 1997 i dagstidningar, radio och TV*.

JMG:s rapportserie (avslutad 1994)

Rapporter från Avdelningen för masskommunikation

1. Lennart Weibull (1984) *Dagspress och etermedier i Sverige 1979- 1983*. (slut)
  2. Jan Strid och Lennart Weibull (1984) *Läsvanor och Läsintressen. 1979-1983*. (slut)
  3. Ingela Strid och Lennart Weibull (1984) *Annonbladsläsning i Sve- rige*.
  4. Ronny Severinsson (1985) *Publiken möter kabel-TV*. (slut)
  5. Lennart Weibull (1985) *Närradiolyssnandet i Stockholm 1984*. (slut)
  6. Bo Reimer och Lennart Weibull (1985) *Dagspress på arbetsplatsen*.
  7. Informatörer i Sverige: Arbetsmarknad Framtidsutsikter (1986) Utdrag ur utredningen om informationsutbildning i Sverige (UHA- rapport 985:13)
  8. Ingela Strid och Lennart Weibull (1986) *Mediesverige 1986*.
  9. Bo Reimer (1986) *Läsaren och tidningen*.
  10. Rutger Lindahl (1986) *Nyheten om mordet på Olof Palme*.
  11. Monika Djerf (1986) *Funktioner hos kabel-TV*.
  12. Anders Ohlsson (1986) *Att svara eller inte svara - det är frågan*.
  13. Ronny Severinsson (1987) *Den nya medieframtiden - TV via satellit och kabel*.
  14. Ingela Strid och Lennart Weibull (1988) *Mediesverige 1988*.
  15. Ronny Severinsson (1989) *Agerande och utveckling inom dagspressen i Västergötland*.
- Rapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation (avslutad 1994)
1. Emanuelsson, Eva & Karlsson, Kristina (1991) *Informatörer inför 90-talet*. Pris: 90 kronor.
  2. Wallin, Ulf (1991) *Bilden av EG*. Pris: 120 kronor.
  3. Wallin, Ulf (1992) *EG - Hot eller löfte? Argument i dagspress, radio och TV för och emot svenskt EG-medlemskap*. Pris: 100 kronor.
  4. Flodin, Bertil (1993) *Samhällskommunikation under 80-talet. En kunskapsöversikt*. Pris: 150 kronor.
  5. Severinsson, Ronny (red), (1995) - *Studier i medielandskapet. Ett urval av analyser genomförda på uppdrag av Pressutredningen -94*. Pris: 200 kronor.
- #### **Arbetsrapporter**
- Arbetsrapporter från Avdelningen för masskommunikation (1980 — 1990)* (Pris: 60 kr + moms och porto)
1. Lennart Weibull (1984) *Trender i massmedieanvändningen*.
  2. Bo Reimer (1985) *Tidningsläsning i södra Halland*.
  3. Lennart Weibull (1985) *Läsvanor för svensk morgonpress 1979-1984*.
  4. Ingela Strid, Lennart Weibull (1985) *Sport i medierna*.

5. Lennart Weibull (1985) *Masskommunikationen i Sverige. Några reflektioner om läget 1985*.
6. Karl Erik Rosengren, Bo Reimer (1985) *Internaliserad kultur. Ett forskningsprogram om värden, individer och massmedier*.
7. Robert Burnett, Peter Esaiasson, Bo Reimer (1985) *Milestones in Mass Communication Research: Media Effects. A Review Essay*.
8. Bo Reimer (1985) *Values and the Choice of Measurement Technique. The Rating and Ranking of Postmaterialism*.
9. Lennart Weibull (1986) *Press, radio, TV och nya medier i Japan*.
10. *Nyhetsspridningen om mordet på statsminister Olof Palme. En sam- manställning av Statistiska Centralbyråns intervjuundersökning 2-4 mars 1986*.
11. Rune Hedberg och Lennart Weibull (1986) *Kassettidningsläsning på Gotland*.
12. Lennart Weibull (1986) *Massmediernas framtida utveckling*.
13. Ronny Severinsson (1986) *Tidningsläsning i Södermanland*.
14. Maria Elliot, Bo Reimer och Lennart Weibull (1986) *Tidningsläs- ning i Kalmar län*.
15. Lennart Weibull, Dagspresskollegiet (1986). *Läsvanor 1986*.
16. Bo Reimer och Karl Erik Rosengren (1986). *Maps of Culture: Macro and Micro*.
17. Maria Elliot (1986). *Allmänhetens syn på massmediernas trovärdig- het*.
18. Lennart Weibull (1986) *Tendenser i svensk dagstidningsläsning*.
19. Bo Reimer (1986) *Social Space and the Structuring of Communica- tion Processes*.
20. Lennart Weibull och Ronny Severinsson (1987) *Actions and Reac- tions - the Nordic Countries in Age of Satellite Broadcasting*.
21. Lennart Weibull (1987) *Massmediernas räckvidd 1985/86*.
22. Ronny Severinsson (1987) *Dagspressutvecklingen i Västergötland*.
23. Keith Roe (1987) *The Swedish Moral Panic over Video 1980-84*.
24. Bo Reimer (1987) *Dagens Nyheter i västra Sverige*.
25. Ann-Marie Hellerström (1987) *Lokal-TV- ett reellt alternativ till satellit-TV*.
26. Ronny Severinsson (1987) *Skarborgspressens innehåll 1950-1985*.
27. Ronny Severinsson (1987) *Tidningsläsning i Essunga, Götene och Vara*.
28. Karin Björkqvist (1988) *Tidningsläsning i Gästrikland - presenta- tion av en läsarundersökning*.
29. Bo Reimer (1988) *Reading Postmaterialism*.
30. Lennart Weibull (1988) *Publicistisk sed. Ett forskningsprogram om ett regelsystem och dess betydelse för svensk journalistik*.

31. Magnus Anshelm och Lennart Weibull (1988) *Läsvanestudien 1986. Huvudresultat och metodjämförelse.*
32. Magnus Anshelm (1988) *Sverige - nu - SOM 86 - en jämförelse av två undersökningar.*
33. Rutger Lindahl och Lennart Weibull (1988) *Palme i amerikanska ögon. En studie av den amerikanska pressens behandling av nyheten om mordet på statsminister Olof Palme 1986.*
34. Magnus Anshelm (1988) *Massmediernas räckvidd 1986/87 - en analys av Mediebarometern.*
35. Ingela Strid (1988) *Svenska folkets intressen 1973-1982. En sekun- därbearbetning av Testologens mätningar av intressen.*
36. Anders Ohlsson och Keith Roe (1988) *Mått på mätning - En förundersökning av fördelningsegenskaper och stabilitet hos linje- och kategoribaserade mått.*
37. Britt Börjesson (1988) *Brott och publicitet. Kriminaljournalistik och pressetik under 1900-talet.*
38. Lennart Weibull (1988) *Rapport från kontaktresa till Uruguay 10-22 april 1988.*
39. Gunilla Jarlbro (1988) *En kvalitativ studie av hur människor upplever tidningsinnehåll.*
40. Monica Löfgren (1988) *Kabel-TV i Göteborg.*
41. Lennart Weibull (1988) *Lokal-TV via kabel. Synen på en ny kanal bland andra medier.*
42. Karin Björkqvist (1988) *Tidningsläsning i Värmland. Presentation av en läsarundersökning från våren 1977.*
43. Keith Roe (1988) *Adolescents' VCR Use: How and Why.*
44. Monika Djerf (1989) *Finns det funktionsdimensioner i mediean- vändningen? En faktoranalys.*
45. Karin Björkqvist (1989) *Det politiska tidningsvalet.*
46. Magnus Anshelm och Jan Strid (1989) *Läsvanor och läsintressen.*
47. Monika Djerf (1989) *Massmedier och beslutsfattare: en litteratur- studie.*
48. Britt Börjesson (1989) *Pressens självsanering. Ett regelsystems framväxt.*
49. Magnus Anshelm (1989) *Mediebarometern resultat från 1988/99.*
50. Lennart Weibull (1989) *Rapport från en andra kontaktresa till Uruguay. Om massmedier, utbildning och forskning i social kommuni- kation samt Instituto Comunicacion y Desarrollo.*
52. Monica Löfgren (1989) *Nyhetsidningen 8 sidor - innehåll, sprid- ning och läsning.*
53. Keith Roe (1989) *Notes on the Concept of Aggression and its (Mis) Use in Media Research.*
54. Charlotta Kratz (1989) *Tidningsläsning i Kalmar och på Öland.*
55. Catharina Kisch och Mikael Stoltz (1989) *City 103 och dess lyssnare - en undersökning om lyssnandet på svenska arbetsgiva- reföreningens närradiostation i Göteborg.*
56. Karin Björkqvist (1990) *Mediebarometern under åttiotalet.*
57. Roger Wallis (1990) *Music, music everywhere, and so much of it the same.*
58. Charlotta Lekvall och Patrik Vult von Steyern (1990) *City 103 och tre livsstilar.*
59. Margareta Melin (1990) *Kommunaktuellt - studier av tidningens spridning och abonnenternas läsvanor.*
60. Maria Elliot (1990) *Förtroendet för medierna.*
61. Keith Roe (1990) *Never Has so Much Been Written by so Many about so Few, or, Why Youth Research?*
- Arbetsrapporter från Institutionen för journalistik och masskom- munikation (1990 -(Pris: 80 kr + moms och porto)**
1. Ronny Severinsson (1990) *Massmedier, allmänhet och flyktingfrågor i Sverige och Sjöbo. En fallstudie på Sjöbo.*
2. Ronny Severinsson (1990) *Tidningsläsning i Nordvästra Skåne.*
3. Charlotta Kratz (1990) *Tidningsläsning i sydöstra Skåne. En presen- tation av en läsarundersökning.*
4. Bo Reimer (1990) *Kulturdiskussioner - Inlägg i tre eviga debatter.*
5. Charlotta Kratz (1990) *Tidningsläsning i Jönköping. En presentation av en läsarundersökning.*
6. Charlotta Kratz (1991) *Verklighetsval och kapital. En studie av det ekonomiska och det kulturella kapitalets betydelse för läsningen av stock- holmstidningar utanför Stockholm.*
7. Deanna Huthman (1991) *Dynamisk public relations. En explorativ studie av Public Relations i fyra företag.*
8. Admassu Tassew (1991) *Public service broadcasting concept and prac- tice: a preliminary overview of the ideals and some swedish experience.*
9. Ronny Severinsson (1991) *Tidningsvanor i Gästrikland 1989. Pre- sentation av en läsarundersökning.*
10. Lennart Weibull (1991) *Publik och medier i samspel. En analys gjord för MedieSverige 1991.*
11. Monica Löfgren (1991) *Massmediernas räckvidd 1979 - 1990.*
12. Lennart Weibull (1991) *Masskommunikation som ämnesområde. Ett försök till empirisk bestämning.*
13. Charlotta Kratz (1991) *Tidningsläsning i Södra Halland 1990, jämförelser med situationen 1984.*
14. Margareta Melin (1991) *Från kulturteori till journalistkultur. En litteraturöversikt över diskussionerna kring kulturbegreppet.*

15. Charlotta Kratz (1991) *Från icke-läsare till allätare. Fyra läsartyper i Stockholm och i landsorten.*
16. Kent Asp (1992) *Partiskheten i Sveriges Radios och TV4:s nyhetspro-gram under 1991 års valrörelse.*
17. Ronny Severinsson (1992) *Med eller utan prenumeration i Eskil- stuna och Katrineholm. Presentation av en läsa rundersökning från hösten 1990.*
18. Karin Björkqvist Hellingwerf (1992) *Mediebarometern 1979-1991.*
19. Karin Björkqvist Hellingwerf (1992) *Dagspress och medievanor. En analys av läsvanestudien 1991.*
20. Lennart Weibull och Karl Erik Rosengren (1992) *Swedes' view of the world. A Descriptive Report from the First Two BALTICOM Surveys.*
21. Monica Löfgren Nilsson (1992) *Kvinnligt, manligt, journalistiskt - journalisters syn på nyhetsvärdering.*
22. Monika Djerf-Pierre (1992) *A Toaster With Pictures. The Evolution of American Broadcasting 1921-1991.*
23. Charlotta Kratz (1992) *En fråga om smak. Om stabila och rörliga grupperns kulturella preferenser.*
24. Thomas Östberg (1992) *Sportjournalistik - en analys av fyra dagstid- ningar 1961 - 1991.*
25. Karin Björkqvist Hellingwerf (1993) *Mediebarometern 1979 - 1992.*
26. Carin Nilsson, Åsa Widgren (1993) *Videotex - massmedium eller ej? En litteraturstudie och begreppsanalys.*
27. Margareta Melin (1993) *Var finns kvinnorna? En analys av manligt och kvinnligt i kurslitteraturen vid Journalisthögskolan i Göteborg.*
28. Karin Björkqvist Hellingwerf (1993) *Läsvanestudiens mått på läsva- nor. En analys av två mått mått på läsvanor.*
29. Gunilla Jarlbro (1993) *HIV-aktuellt - En läsundersökning.*
30. Monica Löfgren Nilsson (1993) *Klimat och kön - Journalisters bedömningar av arbetsklimatet på nyhetsredaktioner.*
31. Bengt Carlsson, Inger Lindstedt, Lennart Weibull (1993) *Studieresa till amerikanska högskoleutbildningar i journalistik, medier och kommu- nikation - En personlig reserapport.*
32. Håkan Hvitfelt, Lennart Weibull (1993) *Pendeln har svängt - En reserapport från Kina.*
33. Ulf Wallin (1993) *Den franska folkomröstningen - En analys av rap- porteringen om den franska folkomröstningen om Maastrichtfördraget i svensk press, radio och TV samt i övriga nordiska länders press.*
34. Karin Björkqvist Hellingwerf (1994) *Tidningsläsning i Luleå och Kiruna*
35. Tomas Andersson (1994) *Jönköpings-Posten och Smålandsposten - två småländska tidningsstrategier.*
36. Karin Björkqvist Hellingwerf (1994) *Mediebarometern 1979 - 1993.*
37. Bengt Johansson (1994) *Att studera massmediernas innehåll. En genomgång av innehållsstudier inom svensk forskning om journalistik, medier & kommunikation.*
38. Maria Edström, Maria Jacobson (1994) *Massmediernas enfaldiga typer. Kvinnor och män i mediebruset den 17 mars 1994.*
39. Ingela Wadbring, Lennart Weibull (1994) *På konsumenternas sida. En analys av hur konsumentfrågorna speglas i göteborgspresen.*
40. Bo Reimer (1994) *Kulturell identitet och massmedieanvändning på Åland.*
41. Olof Hultén, Carin Nilsson (1994) *Det svenska TV-utbudet 1987 och 1993. Undersökning av sändningstid och programkategorier.*
42. Kent Asp (1994) *Medieval 94'.* Anförande vid Folkrorelsernas Medieforum torsdagen den 20 oktober 1994 (framfört i urval). Forskningsprogrammet Journalistik och demokrati - studier kring medie-kvalitet.
43. Margareta Melin (1995) *Can Women Become Cowboys? The Importance of Journalist Education for the Professional Ideal Among Swedish Journalists.*
44. Margareta Melin (1995) *Female Educators and Male Craftsmen? The Professional Ideals Among Swedish Journalists.*
45. Ingela Wadbring (1995) *Sista ordet är inte sagt än! - en analys av lärarnas syn på jämställdhet vid journalistutbildningen i Göteborg.*
46. Karin Björkqvist Hellingwerf (1995) *Tidningsläsning i Gästrik- land.*
47. Gunilla Jarlbro (1995) *Barn, ungdom och reklam.*
48. Karin Björkqvist Hellingwerf (1995) *Mediebarometern 1979 - 1994.*
49. Lennart Weibull (1995) *Journalister om Journalisten. Redovisning av en läsundersökning från hösten 1994.*
50. Kent Asp (1995) *Kommersialiserade TV-nyheter - på gott och ont. En jämförande undersökning av Rapport TV2 och Nyheterna TV4.*
51. Monica Löfgren Nilsson (1995). "Pennskaften" *Female Journalists in Sweden.*
52. Gunilla Jarlbro (1995) *Våldsbrott i svensk press. En jämförelse mel- lan åren 1983 och 1993.*
53. Jakob Bjur och Jörgen Thörnqvist (1995) *Samma röster med nya ansikten. En studie av Rapports innehålls-, form- och presentationsmäs- siga förändring över en tioårsperiod med tyngdpunkt på begriplighet.*
54. Dino Viscovi (1995) *Med Loket mot framtiden. Om unga arbetar- klassmän, invandrare, EU och massmedier.*
55. Ingela Wadbring (1995) *Tidningsläsaren - vem är det? En analys av olika grupperns tidnings- användning.*
56. Marina Ghersetti (1996) *Jakten på den försvinnande publiken. Om besök och besökare på svenska biografier.*
57. Kent Asp (1996) *Sverigebilden i TV-nyheterna. En undersökning av Stockholmsdominansen i Rapport (1986 - 1995) och Nyheterna (1991 - 1995).*
58. Lennart Weibull (1996) *Bio, film och samhälle 1995. En analys av svenskarnas biobesök, filmpreferenser och syn på film och samhälle*
59. Birgitte Christiansen (1996) *IT-brug - en litteraturoversigt ud fra et humanistisk-samfundvidenskabeligt perspektiv.*

60. Ylva Brune (1996) *Vålberg i nyheterna - en kamp mellan tolknings- mönster.*
61. Karin Björkqvist Hellingwerf (1996) *Mediebarometern 1979 - 1995.*
62. Ingela Wadbring (1996) *Den journalistiska vägen - vadan och varthän? En studie om kvinnliga och manliga journaliststudenter i Göteborg.*
63. Ylva Brune (1996) *Svenskar, invandrare och flyktingar i rubrikerna.*
64. André Jansson (1996) *TV-tittarna och det sociala rummet - En studie av den sociala positionens betydelse för kanalpreferenser och självuppfattning.*
65. Bo Reimer (1996) *Inte utan relevans - Om ungdomars användning av massmedier.*
66. Birgitte Christiansen (1996) *IT-brug i hverdagslivet - en kvalitativ interview-undersøgelse om ti menneskers computer- og Internetbrug i privatsfæren.*
67. Ebba Sundin (1997) *Barn och massmedier - En forskningsöversikt.*
68. Monica Löfgren Nilsson (1997) *Hon och han i journalistutbildningen - Ett pedagogiskt projekt.*
69. Bertil Flodin (1997) *Medborgarna och EU-informationen - En studie av inställning, aktivitet och kunskap hos svenska folket inför folkomröstningen 1994*
70. Maria Edström (1997) *Kön och journalistik - att utvidga medieverk- ligheten. En litteraturoversikt*
71. Larsåke Larsson (1997) *Forskningsöversikt - Kommunjournalistik.*
72. Torsten Malmström och Lennart Weibull (1997) *Snöstormen den 17 november 1995.*
73. Anna Maria Andersson (1997) *Vem är den svenske journalisten? - En studie av journalistikåren i yrkesliv och vardagsliv 1994 - 1995.*
74. André Jansson (1997) *Svensk dagstidningsläsning i förändring. Resultat från Riks-SOM-studien 1996.*
75. Britt-Marie Leivik Knowles (1997) *Inter-organisatorisk kommunikation mellan myndigheter och medier. Forskningsöversikt över myndigheters och mediers interaktion i samband med allvarliga samhällsstörningar.*
76. André Jansson (1997) *Sätt att se på TV. En kvantitativ problemati- sering av den selektiva TV-publiken.*
77. Sigurd Høst och Ronny Severinsson (1997) *Avisstrukturen i Norge og Sverige - 1960 til 1995. Arbeidsrapport nr. 1 fra prosjektet Norsk- svensk dagspresseutvikling.*
78. Anders Lithner och Ingela Wadbring (1997) *Ungdomars dagstid- ningsläsning.*
79. André Jansson (1997) *Tidningsvärden i morgon- och kvällspress.*
80. Tomas Andersson Odén (1997) *Pressen i Skaraborg. Tidningar och redaktörer från 1793 och framåt.*
81. Magnus Andersson (1997) *Populärmusik: såväl Wu-Tang Clan som Pat Bone.*
82. Birgitte Christiansen och Annika Bergström (1998) *Tidningars symbol- & bruksvärde. Kvalitativa intervjuer med några av Göteborgs- Postens & Hallands Nyheters läsare.*
83. Erik Fjellman och Jan Sjögren (1998) *Nyhetsläsning på Internet - Svenska CNN från ett användarperspektiv.*
84. Ronny Severinsson /red/ (1998) *Lokalt innehåll i norska och svenska tidningar. Fyra redaktörer läser varandras tidningar.*
85. Anna Maria Andersson, Birgitte Christiansen & Karin Fogelberg (1998) *Vad tycker tittarna? En publikstudie av två underhållningspro- gram.*
86. André Jansson (1998) *Dagstidningsläsning 1997. En tabellrapport från Dagspresskollegiet.*
87. Kent Asp (1988) *Medierna och giftutsläppet i Hallandsåsen.*
88. Ronny Severinsson (1988) *Marjasin i medierna. En innehållsanalys på uppdrag av Medieakademin.*
89. Annika Bergström (1988) *Tidningar, radio och TV i västra Små- land.*
90. Annika Bergström (1999) *Internet i svenska hushåll hösten 1997.*
91. Lennart Weibull och Ingela Wadbring (1999) *De nya svenskarna möter svenska massmedier.*
92. Liselotte Englund (1999) *Katastroffjournalistikens dilemman. En forskningsöversikt med etiska och psykologiska perspektiv.*
93. Josefine Sternvik (1999) *Dagspressens ungdomssatsning.*
94. Maria Domellöf (1999) *Mycket nöje! Nöjesjournalistik i förändring.*
95. Annika Bergström (1999) *Internet i medielandskapet.*
96. Anna Maria Jönsson (2000) *Radio och TV i allmänhetens tjänst? Allmänhetens syn på public service-verksamheten.*
97. Liselotte Englund (2000) *Kvalitetseffektivitet i Public Service- radi- on. En kunskaps- och forskningsöversikt med förslag till indikatorer på radiokvalitet.*
98. Kent Asp, Bengt Johansson och Åsa Nilsson (2000) *Medievalsun- dersökningen 1998. Teknisk rapport.*
99. Magnus Fredrikson (2000) *Var skall jag kryssa? - En studie av RSV:s och dagspressens personvals information inför valet 1998.*
100. Stina Bengtsson (2000) *Personvalet och journalisterna - 16 svenska journalister om det första svenska personvalet 1998.*

Arbetsrapporter från Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (2001-)

1. Annika Bergström & Ingela Wadbring (2001) *Medierna i vardagslivet. En metodologisk skiss över hur det är möjligt att använda dagböcker som insamlingsmetod i medieforskningen.*
2. Kent Asp & Magnus Fredriksson (2001) *Bilavgaserna och den allmänna opinionen. Åsikter och handlingsberedskap.*
3. Tomas Andersson Odén (2002) *2001 års publicistiska bokslut. En rapport om 36 tidningars bokstäver - i siffror.*
4. Gabriella Sandstig (2002) *Organisation och kön. En strategisk litteraturoversikt av ämnesområdena organisation och kön applicerat på forskningsprojektet "Kvinnorna i journalistkulturen".*
5. Therese Eriksson (2002) *Gratistidningsmarknaden i Sverige 2001.*
6. Rudolf Antoni (2002) *Publikens publik. Aktuell forskning kring användning och värdering av medier.*
7. Rudolf Antoni & Therese Eriksson (2002) *Läsvanestudien. En tabellrapport.*
8. Gabriella Sandstig (2003) *Orons platser. En granskning av människors upplevelser av rädsla och otrygghet.*
9. Tomas Andersson Odén (2003) *2002 års Publicistiska bokslut. Del 1 Om tidningars redaktioner och innehåll.*
10. Ingela Wadbring (2003) *2002 års Publicistiska bokslut. Del 2 Om läsares och medarbetares syn på tidningar.*
11. Tomas Andersson Odén & Ingela Wadbring (2003) *Teknisk rapport för publicistiska bokslut.*
12. Mariann Björkemarken (2003) *Jönköpings Lokal-TV Förening. Utvecklingen av en lokal TV-verksamhet.*
13. Kent Asp (2003) *Medieval 2002 - partiskheten och valutgången. En studie av valrörelsens medialisering.*
14. Petra Sintorn (2003) *Publicistiska bokslut - hyllvärmare eller redskap för förändring?*
15. Oscar Westlund (2003) *Betala för nyheter på internet?*
16. Bengt Johansson, Lisa Henricsson & Annelie Karlsson (2003) *Hur farligt är Göteborg? Risker i GP:s lokalityheter.*
17. Gabriella Sandstig (2004) *Att undersöka otrygghet - en metodstudie.*
18. Tomas Andersson Odén (2004) *2003 års Publicistiska bokslut. Del 1 Om tidningars redaktioner och innehåll.*
19. Ulrika Andersson (2004) *2003 års Publicistiska bokslut. Del 2 Sportens olika sidor: männens och de manliga sporternas revir.*
20. Josefine Sternvik (2004) *Ögonrörelser och dagstidningsläsning - en forskningsöversikt.*
21. Valpuri Mäkinen (2004) *En tidning för alla? Om invandrares användning av och attityder till medier i allmänhet och dagstidningar i synnerhet.*
22. Eva Berglie (2004) *Jakten på lycka. En teoriutvecklande studie av tredjepersonseffekten.*
23. Åsa Nilsson (2004) *Mediers räckvidd. En jämförelse av mätmetoder och undersökningar.*
24. Oscar Westlund (2004) *www.lokaltidning.se . Prenumeranterns attityder till sin lokaltidning och nättidningsläsning.*
25. Karin Fogelberg (2005) *Media Literacy. En diskussion om medieundervisning.*
26. Mira Öhlin (2005) *Fågel, fisk eller... Om klassresenärers medievanor.*
27. Tomas Andersson Odén (2005) *2004 år publicistiska bokslut. Om tidningars redaktioner och innehåll.*
28. Anna Maria Jönsson (2005) *Mångfalden i journalistkåren - studier av social sammansättning, samhällssyn och nyhetssyn i den svenska journalistkåren.*
29. Tomas Andersson Odén (2005) *President Chavez i press, radio och TV. Mediebevakningen av folkomröstningskampanjen i Vene-zuela, augusti 2004.*
30. Ulrika Andersson (2005) *Journalister och deras läsare. En studie av tidningsjournalisters syn på läsare och läsarundersökningar.*
31. Ulrika Andersson, Ingela Wadbring (2005) *I gratistidningsland.*
32. Carl Bergholtz, Johan Olsson (2005) *Unga dagstidningsläsare i ny mediesituation.*
33. Åsa Nilsson, Lennart Weibull, Annette Hill (2005) *Synen på icke-fiktion i TV. Resultatredovisning.*
34. Ulrika Andersson (2005) *Nya svenskar och svenska medier.*
35. Ulf Wallin, Johannes Bjerling, Christoffer Lärkner (2006) *Barnen i nyheterna om tsunamin. En studie av mediernas rapportering under första månaden.*
36. Oscar Westlund (2006) *Media and Communication studies in Sweden. Disciplinary Boundary Construction - a theoretical contribution to Theory of Science.*
37. Oscar Westlund (2006) *Känslor av medieförtroende.*

38. Kent Asp (2006) *Journalistkårens partisympatier*.
39. Jonas Ohlsson (2006) *Partiernas press*
40. Ulrika Hedman (2006) *Har ni nåt webbigt? En fallstudie av Göteborgs-Postens flerkanalpublicering: Redaktionell organisering och arbetsrutiner, nyhetsvärde samt medielogik*
41. Anna Bolin (2006) *In whose interest? A journalists' view of their responsibilities and possibilities within the mainstream press in Sri Lanka*
42. Kent Asp (2006) *Rättvisa nyhetsmedier. Partiskheten under 2006 års medievalsvalrörelse*
43. Marina Ghersetti (2007) *Bilden av funktionshinder. En studie av nyheter i Sveriges Television*
44. Malin Dellgran (2007) *Konsten att förhandla. Om journalister i en kommersiell tv-kultur*
45. Johannes Bjerling (2007) *Partiledarutfrågningarna i SVT 2006*
46. Ulrika Andersson (2007) *Fokus på unga vuxna. Sociala förändringar och växande medieutbud skapar nya medievanor bland unga*
47. Oscar Westlund (2007) *Mobiltelefonianvändning. En forskningsöversikt*
48. Jonas Ohlsson (2007) *Göteborgsakademiker 2006. Medieinnehav och medieanvändning bland unga högutbildade*
49. Ingela Wadbring (2007) *Från annonsblad till tidningar. Decenniers utveckling av lokala gratistidningar.*
50. Oscar Westlund (2007) *Mobiltelefonen som multimedium och nyhetsmedium. Ett användarperspektiv.*
51. Gabriella Sandstig (2007) *Förtroendet för polisen. En analys av medborgarnas syn på polisen och dess roll i samhället 1986 - 2006.*
52. Sandra Byström, Björn Danielsson, Bengt Johansson (2007) *Regionala TV-nyheter i medielogikens tid. En studie av Västnyttens bevakning av Västra Götalandsregionen.*
53. Mathias A Färdigh (2008) *Mediesystem i Europa. En studie av de europeiska ländernas mediesystem utifrån ett användarperspektiv.*
54. Tomas Andersson Odén, Johannes Bjerling (2008) *A-press med borgerliga ägare.*
55. Therese Blomqvist, Maja Norin (2009) *"Sjuning, åttning, nining Tidning!" -Förskolebarns föreställningar om dagstidningen*
56. Ulrika Hedman (2009) *Läsarmedverkan: Lönande logiskt lockbete. Nättidningarnas användarskapade innehåll ur ett redaktions- och ledningsperspektiv.*
57. Magnus Ekström, Björn Granstrand (2009) *Dagstidningen på 3,5 tum? En nutids- och framtidsstudie av svensk dagspress förhållande till mobila tjänster.*
58. Johan Cedersjö, Roger Gustavsson (2009) *Hot eller möjlighet? En kvantitativ studie av svenska landsortsbaserade dagspressjournalisters inställning till användarskapat innehåll.*
59. Marina Ghersetti (2009) *Personer med invandrarbakgrund i SVTs nyhetsprogram. En innehållsanalys av Rapport, Aktuellt, Sport- nytt och Kulturnyheterna 2001.*
60. Marina Ghersetti (2009) *Terrorattackerna i USA. Sveriges Radios rapportering om den 11 september 2001.*
61. Monica Löfgren Nilsson (2009) *Kvinnor, män och nyheter i televisionen. En innehållsstudie av ämnen och källor under 45 år.*
62. Johannes Bjerling, Jonas Ohlsson (2010) *En introduktion till logistisk regressionsanalys.*
63. Diana Jacobsson (2010) *Viruset och vaccinet. En undersökning av pressens rapportering kring vaccinationen i samband med svininfluensan 2009.*
64. Marina Ghersetti, Tomas A. Odén (2010) *Snöovädret i medierna vintern 2009-2010.*
65. Marina Ghersetti (2011) *Olika men ändå lika. Rapporteringen om riksdagsvalet 2010 i fem stora pappers- och webbtidningar.*
66. Mira Hjort, Signe Oskarsson, Madelene Szabó (2011) *Jättekliv eller tidsfördriv. En studie i hur svenska journalister använder sociala medier som arbetsverktyg.*
67. John Rejnäs, Martin Gunséus (2011) *GP.se - om publiken själv får välja. En studie i publikens delningsvärdering.*
68. Carl Malmer (2012) *Professionell men personlig. En publikstudie av läsares uppfattningar om journalisters aktivitet på twitter.*
69. Ingrid Lord (2013) *Institutioners organisatoriska lärande från samhällskriser. En studie av redaktioner, myndigheter och resebyråer i samband med tsunamivarningen 2012.*

70. Magnus Fredriksson, Josef Pallas (2014) *Den medialiserade myndigheten. En analys av svenska myndigheters anpassningar till medielogiken*
71. Anna Erwander, Hugo Lindkvist (2014) "Det här var dagen då anonyma tonåringar via sociala medier startade ett upplopp i Göteborg". *En studie över gestaltningen i fyra svenska tidningar av gatuoroligheterna i samband med "Instagramhändelserna" i Göteborg i december 2012.*
72. Martin Spaak (2015) *Falsa larm och äkta stormar. En studie av allmänhetens syn på myndigheter och medier i samband med SMHI:s varning inför stormen Simone 2013.*
73. Maria Edström, Josefine Jacobsson (2015) *Räkna med kvinnor. Global Media Monitoring Project. Nationell rapport Sverige*
74. Maria Jervelycke Belfrage (2016) *Både slumpmässig och planerad. Ungas nyhetskonsumtion i sociala medier.*
75. Monica Löfgren Nilsson (2017) *Journalisternas trygghetsundersökning. Journalisters utsatthet under 2016.*
76. Maria Jervelycke Belfrage (2018) "Om jobb och bostäder och hur det ligger till i andra länder - det är ju det man vill veta mer om". *En studie om ungas behov av nyheter och samhällsinformation i den digitala medieekologin.*
77. Magnus Fredriksson, Daniel Lövgren, Josef Pallas (2018) *Bortom uppdraget. En analys av svenska myndigheters kommunikationsaktiviteter under Almedalsveckan*
78. Maria Jervelycke Belfrage (2018) *Tvästegshypotesen och teorin om opinionsledare – i en ny och snabbt föränderlig medieekologi.*
79. Magnus Fredriksson, Mathias Färdigh, Anton Törnberg (2018) *Den kommunikativa blicken. En analys av principerna för svenska kommuners kommunikationsverksamheter*
80. Orla Vigsö (2019) *Satirteckningar i svensk dagspress 1890-2017*
81. Magnus Fredriksson, Christian Mossberg (2020) *En fråga om tillgång, kvalitet och arbetsvillkor. Mediebildens av äldreomsorgen i fyra svenska lokaltidningar.*
82. Jacob Sohlberg, Bengt Johansson (2020) "Uppgifterna om det misstänkta knivdådet är ännu osäkra..." *Ett experiment om användandet av journalistiska osäkerhetsmarkörer.*
83. Tim Segerberg (2020) *Det motståndskraftiga förtroendet. Kriser och institutionellt förtroende i Sverige 1986-2017.*

De flesta av rapporterna finns tillgängliga på JMGs hemsida.
<http://www.jmg.gu.se/publicerat/arbetsrapporter/>

Institutionen för journalistik, medier och
kommunikation Box 710
405 30 GÖTEBORG
TEL 031 - 786 5179 e-post christina.jones@jmg.gu.se